

Rapport

Inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper i samskabende arenaer

Evaluering af tre partnerskaber mellem civilsamfund og kommuner

Helle Hygum Espersen, Linda Lundgaard Andersen, Anne Petersen og Leif Olsen

*Inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper i samskabende arenaer
– Evaluering af tre partnerskaber mellem civilsamfund og kommuner*

© VIVE og forfatterne, 2018

e-ISBN: 978-87-7119-595-8

Projekt: 211127

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVE blev etableret den 1. juli 2017 efter en fusion mellem KORA og SFI. Centeret er en uafhængig statslig institution, som skal levere viden, der bidrager til at udvikle velfærdssamfundet og den offentlige sektor. VIVE beskæftiger sig med de samme emneområder og typer af opgaver som de to hidtidige organisationer.

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

I satspuljeaftalen for 2015-2018 blev der afsat midler til at støtte partnerskaber mellem civilsamlingsorganisationer og kommuner, der havde fokus på at skabe øget inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper i frivillige aktiviteter. Tre partnerskaber fik tilskud af puljen. De tre partnerskaber er INSP! og Roskilde kommune i Roskilde, Sager der Samler og Aarhus Kommune i Aarhus og Vimby i Hjortshøj ved Aarhus og Aarhus Kommune. Det var partnerskabernes formål at styrke sårbare borgergrupper i at indtage nye roller og udvikle sig fra marginaliseret til ligeværdig deltager i almene frivillige fællesskaber. De tre partnerskaber havde ambitioner om at skabe aktiviteter i samarbejde og *sammen med* de sårbare borgergrupper frem for *til* de sårbare borgergrupper og arbejdede på forskellige måder med at etablere nye roller til både de sårbare borgergrupper, andre deltagergrupper og professionelle medarbejdere. Derudover arbejdede de tre partnerskaber med selvevaluering.

VIVE og RUC har gennemført en evaluering af de tre partnerskaber og samtidig understøttet de tre partnerskabers selvevaluering. Evalueringen er gennemført i et tæt samarbejde med Socialstyrelsen og de tre partnerskaber, uden hvilket evalueringen ikke kunne gennemføres. Vi takker for godt samarbejde igennem hele projektperioden.

Ud over denne evalueringsrapport publiceres en Kort & Klart-pjece med de væsentligste konklusioner i rapporten.

Evalueringen har haft tilknyttet en følgegruppe, der har drøftet evalueringens proces på møder i projektperioden. Følgegruppen har blandt andet drøftet partnerskabernes foreløbige resultater og deres arbejde med selvevaluering. Vi takker for mange givtige input og kvalificering undervejs. Følgegruppens medlemmer fremgår af bilag 1.

To eksterne referees med kendskab til området har læst rapporten igennem. Vi takker for relevante kommentarer.

Vibeke Norman Andersen
Forsknings- og analysechef for VIVE Styring og ledelse
2018

Indhold

Sammenfatning	6
1 Baggrund og indledning	15
1.1 Social inklusion og eksklusion	15
1.2 Samskabelse og tværsektorielt samarbejde	16
1.3 Evaluering	17
1.4 Om rapportens opbygning	17
2 Præsentation af de tre partnerskaber og deres resultater	18
2.1 INSP! og Roskilde Kommune	18
2.2 Sager der Samler og Aarhus Kommune	23
2.3 Vimby og Aarhus Kommune	28
2.4 Tre partnerskabers organisering, styring og deltagergrupper	31
3 Evalueringens design og gennemførelse	33
3.1 Hovedspørgsmål	33
3.2 Evaluering af de tre partnerskaber	34
3.3 Procesunderstøttelse af de tre partnerskabers selvevaluering	41
3.4 Analysestrategi	43
4 Brug af teori: samarbejdsformer og social kapital	44
4.1 Samproduktion (co-production), samskabelse (co-creation)	44
4.2 Netværk og social kapital – både middel og mål	46
5 Sårbare borgergrupper og deres motivation for deltagelse og deres oplevede effekt af at deltage	49
5.1 INSP! og Roskilde Kommune	49
5.2 Sager der Samler og Aarhus Kommune	51
5.3 Vimby og Aarhus Kommune	53
5.4 Motivation og udbytte på tværs	54
6 Styring og organisering af sårbare borgergruppers deltagelse i samskabende arenaer	58
6.1 Partnerskaberne	58
6.2 Værtsfunktion og facilitering	59
6.3 Inklusions- og eksklusionsmekanismer	62
6.4 Fra professionelle, frivillige og sårbare borgere til samproducerende relationer	68
6.5 Opsamling styring og organisering af sårbare borgergruppers deltagelse i samskabende arenaer	70
7 Fremmere og hæmmere for sårbare borgergruppers deltagelse i samskabende arenaer	75
7.1 Fremmere for sårbare borgergruppers deltagelse	75
7.2 Hæmmere for socialt sårbare borgergruppers deltagelse	76

8	Anbefalinger til styring og organisering af inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper i samskabende arenaer	77
9	Læringspunkter fra arbejdet med selvevaluering	78
9.1	Udvikle redskaber sammen med de tre partnerskaber april 2016 – august 2016.....	78
9.2	Dataindsamling, analyse og brugen af data til at informere praksis	83
9.3	Redskaber til selvevaluering	87
	Litteratur	90
Bilag 1	Deltagere i faglig følgegruppe.....	91

Sammenfatning

Med baggrund i satspuljeaftalen for 2015-18 har tre partnerskaber mellem civilsamfundsorganisationer og kommuner modtaget støtte til at skabe øget inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper i almene frivillige fællesskaber i de tre civilsamfundsorganisationer. Satspuljeinitiativet rummede en forventning om, at sårbare borgergrupper derved kunne udvikle sig fra marginaliseret til ligeværdig deltager. VIVE og RUC har evalueret de tre partnerskaber og understøttet de tre partnerskabers selvevaluering. Indledningsvist præsenteres de tre partnerskaber og evalueringens spørgsmål og metode samt brug af teori og begreber. Herefter sammenfattes evalueringens resultater, der er struktureret i fire spørgsmål og besvares fortløbende.

Præsentation af tre satspuljestøttede partnerskaber 2015-18

INSP! er en socialøkonomisk civilsamfundsorganisation i Roskilde, som bruges af ca. 1.000 mennesker om ugen til diverse aktiviteter, spisning og samvær. Et partnerskab mellem INSP! og Roskilde Kommune arbejdede med at skabe bedre muligheder for, at unge psykisk sårbare visiteret til ungevejleder i kommunens socialpsykiatri kunne få en bedre og hurtigere recovery-proces.¹ Indsatsen, som partnerskabet har udviklet, er karakteriseret ved, at de unge *bevæger sig ind i* INSP! sammen med kommunale ungevejledere, deltager i INSP!'s aktiviteter og fællesskaber sammen med andre deltagere og ungevejledere og eventuelt *bevæger sig ud af* det igen til andre foreninger, job og uddannelse m.m. Til dette formål blev der skabt en organisatorisk ramme fra kommunen over INSP! til exit i lokalsamfundet, som de unge kan følge: fra kontakt med kommunale medarbejdere til deltagelse i INSP! og over deltagelse i andre tilbud i lokalområdet. Rammen bestod i, at kommunens medarbejdere og INSP! udviklede en fælles dagligdag i INSP!'s lokaler. De kommunale ungevejledere har deltaget i INSP!'s hverdag sammen med de unge og støttet op om de unges deltagelse i INSP! og deres relationer til andre deltagere. Exit-mulighederne (job, uddannelse, andre foreninger m.m.) blev struktureret via INSP!'s netværk i lokalområdet.

Sager der Samler er en socialøkonomisk civilsamfundsorganisation i Aarhus, der arbejder med, at aktive borgere, kaldet hverdagsaktivister, "tager sagen i egen hånd", handler på oplevede udfordringer i eget liv og arbejder for denne "sag" sammen med andre interesserede borgere, frivillige og professionelle i netværk. En "sag" er en eller flere borgere/aktørers aktiviteter og indsatser, som opbygges af deltagerne i sagen. Sager kan handle om alt fra at opbygge en Skraldecafé med kasseret mad til at engagere frivillige sundhedsstuderende, der vil støtte udsatte borgere i Aarhus i deres kontakt med sundhedsvæsenet til at arrangere en festival med fokus på aktivisme. De konkrete sager er mangfoldige (fx aktiviteter med flygtninge, vaskeri for udviklingshæmmede etc.), og Sager der Samler understøtter de forskellige sager gennem aktiviteter som netværk, workshops og fællesskabsaktiviteter i huset i Vestergade 43. Udfoldelsen af de enkelte sager former sig efter sagens kontekst og dens deltagere. Sager, der ikke kan mobiliseres netværk omkring, kan ikke blive til handling. Deltagerne i sagerne er alle interesserede aktører såvel frivillige aktive borgere som lønnede medarbejdere. Et partnerskab mellem Sager der Samler og Aarhus Kommune arbejdede med at styrke sårbare borgeres deltagelse i initiativer og aktiviteter i konkrete sager, der udgjorde samlingspunkter for samarbejde i lokalsamfundet og videre ud af Aarhus by. For Sager der Samler er de sårbare borgergrupper en sammensat gruppe af borgere med svagt netværk og borgere uden beskæftigelse, der er parate til forandring, det vil sige parate til at "tage sagen i egen hånd" og/eller bakke op om andres sager.

---

¹ Recovery betyder "at komme sig" og ikke forblive afhængig af offentlige støttefunktioner. Recovery er en personlig og unik forandringsproces, der tager udgangspunkt i det enkelte menneskes værdier, mål og aktive medvirken (Kilde: Socialstyrelsen).

Vimby er navnet på et række indsatser i landsbysamfundet Hjortshøj ved Aarhus, som har til formål at skabe et landsbysamfund, hvor alle er velkomne. Et partnerskab mellem Vimby og Aarhus Kommune arbejdede med, at psykisk udviklingshæmmede borgere, der bor i andelssamfundet Hjortshøj ved Aarhus i det kommunale botilbud Bogruppe 6, blev inviteret ind i de forskellige frivillige aktiviteter, butikker, fællesskaber og samvær, der drives i Vimby. Der var fx tale om en genbrugsbutik, en bager, en høker og forskellige aktiviteter i fælleshuset. Der var i Vimby fokus på, at beboere i Bogruppe 6 og øvrige deltagere og medarbejdere i Bogruppe 6 skulle deltage i Vimby sammen med andre deltagergrupper i landsbyen. Der blev også via en frivilligkoordinator arbejdet med at inkludere sårbare borgergrupper fra det omkringliggende samfund i Vimbys fællesskaber og aktiviteter. Vimby definerer sårbare borgere som borgere med svagt netværk, der har brug for støtte til at være frivillige. De sårbare borgere kan både være beboere i Hjortshøjområdet (psykisk udviklingshæmmede fra Bogruppe 6 eller andre) og deltagere udefra.

Design og metode: evaluering og understøttelse af partnerskabernes selvevaluering

Evalueringen besvarer følgende fire spørgsmål, som sætter strukturen for rapportens opbygning:

1. Hvem er de sårbare borgere i projekterne, og hvad er deres motivation for deltagelse og deres oplevede effekt af at deltage?
2. Hvilke faktorer fremmer eller hæmmer meningsfuld deltagelse for sårbare borgere og grupper i samskabende arenaer, såvel på borgerniveau som på organisatorisk niveau?
3. Hvilke generiske anbefalinger kan defineres i forhold til styring og organisering af frivillighed i samskabende arenaer, som bidrager til, at sårbare borgere oplever udvikling fra marginaliseret til ligeværdig og aktiv deltager i sociale fællesskaber?
4. Hvordan kan projekter, der er baseret på frivilligt arbejde i samskabende arenaer, evaluere og dokumentere egne indsatser?

De tre første spørgsmål udgør VIVE og RUCs evaluering, og det fjerde spørgsmål om partnerskabernes selvevaluering udgør samtidig et udviklingsmål for satspuljeinitiativet om, at de tre partnerskaber løbende evaluerer egne indsatser.

Evalueringen bygger på VIVE og RUCs egen kvalitative dataindsamling bestående af indledende kortlægning med observationer, interview med deltagere i partnerskaberne samt kontinuerlig kvartalsvis dialog med nøglepersoner i partnerskaberne om erfaringer, læring, resultater og selvevaluering. Dertil kommer enkelte kvalitative interview med deltagere i slutningen af projektperioden. Evalueringen bygger også på partnerskabernes egen indsamlede data, som partnerskaberne indsendte kvartalsvis til VIVE og RUC. De tre partnerskabers data består af logbøger over aktiviteter og deltagergrupper i aktiviteterne, refleksioner over læring, kvalitative interview med forskellige deltagergrupper, et enkelt spørgeskema til samtlige unge brugere af den kommunale socialpsykiatri i Roskilde Kommune og diverse bearbejdede dokumenter, såsom film, pjecer og lignende. Besvarelsen af spørgsmål 4, der omhandler projektets udviklingsmål om at opbygge selvevalueringskapacitet i de tre partnerskaber, bygger på erfaringer fra samarbejde mellem VIVE og RUC og de tre partnerskaber gennem hele projektperioden om partnerskabernes arbejde med selvevaluering.

I besvarelsen af de fire undersøgelsesspørgsmål lægges der vægt på en tværgående analyse, og der anvendes teori om samskabelse og social kapital, som præsenteres i kapitel 4.

Evalueringsrapporten besvarer de fire spørgsmål fortløbende. I det følgende sammenfattes svarene på de fire spørgsmål.

1. Hvem er de sårbare borgere i projekterne, og hvad er deres motivation for deltagelse og deres oplevede effekt af at deltage?

I *INSP!* inviteres de unge sårbare typisk ind i *INSP!* af de kommunale ungevejledere. Ofte går der lang tid, før de bliver kontinuerlige brugere af *INSP!*. De unge udtrykker i interview, at de især har været motiveret af at være en del af et netværk med mange forskellige mennesker og ikke alene sårbare, hvor man kan være sig selv frem for "sin diagnose". Når man har det skidt, kan man få støtte af ungevejlederne og af andre, og når man er klar, kan man indgå i relationer og aktiviteter med andre brugere. I *INSP!* er der værter, der faciliterer relationer og understøtter brugen af *INSP!*. De unge beskriver, hvordan de langsomt vokser sig stærkere og opbygger tro på sig selv gennem relationer, der giver dem oplevelsen af, at der er brug for dem.

I *Sager der Samler* er de sårbare borgergrupper mange forskellige grupper af borgere med svagt netværk og/eller borgere uden beskæftigelse. De kommer typisk ind i sagerne eller *Sager der Samlers* hus i Vestergade 43 i Aarhus via netværk i lokalområdet. Deltagerne udtrykker, at de er motiveret af at få et netværk og at opleve en opbakning til deres sager. Opbakningen og netværket betyder, at de kan handle på oplevede udfordringer. Eksempelvis arbejder en tidligere misbruger med en sag, som har til formål at ændre misbrugsbehandlingen på baggrund af hans personlige erfaringer og samtidig styrke sin egen livssituation. Sårbare deltagere i *Sager der Samler* fortæller, at deres deltagelse i sagerne betyder, at de vokser personligt ved at tage ansvar for sig selv og gøre en forskel og opleve, at de kan mere, end de troede. Gennem opbygning og deltagelse i sager opbygges selvværd og relationer, og deltagerne indtager nye roller som aktive medborgere, initiativtagere, bidragsydere i sager og hinandens netværk til en mangfoldighed af sager.

I *Vimby* er de sårbare borgergrupper primært de udviklingshæmmede beboere i det kommunale botilbud Bogruppe 6, som er motiveret af "at få et rigtigt arbejde" og at "få venner" og et større netværk. Beboere i Bogruppe 6 medvirker i og bidrager til de socialøkonomiske butikker i Hjortshøj (genbrugsbutik, høker, bager) og andre aktiviteter, og fortæller i interview, at det er vigtigt, at de kan få støtte til deres bidrag til aktiviteterne, når de har behov. Beboerne i Bogruppe 6 deltager, når de kommunale medarbejdere, frivilligkoordinatoren og/eller andre frivillige støtter op, inviterer og faciliterer. De andre sårbare deltagergrupper udtrykker, at de er motiveret af at kunne bruge og opbygge kompetencer og at være en del af lokalsamfundets fællesskab og af værdier omkring økologi og genbrug. I *Vimby* består udbyttet af deltagelsen i at kunne arbejde for en god sag og samtidig være en legitim ligeværdig deltager og bidragsyder af landsbysamfundet og at "få et rigtigt arbejde".

På tværs af de tre partnerskaber er der således forskel på, hvem de sårbare borgere er, og hvad der er deres motivation og udbytte. Det er forskelligt, i hvor stort et omfang deltagerne har brug for støtte for at føle sig trygge (*INSP!* og *Vimby*, men ikke *Sager der Samler*). Det er i *INSP!* og *Vimby* en forudsætning for de sårbare borgergruppers deltagelse, at kommunale omsorgspersoner bakker op, faciliterer og bidrager. I *Sager der Samler* stilles der større krav til udadvendt handlekraft end i *INSP!* og *Vimby*. I *Sager der Samler* skal man i højere grad være "parat til forandring" og selv tage initiativer på baggrund af egen livssituation og/eller bakke op om andres "sager". Det skyldes, at man ikke i udgangspunktet følges ad med kommunale medarbejdere, som man er tryk ved. I *INSP!* er der skabt en organisatorisk ramme med overlap mellem kommunen og *INSP!*, der betyder, at de sårbare unge fra socialpsykiatrien guides ind i *INSP!*. I *Vimby* guides man over i aktiviteterne af frivilligkoordinatorer og kommunale medarbejdere.

Disse forskelle er sammenhængende med forskelle i deltagernes udgangspunkter for at udvikle sig, deres konkrete udvikling og deres oplevede udbytte, samt de roller, som de indtager i partnerskaberne. I *INSP!* handler det for de unge sårbare om at vokse sig stærke og opnå selvværd. Det handler således om at opbygge personlige kompetencer til overhovedet at kunne deltage, bidrage

og interagere med andre deltagergrupper. For Bogruppe 6-beboere og andre sårbare borgergrupper i Vimby handler det om at blive inkluderet i det, der allerede findes (de konkrete aktiviteter) og ikke være ekskluderet. For de sårbare deltagere i Sager der Samler handler det om at handle på oplevede udfordringer, "tage sagen i egen hånd" og skabe forandringer for sig selv og den konkrete sag, som hverdagsaktivisterne arbejder med.

På tværs af de tre partnerskaber er der også væsentlige ligheder. Følgende elementer er væsentlige for deltagerne motivation for at deltage i alle tre partnerskaber:

- At være aktiv eller frivillig både når man har overskud, og når man er den, der modtager støtte fra andre, når man har det skidt, eller på anden måde oplever udfordringer. At det er accepteret både at kunne og ikke at kunne og dermed at være ustabil i sin deltagelse.
- At blive mødt som ligeværdigt menneske, der kan en masse (frem for som udsat eller syg) og opleve, at man kan bidrage med noget, sammen med andre deltagere, der ikke har ambitioner om at "tage sig af" andre. Det indebærer at indgå i autentiske ikke-betalte relationer i en kontekst, der ikke er beskyttet og designet til specifikke målgrupper (psykisk sårbare, misbrugere, psykisk udviklingshæmmede, arbejdsløse m.fl.)
- Et miks af forskellige aktører. Mange forskellige grupper af mennesker og ikke kun sårbare borgergrupper og professionelle omsorgspersoner.

På tværs af de tre partnerskaber er det især væsentligt, at de sårbare borgere kan skifte roller og være "sårbare" i den ene sammenhæng og modtage støtte og være en aktiv bidragende ressource i en anden sammenhæng. At kunne skifte mellem at være passiv og aktiv, initiativtager og deltager, ven, arbejdskraft, frivillig og uforpligtende deltagende. Denne fleksibilitet i forhold til at flekse ind og ud af forskellige roller er forskellig hos de tre partnerskaber. Der er større mulighed for at indtage *forskellige* roller hos INSP! og Sager der Samler og mindre i Vimby. Det skyldes, at de udviklingshæmmede og borgere med handicap i Bogruppe 6 og øvrige deltagere i Vimby får tildelt konkrete roller som arbejdskraft og frivillig i projektet og ikke i samme omfang som i INSP! og Sager der Samler kan skifte mellem positioner og roller i forskellige aktiviteter og relationer. I sammenhæng hermed er det udtrykte udbytte for de udviklingshæmmede og borgere med handicap i Vimby også afgrænset til at "få et rigtigt arbejde" og et større netværk, mens deltagerne i henholdsvis INSP! og Sager der Samler i højere grad gennemgår en personlig udvikling og udtrykker en psykologisk udviklingsproces fra henholdsvis "syg" til aktiv bidragende ressource i INSP! og fra sårbar til "at kunne mere, end man troede" og tage ansvar for forandringer i Sager der Samler. Der sker en større transformativ udvikling af deltagerne i INSP! og Sager der Samler end i Vimby. Dette i kraft af, at aktiviteterne er tilrettelagt, så deltagerne kan indtage mange roller (frivillig, sårbar med brug for støtte, arbejdskraft, ven, kollega, initiativtager etc.) i en kontekst, hvor der er mange forskellige deltagergrupper, professionelle og frivillige, ressourcestærke og sårbare, der indgår i ligeværdige relationer med hinanden.

2. Hvilke faktorer fremmer eller hæmmer meningsfuld deltagelse for sårbare borgergrupper i samskabende arenaer, såvel på borgerniveau som på organisatorisk niveau?

Gennem en analyse af følgende fire elementer i de tre partnerskaber: 1) partnerskaberne som struktur og aftaleramme, 2) værtsrollen i projekterne, der koordinerer aktiviteter og faciliterer og inviterer deltagere, 3) inklusion og eksklusionsmekanismer i de tre partnerskaber og 4) samproducerende relationer mellem deltagergrupperne, afdækkes fremmere og hæmmere for sårbare borgergruppers deltagelse i samskabende arenaer. Analysen viser, at samskabende arenaer kan bidrage til, at sårbare borgere kan udvikle sig fra marginaliseret til ligeværdig deltager, når de har mulighed for at

skifte fra en socialt sårbar position til en position som ligeværdig myndig deltager i forskellige relationer. Det vil sige at kunne være sårbar i én relation og være ressourcestærk i en anden, at modtage støtte i én relation og være aktiv medskaber i en anden. Idet netop fleksibiliteten i forhandlingen af roller i relationerne mellem forskellige borgergrupper, ressourcestærke, sårbare, frivillige og lønnede medarbejdere er afgørende, er det nødvendigt at arbejde med en ny ligeværdig rolle- og magtfordeling, der stiller nye krav til samtlige aktører.

I det følgende fremstilles resultaterne af analysen af de fire elementer og herefter konkrete fremmere og hæmmere for sårbare borgeres deltagelse i samskabende arenaer.

Partnerskaberne: Alle tre partnerskaber er struktureret som aftalerammer mellem kommune og civilsamfund og udfoldes forskelligt. I INSP!, hvor der er et dagligt integreret samarbejde med Roskilde Kommune, opleves det væsentligt med kontinuerlig dialog på alle niveauer af både INSP! og Roskilde Kommune for at lære af erfaringer og justere arbejdet sammen på baggrund heraf. I Vimby og Sager der Samler er partnerskaberne mindre formaliserede. I Vimby består partnerskaberne af uformel dialog i landsbyen, og i Sager der Samler består partnerskabet af læringsmøder, der ikke hverken styrer eller tilrettelægger indsatser, men høster fælles læring af erfaringer. På tværs af de tre partnerskaber er det en læring, at struktur og faste mødekadencer kan understøtte samarbejde og aktiviteter. Partnerskaberne skal desuden løbende tilpasse sig deltagernes konkrete ønsker og behov og arbejde med læring i den sammenhæng.

Værtsrollen: Værtsrollen i de tre partnerskaber består af nøglepersoner (frivillige eller ansatte), der inviterer deltagere ind i aktiviteter og samvær, forbinder aktører og mennesker og understøtter aktiviteter. Værtsrollen udspiller sig forskelligt i de tre partnerskaber. I INSP! og Vimby inviterer, følger og understøtter værtsfunktionen de sårbare borgergruppers deltagelse ved at tage udgangspunkt i kommunale medarbejders (og andres) tillidsfulde relationer til borgerne. Derved bliver det muligt at bygge bro til nye relationer og aktiviteter og nye rollemuligheder. Sager der Samler arbejder især med at opbygge nye netværk, der kan operationalisere sager. Der er også rum for at forblive i de nære netværk, men man deltager især i Sager der Samler, når man er parat til forandring og "tager sagen i egen hånd", handler på udfordringer og retter sig udad mod netværk eller bakker op om andres sager. Til gengæld kommer netværkene i Sager der Samler bredere ud og skaber nye platforme, nye relationer og nye roller for sårbare borgere, der fx deltager i møder med politikere og støtter aktive borgere i andre kommuner i, hvordan man opbygger en skraldecafé. Der er i Vimby og INSP! større mulighed for at blive støttet, når man endnu ikke er parat til forandring. I Sager der Samler er der større muligheder for at indtage nye rum og indgå i relationer, der rækker ud over den konkrete kontekst og matrikel.

Inklusions- og eksklusions mekanismer: INSP! og Vimby rummer i højere grad borgere, der har behov for støtte, og som i udgangspunktet ikke er i stand til at tage initiativer selv og "tage sagen i egen hånd". I INSP! og Vimby bidrager de institutionelle rammer og værtsfunktionen mere direkte til at skabe nye deltagelsesrum og udviklingsmuligheder for sårbare borgergrupper.

Både i INSP! og i Vimby kan man bevæge sig fra de nære relationer og aktiviteter og videre i andre relationer og aktiviteter i sit eget tempo, men deltagelsen er primært centreret omkring INSP! som organisation og Vimby som landsbysamfund. Omvendt er vejen ud i lokalsamfundets andre arenaer og relationer, også de politiske, mindre tilgængelige. Borgernes politiske interessevaretagelse og dialog med kommunen varetages primært på organisatorisk niveau og indbefatter ikke de psykisk sårbare unge selv i INSP!. For Vimby er inklusionen i boligområdets aktiviteter et mål i sig selv og samarbejdet med kommunen udfolder sig især i forhold til de konkrete kommunale medarbejdere i Bøgruppe 6 og inden for boligområdets matrikel. Kontakten med den øverste ledelse i kommunen er perifer. Vimby-projektet har som formål at skabe fællesskaber og aktiviteter inden for det nære

boligområde, hvilket betyder at invitere lokalområdet udenfor *ind*, men ikke invitere deltagere i Vimby *ud* af landsbysamfundet eller at "tage sagen i egen hånd" og få politisk indflydelse og skabe nye initiativer.

I Vimby udfoldes deltagelsen ydermere i nogle konkrete tilrettelagte aktiviteter (høkeren, genbrugsbutikken, bageren m.m. og en række arrangementer) som man kan deltage i. Der er ikke samme mulighedsbetingelser for at "tage sagen i egen hånd" som i Sager der Samler, og selv udfolde en sag, som man er optaget af, eller selv opbygge aktiviteter som i INSP!. Der er ikke samme adgang til at indtage andre roller i Vimby eller uden for Vimby, som der er i INSP! og Sager der Samler. Samtidig er det en barriere, at de kommunale medarbejdere i Bogruppe 6 nogle gange ikke har tid og ressourcer til at bidrage. Det kan betyde, at Bogruppe 6-beboere vanskeligt kan deltage.

De tre partnerskabers forskellige facilitering af deltagelse, styring og organisering viser, at kombinationen af det lokale og afgrænsende netværk med det brede og brobyggende balanceres forskelligt. Det skaber forskellige deltagelseskriterier, inklusions- og eksklusionsmekanismer og forskellige muligheder for at overskride marginalisering, indtage nye roller og udvikle sig fra marginaliseret til ligeværdig bidragsyder (deltagernes udbytte). Idet de tre partnerskaber skaber forskellige muligheder for, at deltagerne kan forhandle de konkrete roller i relationerne er det forskelligt, hvordan – og i hvor stort et omfang – de tre partnerskaber er kendetegnet ved at skabe transformativ samproduktion, hvor deltagerne kan overskride deres marginalisering i gensidige relationer, som det er statspuljeinitiativets formål. Transformativ samproduktion etablerer kollektive processer for styring, organisering og ledelse af aktiviteter mellem civilsamfund og kommune, hvorved borgere og professionelle deltager ligeværdigt. Det betyder, at både borgere og professionelle ændrer roller.

I INSP! og Sager der Samler er rollefordelingen mellem professionelle, frivillige og forskellige typer af deltagere mere fleksibel end i Vimby. Det skyldes, at borgere, professionelle og frivillige selv opbygger aktiviteter og relationer, der er tilpasset de konkrete aktiviteter og borgere (i INSP!) og konkrete sager (i Sager der Samler). I Vimby er de konkrete aktiviteter i genbrugsbutikken, høkeren og bageren m.fl. tilrettelagt i rammesætningen af de professionelle planlæggere, og fleksibiliteten i rollerne er derfor ikke så høj. Det betyder, at rollerne ikke i samme omfang forhandles på baggrund af menneskelige relationer og aktiviteter i Vimby som i INSP! og Sager der Samler. Derved er deltagerne mere fastlåste i de tildelte roller som arbejdskraft i de konkrete aktiviteter, og de udtrykker ikke i samme omfang, som deltagerne i INSP! og Sager der Samler, en personlig udvikling som deres udbytte af deltagelsen. I Vimby består de sårbare borgergruppers udbytte især i at have fået en ny identitet gennem arbejdet og at være inkluderet. I INSP! og Sager der Samler udtrykker de sårbare borgergrupper en større personlig udviklingsproces frem mod "at kunne mere selv", samtidig med at de er inkluderet.

Samproducerende relationer: Idet deltagernes udbytte opstår i relationerne til andre deltagere og gennem fleksibiliteten i rollerne kan vi identificere, at relationerne er samproducerende og kendetegnet ved:

1. Transformation af opfattelsen af borgere fra passive modtagere af services til ligeværdige partnere i både design og levering af løsninger. Borgere har ressourcer og kompetencer, der er nødvendige aktive bidrag i design og levering af løsninger.
2. En institutionel ramme, der understøtter borgeres ressourcer og kompetencer og aktivt støtter borgerne i at bringe dem i spil, såvel på et individuelt som på et generelt niveau til gavn for flere. Denne ramme er meget forskellig i de tre partnerskaber, men i alle tre partnerskaber bidrager borgerne substantielt til aktiviteter og relationer.

3. Forskellige borgergrupper arbejder sammen med professionelle og med hinanden, under gensidigt ansvar og forventninger.
4. Flydende grænser mellem professionelle, frivillige og borgere, der skaber muligheder for, at borgere kan indtage forskellige roller, tildeles indflydelse og dermed overskride deres marginalisering. Sårbare borgere skifter mellem roller som sårbare med behov for støtte, ligeværdige bidragsydere og initiativtagere.
5. En katalytisk² forståelse af den professionelle rolle: Offentlige medarbejdere bruger deres faglighed og medvirker som facilitatorer frem for som centrale leverandører af services.

På baggrund af denne analyse bliver det muligt at opsætte følgende fremmere og hæmmere for sårbare borgergruppers deltagelse i samskabende arenaer:

Fremmere: for sårbare deltageres deltagelse:

- At facilitere gensidige og ligeværdige relationer mellem et miks af forskellige aktører og mennesker, både sårbare og ressourcestærke, professionelle og frivillige. Det kan skabe mulighed for, at sårbare borgergrupper både kan indtage roller som aktivt medskabende og som sårbar med behov for støtte.
- Det er afgørende, at de sårbare borgeres synspunkter, erfaringer og præferencer tillægges mening af aktørerne omkring dem, og at de kan udvikle sig i deres eget tempo i forskellige relationer, hvor de kan skifte mellem positioner.
- At arbejde med at tage udgangspunkt i en understøttelse af nære og tillidsfulde netværk og derfra facilitere brobygning til andre og nye netværk. Derved kan sårbare borgere bevæge sig fra afgrænsede netværk, som er kendte og trygge, og videre i større netværk og nye relationer og roller.
- At facilitere aktiviteter i relation til sagen, aktiviteten, relationerne eller deltagelsen frem for i relation til handleplaner, målgruppedefinitioner eller professionelle ambitioner. I Både INSP! og Sager der Samler udtrykker de sårbare borgergrupper, at de udvikler sig gennem deltagelse i aktiviteter og samvær, hvor der ikke er forventninger til, at de skal udvikle sig.
- At sikre fleksibilitet. Kontinuerlig deltagelse kan være vanskelig for nogle sårbare borgergrupper. Det er derfor betydningsfuldt, at man som deltager kan komme tilbage igen, og at man kan deltage fleksibelt uden at binde sig til aftaler, som man ikke kan overskue.
- At facilitere både faste aktiviteter og mulighed for selv at skabe aktiviteter. Det er væsentligt, at der er muligheder for begge dele. De faste aktiviteter kan være overskuelige, når man har brug for støtte, og muligheden for selv at skabe aktiviteter kan bidrage til, at sårbare borgere overskrider stigmatisering. Forskellige former for aktiviteter til forskellige interesser og behov skaber mulighed for, at sårbare borgere kan indtage forskellige roller: både modtage støtte og give støtte til andre og bidrage aktivt. Det kræver, at også professionelle og andre deltagere kan indtage forskellige roller. Det vil sige skiftende roller mellem deltagende aktører frem for faste roller.
- Et partnerskab med synergi mellem aktører fra forskellige sektorer, hvor de deltagende organisationer er ligeværdige deltagere, der kan forhandle og udfylde roller baseret på relationer, aktiviteter og deltagelse. Tid og ressourcer til vedvarende og tæt dialog og læring mellem deltagerne på borgerniveau og organisatorisk niveau. Kommunens faglige viden og kontakter med borgere er et væsentligt bidrag.

---

² At påvirke processer og indsatser igennem andre aktører uden selv at være afgørende udfører af indsatser. For eksempel at arbejde i partnerskab med andre.

Hæmmere for sårbare borgergruppers deltagelse:

- At arbejde med fast rollefordeling mellem sårbare borgergrupper, frivillige og lønnede medarbejdere kan vanskeliggøre de sårbare borgergruppers muligheder for at indtage nye roller og overskride deres marginalisering.
- Stram målgruppestyring kan ekskludere nogle borgergrupper til fordel for andre og vanskeliggøre brobygning til andre netværk og nye deltagelsesrum, herunder vanskeliggøre overskridelse af marginalisering.
- At professionelle medarbejdere eller pårørende får mulighed for at kontrollere deltagernes deltagelse eller opsætte normer for, hvad der er hensigtsmæssige netværk, og hvad der ikke er hensigtsmæssige netværk, kan reproducere stigmatisering.
- Udelukkende kun at arbejde med at understøtte nære tillidsfulde netværk eller kun at arbejde med brobygning til større og nye netværk. Det er nødvendigt at arbejde med begge dele.
- Meget kaotiske rum med mange forskellige mennesker og mange forskellige aktiviteter kan være en barriere for nogle sårbare borgergrupper.

3. Hvilke generiske anbefalinger kan defineres i forhold til styring og organisering af frivillighed i samskabende arenaer, som bidrager til, at sårbare borgere oplever udvikling fra marginaliseret til ligeværdig og aktiv deltager i sociale fællesskaber?

På baggrund af evalueringen er det muligt at opsætte følgende anbefalinger:

- En partnerskabsramme om synergiskabende organisatoriske platforme kan skabe en infrastrukturel bæredygtig organisering. En synergiskabende platform er to adskilte platforme (kommune og INSP!) der rækker ind over hinanden og skaber en synergieffekt. En synergiskabende platform er mindre sårbar over for personudskiftninger og er bæredygtig, når den bygger på fælles værdier, ligeværdig, gensidig dialog og læring og hyppig dialog. Rammen skal være demokratisk og fleksibel, så det er muligt at agere responsivt over for deltagernes ønsker og behov og skabe bredt ejerskab.
- Styring og organisering gennem netværksledelse og værtsskab. Deltagelsen faciliteres med fokus på deltagelsen gennem stedet, sagen, aktiviteten eller relationer frem for på baggrund af konkrete indsatsmål, materiel værdi eller specifikke målgrupper. Fokus på at udveksle viden og information, udvikle nye metoder, formulere normer og værdier og bane vej for kollektiv handling og aktivitet på borgerniveau.
- Aktiv facilitering af balancering af deltagergrupper, så de er blandede (ressourcestærke, sårbare, ansatte, frivillige) og rummer en overvægt af ressourcestærke deltagere.
- Investering af tid og ressourcer på at lære af processer og interaktioner i samarbejderne mellem civilsamfundsorganisationen og kommunen.
- At tilbyde følgeskab til sårbare borgergrupper. Ikke alle sårbare borgergrupper kan straks navigere som kompetente subjekter fra start, og mange har et svagt netværk, der betyder, at de ikke finder vej til deltagelse af sig selv.
- At sårbare borgere kan flekse ind og ud af roller som sårbar og ressourcestærk, er afgørende for deres udvikling fra marginaliseret til ligeværdig deltager. Det indebærer, at også andre deltagergrupper ændrer roller, og at sårbare borgergrupper har adgang til forskellige former for støtte efter behov, samtidig med at de kan være ligeværdige aktive bidragsydere.
- Diffuse grænser mellem deltagerne skaber rum og mulighed for, at de sårbare kan skifte mellem positioner (sårbar og ressourcestærk), men det er vanskeligt at navigere i dette rum. Det stiller krav om løbende refleksion, dialog og læring.

4. Hvordan kan projekter, der er baseret på frivilligt arbejde i samskabende arenaer, evaluere og dokumentere egne indsatsler?

Det fjerde undersøgelsesspørgsmål omhandler læringspunkter fra de tre partnerskabers arbejde med selvevaluering og VIVE og RUCs processtøtte hertil. I det følgende sammenfattes de væsentligste metodiske pointer.

Det er væsentligt at udvikle kontekstafhængige dokumentationsredskaber sammen med de aktører, der skal anvende dem. Men heri kan indgå elementer, der kan være generiske og samtidig skal tilpasses lokalt som fx logbøger til dokumentation, kvalitative interview, spørgeskemaer og lignende. Dokumentationsredskaberne har i alle tre partnerskaber haft fokus på aktiviteter og deltagere og i mindre omfang selve partnerskaberne og værtsrollerne i aktiviteterne. De tre partnerskaber har især arbejdet med logbøger og kvalitative interview og for at undgå at stigmatisere de sårbare borgere var det væsentligt at interviewe forskellige grupper af deltagere (og ikke alene sårbare deltagere).

Alle tre partnerskaber har haft lønnede medarbejdere til at stå for selvevalueringen. Det har været forbundet med vanskeligheder både at indsamle data, analysere data og omsætte analyse af data til læring i praksis. Det har også været forbundet med vanskeligheder, at VIVE og RUC både har ydet processtøtte til de tre partnerskabers selvevaluering og gennemført en ekstern evaluering. Det har betydet, at partnerskaber har oplevet, at de især skulle indsamle data til VIVE og RUCs evaluering og i mindre grad til dem selv. Der har i selvevalueringsarbejdet udspillet sig en krævende afbalancering mellem en legitimerende selvevaluering på den ene side og en lærende og selvkritisk selvevaluering på den anden side. Denne vanskelige balance mellem læring og legitimering har blandt andet været knyttet til de kontraktlige relationer mellem VIVE og RUC og de tre partnerskaber og mellem de tre partnerskaber og Socialstyrelsen, hvis iboende forventninger partnerskaberne har tilstræbt at imødekomme. Arbejdet med selvevaluering rummer især følgende læringspunkter:

- Dokumentations- og selvevalueringsredskaber kan rumme generiske elementer, men skal især tilpasses den konkrete kontekst.
- Det er ikke meningsfuldt at udvikle redskaber til dokumentation og selvevaluering uden aktiv medvirken fra de aktører, der skal anvende det i praksis.
- Det har været vanskeligt for de tre partnerskaber at modtage processtøtte til selvevaluering af VIVE og RUC, der samtidigt fungerede som ekstern evaluator. Det gjorde det vanskeligt at afkode, hvornår hvilke data og dialog skulle bruges til hvad, og for hvis skyld data blev indsamlet.
- Det er vanskeligt at etablere fuldt ejerskab for en dokumentation og selvevalueringspraksis, som etableres top-down via en bevilling fra statspuljen, og som ikke er startet på initiativ fra de tre partnerskaber selv, som i øvrigt arbejder bottom-up med at understøtte initiativer hos borgere og aktører i aktiviteterne.
- Det kræver særlige kompetencer og lønnet arbejdskraft at arbejde med dokumentation og selvevaluering. Særlig arbejdet med at analysere data og anvende det som læring i praksis kræver kompetencer.
- Er kompetencerne ikke allerede til stede kræver det massiv procesunderstøttelse, som er resourcekrævende og dialogbaseret.
- Det kræver prioritering af tid og en aktiv arbejdsindsats.
- Det er nødvendigt med fuldt ejerskab og aktiv medvirken fra alle samarbejdspartnere for at kunne høste det fulde læringsudbytte.

1 Baggrund og indledning

I satspuljeaftalen for 2015-18 blev der afsat 6,4 mio. kr. til en ansøgningspulje, som havde til formål at støtte frivillige organisationer i at indgå i partnerskaber med kommuner om at skabe inklusion og deltagelse for sårbare borgergrupper i frivillige fællesskaber. Det var satspuljeinitiativets formål at støtte frivillige aktiviteter i tværsektorielle samarbejder, som sårbare borgergrupper kunne deltage i på lige fod med andre deltagere, og derved udvikle sig fra marginaliseret til ligeværdig deltager. I stedet for at støtte indsatser rettet mod forskellige sårbare borgergrupper skulle arbejdet med samskabelse bidrage til at sikre, at initiativretten og deltagelsesretten ikke var forbeholdt særlige aktører, men at alle, også sårbare borgergrupper, kunne deltage på lige fod med professionelle medarbejdere og andre deltagere og frivillige i almene fællesskaber. Det var forventningen, at når sårbare borgere motiveres til at indgå i selvvalgte og meningsfulde aktiviteter, hvor de føler sig værdsatte og ligeværdige med andre deltagere, vil deres generelle tryghed og tillid til omverdenen øges. Det kan bidrage til at skabe en stabil hverdag og styrke netværk og kontrol over eget liv. Det var satspuljeinitiativets ambition, at sårbare borgergrupper derved kan udvikle sig fra marginaliseret til ligeværdig deltager eventuelt også i andre af samfundets fællesskaber, fx arbejdsfællesskaber.

Tre partnerskaber modtog støtte for perioden 2015-2018. Et partnerskab mellem civilsamfundsorganisationen INSP! og Roskilde Kommune arbejdede med at inkludere psykisk sårbare unge, der er visiteret til ungevejleder i den kommunale socialpsykiatri i INSP!'s aktiviteter og samvær. Et partnerskab mellem civilsamfundsorganisationen Sager der Samler i Aarhus og Aarhus Kommune arbejdede med at inkludere borgere uden for arbejdsmarkedet og borgere med svagt netværk i de konkrete aktiviteter, som Sager der Samler understøttede faciliteringen af. Et partnerskab mellem landsbysamfundet Vimby i Hjortshøj ved Aarhus og andre dele af Aarhus Kommune arbejdede med at inkludere borgere med psykisk udviklingshæmning fra det kommunale botilbud Bogruppe 6 i Hjortshøj og andre borgergrupper med særlige behov og svagt netværk i landsbysamfundets aktiviteter og netværk. De tre partnerskaber, deres aktiviteter, deltagergrupper og centrale resultater præsenteres i kapitel 2.

1.1 Social inklusion og eksklusion

Satspuljeinitiativet havde til formål at støtte, at sårbare borgere deltager og bidrager på lige fod med andre deltagergrupper i frivillige fællesskaber. Målet var, at sårbare borgergrupper derved får mulighed for at indtage nye roller og indgå i nye netværk, der på sigt også kan styrke inklusion af andre og bredere dimensioner af sårbare borgergruppers liv (arbejdsmarkedet, økonomi, sundhed, bolig, etc.).

I SFI's fællesskabsmåling kategoriseres sårbare borgergrupper som henholdsvis risikogruppe af borgere og som socialt udsatte borgere (Benjaminsen, Andrade, & Enemark, 2017). Risikogruppen er borgere, der i interview fortæller om udfordringer i livet i forhold til arbejdsløshed, sygdom og netværk, og som oftere end flertallet føler sig ensomme og holdt udenfor i samfundet. Mange borgere i denne gruppe oplever dog også, at de har et godt liv. De borgere, der kategoriseres som mest socialt udsatte er kendetegnet ved at have en presset økonomi, mange har problemer med helbredet, og en meget stor del en psykisk lidelse. De oplever på mange måder, at de står uden for fællesskabet. Mange borgere i denne gruppe føler også, at andre ser ned på dem, og at de ikke bliver værdsat (Benjaminsen et al., 2017).

I de tre partnerskaber er de sårbare deltagergrupper en meget heterogen og mangfoldig gruppe af borgere, der både kan indgå i kategorien risikogruppen og i gruppen af socialt udsatte. Ved sårbare

borgergrupper forstår vi derfor både risikogruppen og gruppen af socialt udsatte, som de beskrives i SFI's fællesskabsmåling (Benjaminsen et al., 2017).

Med social eksklusion forstår vi både en social dimension (fx i form af lav kontakt til familie, venner og andre netværk) og en økonomisk dimension (fx i form af at være uden for arbejdsmarkedet og have en lav indtægt) (Benjaminsen et al., 2017). Derudover kan social eksklusion bestå i sundhedsmæssige, bolig-mæssige og arbejdsmæssige udfordringer, der gør det vanskeligt at deltage i forskellige dele af samfunds- og hverdagslivet, herunder fællesskaber i civilsamfundet og på uddannelses- og arbejdsmarkedet, på lige fod med andre (Benjaminsen et al., 2017). Ved eksklusion forstår vi således en bred samfundsmæssig eksklusion af sårbare borgergrupper, mens vi ved inklusion forstår en snæver forståelse af inklusion i almene frivillige fællesskaber. De tre partnerskaber har til formål at styrke den sociale inklusion i form af ligeværdig deltagelse i frivillige aktiviteter og samvær. Partnerskaberne har ikke til formål at styrke den økonomiske inklusion, men det formuleres i baggrundsmaterialet til satspuljeinitiativet, at social inklusion i frivillige fællesskaber eventuelt kan bidrage til inklusion også på andre områder, fx arbejdsmarkedet. Det er ikke muligt inden for denne evaluerings rammer at undersøge, hvorvidt der i forlængelse af partnerskabernes arbejde og dermed som et indirekte afledt resultat sker inklusion på andre områder end i frivillige fællesskaber.

I gruppen af de mest socialt udsatte danskere (4 % af befolkningen) oplever 57 %, at de "i høj grad" eller "nogen grad" bliver holdt uden for samfundet (Benjaminsen et al., 2017). Det samme gælder 32 % af de danskere, som kategoriseres som risikogruppen af borgere (18 % af befolkningen) (Benjaminsen et al., 2017). Mens 40 % af majoritetsbefolkningen angiver, at de er frivillige aktive, gælder dette kun for 18 % af henholdsvis gruppen af socialt udsatte og risikogruppen af borgere (Benjaminsen et al., 2017). Satspuljeinitiativets ambition om at styrke inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper i frivillige fællesskaber har således til formål at bidrage til at udligne denne forskel på sårbare borgere og mere ressourcestærke borgergrupper ved hjælp af samskabelse og tværsektorielt samarbejde.

1.2 Samskabelse og tværsektorielt samarbejde

Satspuljeinitiativets ambition skriver sig ind i samtidens store fokus på, at forskellige former for tværsektorielt samarbejde mellem kommuner, civilsamfund og private virksomheder kan styrke inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper. Det offentliges voksende interesse for tværsektorielle samarbejder, hvor især civilsamfundet i stigende omfang bidrager til udvikling, produktion og evaluering af velfærdsløsninger har ifølge nordisk forskning to meget forskellige ansigter (Loga, 2018). På den ene side ses en diskurs, som knytter sig til ressourcemæssig knaphed, finanskriser og økonomisk nødvendighed i at få adgang til flere ressourcer. På den anden side ses en diskurs knyttet til civilsamfundets evne til at etablere demokratiske styringsformer og bidrage til velfærdsstatens demokratiske legitimitet, individuelle brugertilpasning og aktive medborgerskab. Nogle forskere identificerer inkluderende og emancipatoriske potentialer i mellemrummene mellem organisationer og sektorer og betoner, at det er afgørende, at disse er demokratisk og kollektivt styret (Boje, 2017). Andre forskere har afdækket, at det konkrete samarbejde især udspiller sig omkring implementering af kommunale services frem for omkring udvikling og evaluering, og at den demokratiske dimension i de konkrete samarbejder er begrænset (Ibsen & Espersen, 2016). Vi ved også fra forskning, at netop civilsamfundets inkluderende og demokratiske funktion er under pres fra dominerende forventninger om, at civilsamfundet skal levere effekt og resultater efter samme logikker som det offentlige (Espersen, Andersen, Olsen, & Tortzen, 2018). Evalueringen af de tre støttede partnerskaber kan derfor bidrage med væsentlig viden om, hvorvidt og hvordan tværsektorielt samarbejde kan styrke inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper i frivillige fællesskaber.

1.3 Evaluering

VIVE og RUC har gennemført en evaluering af de tre partnerskaber og samtidig understøttet de tre partnerskabers selvevaluering. VIVE og RUCs evaluering har haft til opgave at svare på følgende fire spørgsmål:

1. Hvem er de sårbare borgere i projekterne, og hvad der er deres motivation for deltagelse og deres oplevede effekt af at deltage?
2. Hvilke faktorer fremmer eller hæmmer meningsfuld deltagelse for sårbare borgere og grupper i samskabende arenaer, såvel på borgerniveau som på organisatorisk niveau?
3. Hvilke generiske anbefalinger kan defineres i forhold til styring og organisering af frivillighed i samskabende arenaer, som bidrager til, at sårbare borgere oplever udvikling fra marginaliseret til ligeværdig og aktiv deltager i sociale fællesskaber?
4. Hvordan kan projekter, der er baseret på frivilligt arbejde i samskabende arenaer, evaluere og dokumentere egne indsatser?

1.4 Om rapportens opbygning

Efter dette baggrundskapitel følger en præsentation af de tre partnerskaber og deres centrale resultater, et kapitel med evalueringens design og gennemførelse samt et kapitel om vores brug af teori og begreber om samskabelse og social kapital. Besvarelsen af evalueringens fire spørgsmål følger herefter fortløbende, opdelt i kapitlerne 5-9. Kapitel 5 omhandler de sårbare borgergruppers motivation for og oplevede effekt af at deltage. Kapitel 6 analyserer de tre partnerskabers organisering og styring af aktiviteter og deltagelse. Der er blandt andet fokus på, hvilke inklusions- og eksklusionsmekanismer, de tre partnerskaber skaber. I kapitel 7 opsættes fremmere og hæmmere for sårbare borgergruppers deltagelse i samskabende arenaer, og i kapitel 8 formuleres anbefalinger til styring og organisering af sårbare borgergruppers deltagelse i samskabende arenaer. I kapitel 9 fremstilles de væsentligste metodiske læringspunkter vedrørende de tre partnerskabers arbejde med selvevaluering og VIVE og RUCs understøttelse heraf.

2 Præsentation af de tre partnerskaber og deres resultater

I det følgende præsenteres de tre partnerskaber, INSP!, Sager der samler og Vimby, og de aktiviteter og indsatser, som satspuljeinitiativet har støttet. Præsentationen indeholder også en fremlæggelse af de tre partnerskabers centrale resultater, som de fremgår af deres egen indsamlede data og selvevaluering.

2.1 INSP! og Roskilde Kommune

INSP! er en forkortelse af Inspiratorium og er en social økonomisk civilsamfundsorganisation i Roskilde, beliggende tæt på Roskilde station på en tidligere slagtergrund. INSP! kan beskrives som et borgerdrevet forsamlingskulturhus med ambition om at fremme aktiv deltagelse i samfundslivet for mennesker, der lærer sammen, arbejder sammen, skaber sammen og finder nye veje sammen. INSP! rummer mange lokaler med både kreative start-up-miljøer for unge uden beskæftigelse, beskæftigelsespartnerskaber for kvinder af anden etnisk oprindelse end dansk, netværk for ledige, bespisning for alle interesserede samt diverse brugerdrevne aktiviteter. I INSP! er der både musiklokaler, café, værksteder, mødelokaler, kultur og meget andet. Det er INSP!'s ambition, at udgøre en platform for, at lyst og liv skal drive fællesskaber mellem mennesker. Det sker ved at udforske, hvordan et miks af mennesker og samarbejdspartnere kan bringes sammen og skabe nye aktiviteter, som både er sociale, kulturelle og erhvervsmæssige, og hvordan dette kan bidrage til at løse lokalsamfundets udfordringer og forløse dets potentialer. Henvend 1.000 mennesker bruger skønsmæssigt INSP! hver uge. Mere end 200 frivillige er engageret på fast basis, og det er et karakteristisk træk, at mange ikke definerer sig som frivillige, men siger, at de "går til INSP!". Som deltager i INSP! kan man bruge, benytte og gøre, hvad man vil med alt det, der er, hvis andre ikke allerede er i gang med at bruge det. Lokalerne i den nedlagte slagtergrund i Roskilde bliver jævnlige bygget om, når forskellige grupper af deltagere har sat deres præg på tingene og omgivelserne. Det kan blandt andet handle om at flytte vægge, male, møblere eller om at arbejde med planter i det udendørs gårdområde.

INSP! beskæftiger 11 medarbejdere, svarende til 8,5 fuldtidsansatte og 10 unge i fritidsjob. Som arbejdsplads adskiller INSP! sig fra mange andre ved, at medarbejdere arbejder tæt sammen med både brugere, frivillige, arbejdsledige i kvalificeringsforløb, studerende, partnere mv. Den ugentlige bemandede åbningstid er på mindst 50 timer i hverdage. Mange deltagere – både brugere, frivillige og medarbejdere – har nøgler og bruger faciliteterne frit, eller huset er booket til private arrangementer. I praksis er der liv næsten døgnet rundt, hele ugen.

I ansøgningen til satspuljeinitiativet 2015-2018 har INSP! indgået et partnerskab med Roskilde Kommunes socialpsykiatri, der danner ramme om psykisk sårbare unge og ungevejledere fra socialpsykiatrien, der deltager i INSP! De psykisk sårbare unge, der er visiteret til ungevejleder er projektets målgruppe, og de inviteres ind i INSP!, hvor de kan deltage i aktiviteter og samvær, møde andre unge, og hvor de også kan modtage støtte fra de kommunale ungevejledere. Når den sårbare unges ressourcer er styrket, kan han eller hun komme videre fra INSP! og ud i lokalsamfundet, og det sker i et udforskende og udviklende samarbejde mellem INSP! og en lang række af organisationer og virksomheder, som INSP! samarbejder med i lokalsamfundet. I ansøgningen til satspuljen formulerer INSP!, at de vil styrke exit-strategier for de unge sammen med lokale samarbejdspartnere, hvor de unge kan deltage i foreninger, job, uddannelse og andre netværk uden for INSP! Her vil INSP! arbejde efter collective impact-metoden med INSP! som koordinerende "backbone"-organisation.

I INSP! har en gruppe værter til opgave at byde nye velkommen og vise rundt i huset, introducere til muligheder og understøtte relationer mellem mennesker. Værterne bidrager også til at bygge bro til INSP!'s muligheder for de sårbare unge. Værter kan både være ansatte, frivillige, ungevejledere fra socialpsykiatrien.

Der udfoldes flere tværgående samspil mellem kommunen og INSP!. I hverdagen udfoldes et tæt samspil mellem kommunale ungevejledere, der er tilknyttet de sårbare unge og deltager i INSP! sammen med de unge, og INSP!'s øvrige deltagere af både andre grupper af deltagere, INSP!-ansatte og de sårbare unge selv. Derudover er der et samspil mellem INSP! og netværk i lokalsamfundet, der blandt andet skal skabe grobund for exit-strategier og bane vej for nye deltageres brug af INSP!. INSP! og Roskilde Kommune har et partnerskab og et ønske om at udvikle nye samarbejder, indsatser og strategier sammen, og de har også et kontraktligt forhold. Derudover er der en dialog med kommunens forvaltning og politiske niveau, hvor det fra INSP!'s side blandt andet er vigtigt at skabe forståelse for, hvad INSP! er med sin egen organisations- og styreform og en mangfoldighed af forskellige typer af aktiviteter. Det er erfaringen i INSP!, at et blandet fællesskab af mange borgergrupper opretholdes, når maks. 20 % af INSP!'s daglige brugere har særlige behov for støtte. Det er ambitionen at opretholde denne balance for at sikre opretholdelse af det generelle engagement i INSP! og for at sikre et sammensat miljø, som sårbare unge fra socialpsykiatrien og andre sårbare grupper kan deltage i.

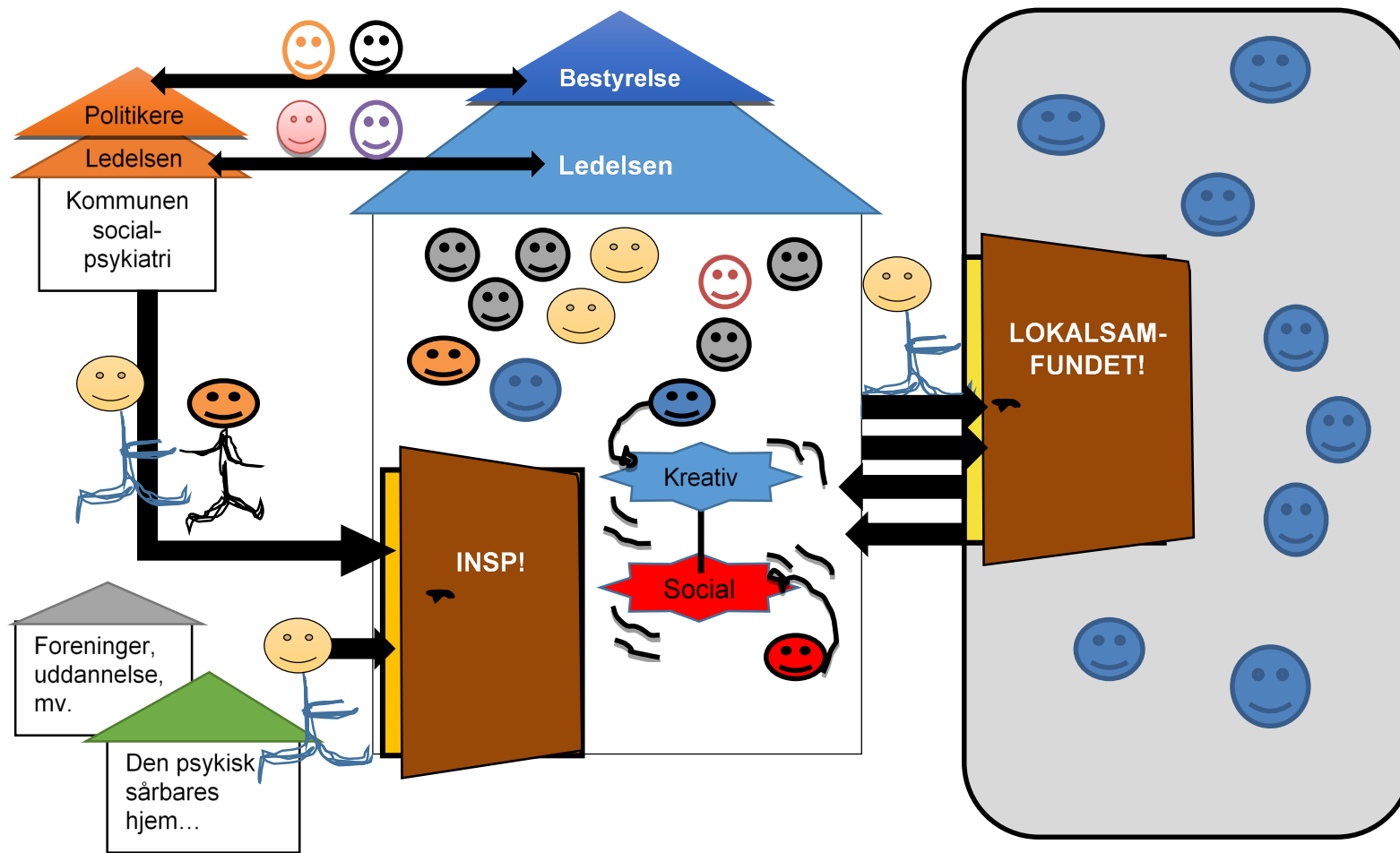
INSP! og Roskilde Kommunes partnerskab kan beskrives som en bevægelse, hvor de dels vil fremme, at de sårbare unge kommer bedre *ind* i INSP!, at de kommer *ind i aktiviteterne og samværet* i INSP!, og endeligt også, at de kommer godt *ud* af INSP! igen.

Med ansøgningen til satspuljeinitiativet 2015-2018 har INSP! og Roskilde Kommune fokus på:

1. At sårbare unge hurtigere kommer godt ind i INSP! og bliver en aktiv og ligeværdig deltager af INSP! Psykisk sårbare unge tilknyttet en ungevejleder bliver langsommere "selvkørende" og aktive deltagere i aktiviteter i INSP! end andre brugere af INSP! Ved at udvikle nye introduktionsmetoder og afprøve dem i praksis, skal der udvikles forbedret introduktionstilgang, som vil føre til, at de unge hurtigere kommer godt ind i INSP!, får overblik over INSP! og føler sig trygge ved at komme der.
2. At fremme psykisk sårbare unges relationer til de øvrige brugere af INSP! (ikke kun/primært ungevejledere). Psykisk sårbare unge, der kommer ind i INSP! og følges af en ungevejleder, opbygger langsommere og færre relationer til de øvrige brugere. Det har stor betydning for de unges orientering i INSP!, hvordan ungevejlederne agerer. Ved at lave læringsforløb for ungevejlederne og herigennem udvikle deres praksis, vil de unge kunne opnå flere relationer til de øvrige brugere.
3. For at opretholde balancen på 80 % ressourcestærke borgere og 20 % sårbare borgere i INSP! vil INSP! og Roskilde Kommune skabe mere aktiv deltagelse i aktiviteter for både sårbare og andre deltagere. Ved at etablere flere sociale og kreative aktiviteter, fremmes deltagelsen i aktiviteter for både sårbare og ressourcestærke borgere, til gavn for INSP!-ånden og de sårbare unges recovery-proces.
4. At skabe flere muligheder for exit-muligheder uden for INSP! (job, foreninger, uddannelse, netværk m.m.). INSP! forventer, at exit ud i virksomheder og andre arenaer vil gavne de sårbare unges recovery-proces, men de er usikre på, om og hvorvidt INSP!-netværket rummer uudnyttede muligheder i forhold til en exit-strategi for de sårbare unge, og de ved ikke, hvilken betydning det vil have for deres recovery-proces, hvis de tidligere og tydeligere gøres opmærksomme på netværket. INSP! vil derfor arbejde for bedre exit-muligheder, men har ikke faste modeller

for, hvordan det skal gøres. Derfor arbejdes der i samarbejde med en række private partnere på at skabe muligheder for, at de unge kommer ud i virksomheder som del af en exit-strategi.

Tegningen nedenfor viser organiseringen af de psykisk sårbare unges deltagelse i INSP! samt organiseringen af samarbejdet mellem INSP! og Roskilde Kommune på både borger og medarbejder-niveau, organisatorisk niveau og overordnet ledelsesniveau (administrativ og politisk ledelse i Roskilde Kommune).

Rolleliste: psykisk sårbar ung (orange smiley) Kommunal ungevejleder (blue smiley) Kreativ vært (red smiley) social vært (blue smiley) Lokalsamfundets mange aktører (grey smiley)
 Andre brugere af INSP! (grey smiley) Ansat medarbejder (red smiley) INSP!s bestyrelse (orange smiley) Politikere (orange smiley) INSP!s ledelse (purple smiley) Ledelsen i Center for Socialpsykiatri (pink smiley)

2.1.1 INSP! og Roskilde Kommunes centrale resultater

Det fremgår af statusdokumenter fra INSP!, at der ved projektopstart medio 2016 er 30 % af de psykisk sårbare unge, der er visiteret til ungevejleder i Roskilde Kommunes socialpsykiatri, der bruger INSP! Ved projektets afslutning medio 2018 er antallet af deltagende visiterede unge steget til 66 %, hvilket svarer til 40 ud af de i alt ca. 60 unge, der er visiteret til ungevejleder i den kommunale socialpsykiatri. Af INSP! statusdokumenter 2018 fremgår det også, at i alt 400 visiterede unge har brugt INSP! i perioden 2012-2017.

Logbøgerne fra INSP!, der angiver aktiviteter og deltagere, giver et indblik i de mangfoldige typer af aktiviteter fx koncerter, socialt samvær både inde og ude, alm. værksted, musikværksted, frokost, LAN-party, Club-T-rex café, fester, gymnasiefester, køkkenaktiviteter, spilleaktiviteter, kreative aktiviteter, møder, rundvisninger, sang, Holiday INSP!, (INSP!-festival) og deltagere i aktiviteterne. Heraf fremgår det, at der både antalsmæssigt (deltagere i alt) og forholdsmæssigt (antal psykisk sårbare unge fra socialpsykiatrien i forhold til andre deltagere) er væsentligt flere deltagende psykisk sårbare unge i aktiviteterne i 2017 end i 2016. I 2016 viser logbøgerne fx 15 deltagere i alt og 1 ung fra socialpsykiatrien til én aktivitet og 20 deltagere og 2 unge fra socialpsykiatrien til en anden aktivitet samt 50 deltagere i alt og 2-3 unge fra socialpsykiatrien i en tredje aktivitet. I 2017 viser logbøgerne fx 70 deltagere i alt og 15 unge fra socialpsykiatrien, 145 deltagere i alt og 25 unge fra socialpsykiatrien, 50 deltagere i alt og 3-4 unge fra socialpsykiatrien, 102 deltagere i alt og 46 unge fra socialpsykiatrien.

Spørgeskemaundersøgelsen fra Center for Socialpsykiatri til alle ca. 60 unge i efteråret 2017 viser, at 85% af de unge brugere af INSP! vurderede, at halvdelen eller færre end halvdelen af dem, de kendte på INSP, også havde en ungevejleder. Kun 15 % angav, at flere end halvdelen af deres relationer også var visiteret til en ungevejleder. Det tyder på, at der skabes relationer mellem de visiterede unge og andre unge i huset, både unge, der aldrig har været i socialpsykiatrien, og unge med en baggrund fra socialpsykiatrien, men som nu ikke længere har behov for ungevejledning. Desuden viser statusnotater, interview og logbøger med aktivitetsregistreringer, at flere psykisk sårbare unge er blevet aktivt deltagende og selv igangsætter aktiviteter og tager initiativ til fx LAN-party, maling af blomsterkasser og sommerferieaktiviteter i forbindelse med Holiday INSP! De unge påtager sig også værtskabet og viser rundt og introducerer andre unge til INSP!, og de unge inviterer deres venner med og er selv blevet frivillige. Samtidig viser spørgeskemadata fra 2017, at de unge, der bruger INSP!, flere gange om ugen oftere vurderer, at de er kommet tættere på at realisere deres mål, end unge der bruger INSP! sjældnere. Det kan være begrundet i, at de unge, der har flest ressourcer, også er de samme, der oftest bruger INSP!. Data fra Center for Socialpsykiatris spørgeskemaundersøgelse indikerer, at de unge styrkes i deres netværk og styrkes i deres aktive deltagelse og personlige handlekompetence og selvtillid. Data fra spørgeskemaundersøgelsen 2017 viser også, at 69% af de psykisk sårbare unge, der bruger INSP i "høj grad" eller "nogen grad" oplever, at være en del af fællesskabet.

Det omfattende kvalitative materiale fra INSP!'s selvevaluering tager form af anonymiserede grafiske fremstillinger af deltagerbaner af forskellige kategorier af deltagere (psykisk sårbare unge, andre INSP!-brugere, ansatte og nøgleaktører i INSP!) og viser store fællestræk hos de unge, der kommer ind via socialpsykiatrien og andre unge, der bruger INSP!. Unge fra socialpsykiatrien og andre unge følger mange af de samme tendenser, fra det tidspunkt de træder ind i huset, til de bliver fortrolige med stedet, udvider deres netværk og begynder at tage mere aktivt del i INSP! og for nogles vedkommende selv igangsætter nye aktiviteter. De forskellige grupper af unge værdsætter INSP! som "et trygt sted at være". Et "forventningsfrit rum", "et rum, hvor man ikke bliver pakket ind", og et rum,

hvor man kan "skabe selv". Samtidig er det tydeligt, at det er afgørende for de unge fra socialpsykiatrien, at følges ind med ungevejlederne og både have adgang til faglig støtte efter behov, være sammen med andre unge fra socialpsykiatrien og være sammen med andre unge, der ikke er fra socialpsykiatrien. De unge betoner en motivation forbundet med, at INSP! ikke er et sted, der er målrettet psykisk syge unge, men er en "autentisk virkelighed", hvor de kan indtage positioner som andet end "syg". Kvalitative interview med de unge i socialpsykiatrien viser også, at de i højere grad end andre unge har længere perioder, hvor de ikke deltager i INSP! Det gælder især i begyndelsen. De unge udtrykker også i INSP!'s kvalitative interview, at det "at kunne hænge ud" og "at have indflydelse" motiverer dem til at deltage, ligesom det er væsentligt, at de både kan være ressourcestærke og sårbare i INSP!'s rum, og at de øvrige deltagere kan rumme både ressourcer og sårbarhed. Det fremgår af INSP!'s kvalitative interview med de unge, at de udvikler sig gennem relationer og aktiviteter i INSP!

2.2 Sager der Samler og Aarhus Kommune

Sager der Samler er en socialøkonomisk civilsamfundsorganisation beliggende i lokaler i Vestergade 43 i Aarhus. Sager der Samler blev startet af en gruppe mennesker, der ønskede at skabe en platform, der understøtter mennesker i at "tage sagen i egen hånd" og handle på oplevede udfordringer i eget liv og samtidig bidrage til andre menneskers sager. Mennesker, der handler og opbygger sager, kaldes hverdagsaktivister. Det er hverdagsaktivistens sag, der er i centrum for fælles handling sammen med andre, og sagerne i Sager der Samler er ligeså mangfoldige i indhold og emne, som der er hverdagsaktivister i Sager der Samler. Det kan eksempelvis handle om at forebygge madspild og ensomhed ved at opbygge en skraldecafé, opbygge et vaskeri som en øvebane til en gruppe udviklingshæmmede borgere i en almennyttig boligafdeling og at støtte hjemløse og andre sårbare borgere i Aarhus by i deres kontakt med sundhedsvæsenet. Det er *sagen*, der er det samlende, og som danner ramme om deltagelsen af de konkrete mennesker og aktører, der vil være med.

At "tage sagen i egen hånd" og opbygge sager er at ville forandre noget for sig selv og/eller sin omverden på baggrund af egen livssituation og gøre det i fællesskab med andre. Sager der Samler som organisation udgør en platform for hverdagsaktivisme, der både samler netværk omkring sagerne og procesunderstøtter dem med forskellige procesværktøjer (opstartswerkshop, gearskiftemøder, læringsmøder, samlertæning). Møder og procesworkshops, der i forskellige faser af en sags forløb har til formål at facilitere skabelsen af en fælles forståelse blandt sagens deltagere for både problem og handling, der kan operationalisere sagen til handling. Alle, der har en interesse i sagen kan deltage, og workshopsene kan gennemføres på forskellige tidspunkter af den enkelte sags forløb: i opstartsfase, som forløbsevaluering, og når en sag har brug for at ændre fokus eller oplever udfordringer eller nye muligheder.

Vejen ind i Sager der Samler kan begynde ved, at man deltager i sager ude i lokalsamfundet, eller selv tager initiativ til en sag. Vejen ind i Sager der Samler kan også bestå i, at man deltager i fællesskabet i huset i Vestergade 43. Huset i Vestergade 43 i Aarhus er på en og samme tid katalysator af fællesskaber og demokratisk aktivt medborgerskab i form af at bakke op om sagerne, tilbyde følgeskab (netværk) og konkrete fællesskabsritualer på matriklen (frokost, mandag morgen-møder m.m.). Samtidig er huset i Vestergade stedet, hvor man kan mødes om sagerne og deltager i de konkrete procesunderstøttende workshops. Huset benævnes som et "moderne medborgerskabs-hus" og rummer enkelte ansatte, fleksjobbere, borgere i aktivering og frivillige aktive. Deltagerne skiftes til at være værter, byde nye velkommen og facilitere fælles frokost. Både frivillige, ansatte og borgere i forskellige former for støttet beskæftigelse kan være værter og facilitere workshops. I huset

i Vestergade 43 er der et stort lokale til fælles aktiviteter og enkelte mødelokaler, hvori man kan planlægge sager og afholde de procesunderstøttende workshops.

Sager der Samler er ledet af en bredt sammensat bestyrelse med nøgleinteressenter, der kan bidrage med viden og netværk og en daglig ledelse, der består af tre af foreningens fem stiftere. En fast kerne af frivillige, ledere, fleksjobbere, borgere i aktivering og ansatte holder huset åbent og faciliterer de procesunderstøttende workshops og møder. Med ansøgningen til satspuljen er der yderligere etableret et partnerskab med kommunens Magistratafdeling for sociale forhold og beskæftigelse og nedsat en styregruppe bestående af projektets målgrupper og repræsentanter fra den daglige ledelse og kommunens forvaltning. Styregruppen blev hurtigt omdøbt til en læringsgruppe, der afholder læringsmøder og er forpligtet til at bakke op om sagerne. Møderne i partnerskabet beskrives som læringsmøder, der ikke styrer aktiviteter eller indsatser, men i stedet bakker op om initiativer. Sager der Samler kalder projektet omkring satspuljebevillingen: Bak op.

Sager der Samler har et omfattende lokalt og nationalt netværk og samarbejder med Aarhus Kommune på alle niveauer. I de konkrete sager udspiller der sig forskellige samarbejder, ligesom ledelsen har en kontinuerlig dialog om samarbejder og rammer for aktivt medborgerskab med politikere og forvaltningsledelse i Aarhus Kommune. Partnerskabet og organisationen Sager der Samler udgør projektets organisatoriske ramme. Via partnerskabet vil kommunen bakke op om initiativerne og være ambassadører for, at sårbare borgere tager del i Sager der Samlers aktiviteter og samvær, og bruge erfaringerne i kommunens innovationsaktiviteter. Derudover vil de deltage i læringsmøderne i partnerskabet. Det er projektets formål, at sårbare borgere der er parate til forandring "tager sagen i egen hånd" som hverdagsaktivister, bliver hørt, får øje på egne ressourcer og udvikles fra marginaliseret til ligeværdig bidragsyder. På længere sigt kan det bane vej til uddannelse, job og styrket sundhed.

Med ansøgningen til satspuljeinitiativet 2015-2018 har Sager der Samler og Aarhus Kommune fokus på:

- At få flere aktive sårbare borgere tilknyttet Sager der Samler. Sager der Samler definerer sårbare borgere som borgere med svagt netværk, uden beskæftigelse, som ikke i tilstrækkeligt omfang kender til Sager der Samler, og/eller har svært ved at finde ud af, hvordan de skal komme i gang med at være aktive, og som er parate til forandring. Ved at opsøge sårbare grupper, hvor de færdes, opbygge ambassadører og brobyggere blandt personer med kontakt til sårbare borgere, kan der vises vej til Sager der Samler. Der skal arbejdes med parathed (sårbare borgere der gerne vil), steder (hvor de færdes, og som er steder, der kan opsøges), brobyggere (der viser vej til Sager der Samler) samt ambassadører for Sager der Samler blandt medarbejdere i kommune og organisationer i øvrigt.
- At opskalere Sager der Samler ved at tage føring på initiativer i lokalsamfundet i samarbejde med lokale aktører og lade sagerne forankres i lokalsamfundet. For at opskalere Sager der Samler skal der være flere aktive borgere i Sager der Samler, og der skal være flere sager i lokalsamfundet. Ved at opbygge netværk og tage føring på initiativer i lokalområdet, kan aktiviteter forankres og kapacitetsopbygges i lokalsamfundet. Der skabes gensidighed og værdi for alle, og aktiviteter bliver bæredygtige. Via partnerskabet med kommunen bygger kommunen bro til aktiviteterne i sagerne.
- At styrke værtsskabet i Sager der Samler i Vestergade 43, der udgør organisationens fysiske lokaler. For at invitere flere aktive sårbare borgere ind i Sager der Samler, og for at der kan arbejdes med flere sager i lokalsamfundet, skal der være en større, dygtig kerne af personer, der kan støtte aktiv deltagelse og hverdagsaktivisme. Der skal arbejdes med at gøre Vestergade

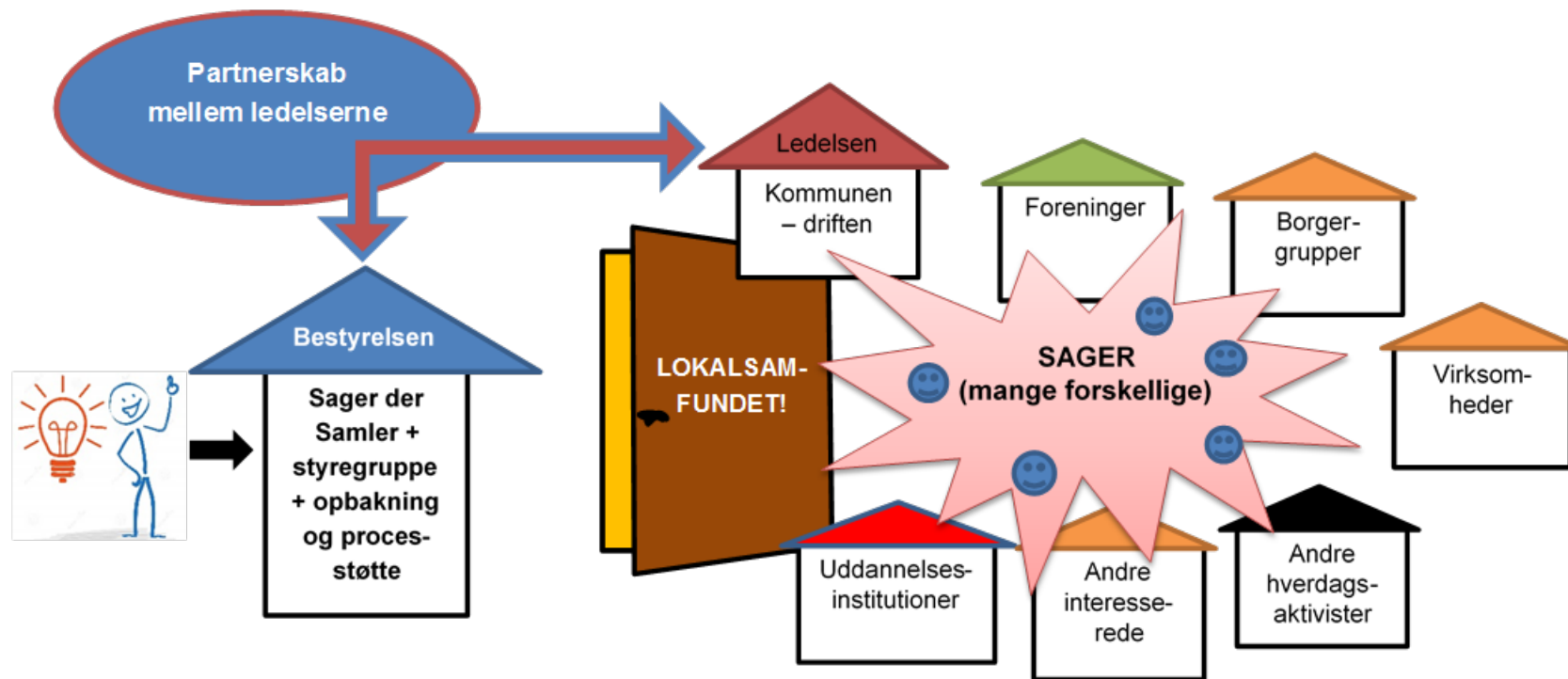

43 åbent og tilgængeligt. Der skal være personer, der har god procesforståelse, som leder sagerne på vej, og der skal skabes gensidige møder mellem mennesker, der opbygger netværk. Organisationen styrkes blandt andet via flere medarbejdere, praktikanter og frivillige og ved at gennemføre "samlertæning" og andre procesunderstøttende gruppeforløb, hvor der arbejdes med mindset og redskaber til bl.a. opgaveforståelse.

- At høste og formidle metodisk læring og læring fra det enkelte initiativ ved hjælp af læringsmøder. For at kunne skabe mere hverdagsaktivisme er læring af allerede gjorte erfaringer nødvendig. For at sikre læring, skal der skabes systematik med opsamling af læring i forhold til metoder og konkrete sager, der kan bruges andre steder. Der arbejdes ud fra et tilrettelagt program med 3 års-cykler koblet til "samlertæningen" og årlige konferencer og film og løbende læringsmøder og læringsrum med folkeskole, uddannelsesinstitutioner etc. Der er særligt fokus på det arbejdsmarkedsrettede via samarbejde med beskæftigelsesindsatsen i kommunen og erhvervslivet. Der afholdes to årlige læringsmøder med alle involverede.

Alle fire fokuspunkter har til formål, at flere sårbare borgere bliver hverdagsaktivister eller deltager i sagerne som et middel til empowerment og demokratisk deltagelse. Derudover har fokuspunkterne et mål om, at lokalsamfundet bliver mere rummeligt i forhold til sårbare borgere.

Tegningen nedenfor viser organiseringen af de sårbare gruppers deltagelse i sagerne og Sager der Samler.

2.2.1 Sager der Samler og Aarhus Kommunes centrale resultater

Sager der Samler består både af aktiviteter og deltagelse i huset i Vestergade 43 og i aktiviteter og deltagelse i de konkrete sager, der ofte udspiller sig rundt omkring i Aarhus by.

Det fremgår af logbogsregistreringer fra huset i Vestergade 43, at aktiviteterne i huset både er tilbagevendende og enkeltstående. Hver mandag er der Mandag morgen-møde, der koordinerer aktiviteter og understøtter relationer og fællesskab mellem deltagerne, og hver hverdag er der fælles frokost. Til Mandag morgen-møder og frokost deltager i alt mellem 5-30 deltagere, hvoraf gennemsnitligt en fjerdedel er kategoriseret som sårbare borgergrupper (borgere med svagt netværk og/eller uden beskæftigelse). Dertil kommer forskellige varianter af møder omkring konkrete sager, hvor sårbare borgergrupper også deltager og gentagne møder med jobcenter om borgere i forskellige former for støttet beskæftigelse i Sager der Samler. Her deltager alt fra 2-20 deltagere. Der afholdes også interne møder i Bak op (det satspuljestøttede projekts navn), hvor sårbare borgere ikke deltager, men derimod deltager ledelse og ansatte, og der er registreret enkelte møder med Aarhus Kommune, som er relateret til partnerskabet, potentielle samarbejder og læringsmøder, hvor enkelte sårbare borgere deltager. Møder omkring historiefortælling går igen som introduktion til nye hverdagsaktivister, hvor også gennemsnitligt en fjerdedel sårbare borgere deltager og i alt mellem 15 og 30 deltagere pr. gang. Derudover er der møder, der benævnes "netværksmøder" og møder med gennemsnitligt ca. 30 deltagere, hvor deltagere kan mødes og gå i dialog med et bestyrelsesmedlem fra Sager der Samler. Logbogen dokumenterer også flere besøg fra højskoler, kommuner og mange møder med potentielle og eksisterende samarbejdspartnere som fx forskellige dele af Aarhus Kommune. Der er også møder med rådmænd med ganske få (også sårbare) deltagere, og der er aktiviteter, der er koncentreret omkring at producere en film om Sager der Samler. Sidst men ikke mindst er der aktiviteter som Rethink activism, festival, tilgængelighedsture, CV-workshop, cykelworkshop, gåture og sociale arrangementer.

Det fremgår af logbogsregistreringer fra konkrete sager, at aktiviteterne både indeholder møder, der planlægger handling og møder med potentielle samarbejdspartnere/deltagere i sagen. Langt de fleste deltager på baggrund af invitation gennem netværk, og der er i den ene sag, der omhandler aktiviteter med flygtninge og kaldes Anaobaba TV registreret mellem 2-20 deltagere pr. aktivitet. Anaobaba TV er flygtninge, der laver film om deres liv i Danmark og sender hjem til deres familier i hjemlandet. De fleste deltagere i Anaobaba TV er registret til informationsmøder. I den anden sag Vaskeriet – en øvebane for udviklingshæmmede – er 3-10 deltagere registreret pr. aktivitet. Vaskeriet er et vaskeri i en almennyttig boligbebyggelse, hvor udviklingshæmmede sammen med frivillige vasker tøj for andre og bruger vaskeriet som et hyggeligt mødested for interesserede. I begge sager er det dokumenteret, at mellem 30 og 75 % af deltagerne er kategoriseret som sårbare deltagere.

Det fremgår af Sager der Samlers interviewmateriale, at deltagerne former sagen i tæt sammenhæng med den konkrete kontekst, og at sagen ofte udvikler sig og ændrer fokus, når den ved flere deltageres medvirken bliver til handling. Et eksempel er Anaobaba TV, som er et initiativ blandt flygtninge, der består af flygtningefædre, der laver film om deres hverdag og sender filmen hjemtil familiemedlemmer, der venter på familiesammenføring. Det fremgår af interview og sagens logbog, at sagen på undersøgelsestidspunktet især har omhandlet deltagernes gensidige støtte og udveksling i forbindelse med flygtningenes sagsbehandling hos myndighederne samt informationsmøder om regler og rammer. Det var erfaringen, at der var stor interesse for det. I sagerne i Sager der Samler skabes ressourcerne, når sagen operationaliseres til handling i netværk. Sager der Samler som forening danner baggrund for og støtte hertil.

2.3 Vimby og Aarhus Kommune

Vimby – betyder ”Velkommen i min bydel” i andelssamfundet Hjortshøj ved Aarhus. Vimby er et modsvar på Nimby, der betyder ”Not in my backyard”. Navnet Vimby har derfor til formål at betegne Vimbys visioner om at skabe et inkluderende landsbysamfund, hvor alle er velkomne som deltagere. Hjortshøj ved Aarhus er et andelssamfund bestående af både ejer, lejer og andelsboliger, og andelssamfundet har stiftet en almennyttig forening ved navn Landsbyliv i Hjortshøj. Beboerne har også skabt deres eget landbrug og opbygget både en genbrugsbutik, en høker og en bager, og boligområdet råder også over et større fælleshus til aktiviteter. Boligområdet består af en sammensætning af forskellige grupper af borgere, og området huser også et kommunalt botilbud for udviklingshæmmede borgere ved navn Bogruppe 6. En gruppe aktive borgere i Hjortshøj har igennem en årrække arbejdet for, at kommunen skulle placere et botilbud for handicappede i Hjortshøjs andelssamfund.

Foreningen Landsbyliv i Hjortshøj har til formål at arbejde for ”det gode liv” for alle i Hjortshøj. Andelssamfundet i Hjortshøj driver andelssamfundets landbrug, mens foreningen Landsbyliv i Hjortshøj har stiftet Fonden Vimby, som er ansvarlig for Vimby-projektet. En gruppe beboere havde forinden arbejdet i en årrække med at stifte Fonden Vimby, der er organiseret som en fond med en bestyrelse. Men da det er besluttet, at alle kan deltage i beslutninger og aktiviteter, er der over år blevet etableret en følgegruppe af beboere, der deltager i møder og bidrager til planlægning af aktiviteter og beslutninger om fonden. Fonden Vimby og det satspuljestøttede Vimby-projekt driver blandt andet bageriet, høkerbutikken, en genbrugsbutik og en café. I butikkerne arbejdes der både med frivillige og ansatte, også i forskellige former for støttet beskæftigelse. Derudover er Vimby-projektet tovholder på forskellige sociale arrangementer i fælleshuset, som fx onsdagscafé, rundvisninger, fester og spisning. Der er ansat to deltidskoordinatore til at facilitere og understøtte Vimby-projektet og aktiviteterne.

Vimby har til formål at skabe menneskemøder. Det sker ud fra en vision om, at alle skal være en del af fællesskabet. Derfor driver Vimby aktiviteter i andelssamfundets butikker, café og fælleshus ved hjælp af frivilligkoordinatorer og frivillige samt borgere i forskellige former for støttet beskæftigelse. Derfor inkluderer Vimbys aktiviteter Bogruppe 6-beboere og forskellige grupper af sårbare borgergrupper i menneskemøderne og i aktiviteterne. Vimby definerer sårbare borgergrupper som borgere med svagt netværk og borgere, som har behov for særlig støtte for at kunne være frivillige i aktiviteterne.

Det er ambitionen med Vimby, at menneskemøderne skal foregå gennem meningsfulde aktiviteter i andelssamfundet, fordi en sådan ramme forventes at nedbryde barrierer mellem mennesker, skabe tryghed og ligeværdighed. De aktiviteter, som mennesker skal mødes om i projektet, er at finde i tilknytning til den matrikulære ramme, der hører til i andelssamfundet i Hjortshøj. Det er Vimbys ambition, at frivillige, sårbare frivillige og ansatte sårbare, beboere og kunder i butikkerne tager fælles ansvar for fællesskabet i Vimby og samarbejder om opgaverne. I butikkerne er der derfor både ansatte og frivillige.

Det handler i Vimby-projektet om, at beboere i Bogruppe 6 såvel som sårbare borgere udefra inviteres til at deltage i aktiviteter, der drives af Fonden Vimby. I Vimby er der fokus på at invitere borgere *ind* i aktiviteterne, men ikke *ud* igen. Vimby-projektet skaber en bevægelse af mennesker *ind* i aktiviteterne. Man kan være en del af en aktivitet som 1) gæst, 2) kunde, 3) frivillig og 4) ansat. Projektets frivilligkoordinatorer understøtter og koordinerer aktiviteter og frivillige og inviterer beboere fra

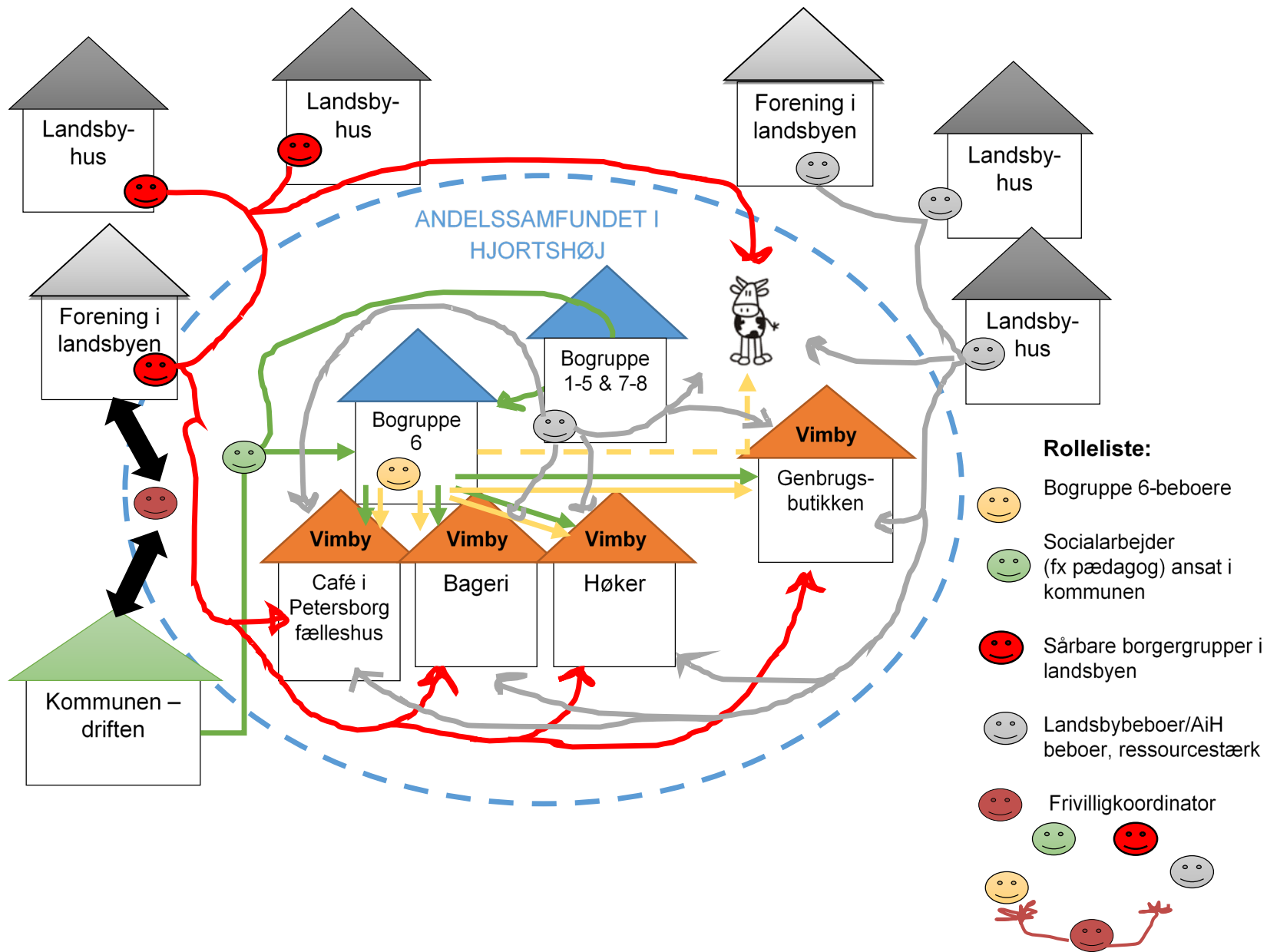
Bogruppe 6 og andre borgergrupper ind i aktiviteterne. Ofte vil Bogruppe 6-beboere deltage sammen med det pædagogiske personale i Bogruppe 6, idet de har brug for støtte og opbakning for at kunne deltage.

I Vimby er der igangsat et samarbejde mellem kernefrivillige og medarbejdere i Vimby, de konkrete kommunale medarbejdere i Bogruppe 6 for psykisk udviklingshæmmede borgere og Aarhus Kommune samt foreninger og almennyttige boligforeninger i Hjortshøj. Samarbejdet er især uformelt og netværksbaseret.

Med ansøgningen til satspuljeinitiativet 2015-2018 har Vimby og Aarhus Kommune fokus på:

- At få flere frivillige, det vil sige at skabe flere inkluderende aktiviteter ved hjælp af frivillige, og at flere sårbare grupper er frivillige i aktiviteterne. Der skal arbejdes aktivt med rekruttering af frivillige, fx ved at udvikle samarbejdet med almennyttige boligforeninger i Hjortshøj, understøtte frivilligmiljøer, så de kan rumme sårbare borgergrupper, udvikle nye frivilligrupper i relation til de forskellige aktiviteter i Vimby-projektet (Café, bageri, høker, landbrug m.m.), arbejde med pleje og uddannelse af frivillige og støtte samarbejde på tværs af frivilligrupper, afholde landsbymøde med foreninger, institutioner og boligselskaber for at udvikle samarbejdet, informere borgere i Hjortshøj og omegn, støtte brobygning mellem frivillige og ansatte i dagtilbuddet, udvikle traditioner for medarbejderdage med erfaringsopsamling til fremtidig planlægning med de frivillige. Der skal udvikles traditioner, som bruges til at støtte, pleje og skabe udviklingsmuligheder for alle frivillige, så frivilligmiljøet er attraktivt og inkluderende, og der skal udvikles traditioner for landsbymøder med foreninger, institutioner og erhvervsdrivende for at udvikle samarbejdet. Der ansættes en frivilligkoordinator til at bistå og koordinere alle disse elementer.
- At de frivillige oplever deres engagement i aktiviteterne som et godt, positivt bidrag til deres liv, er glade for deres deltagelse og oplever det som et væsentligt bidrag til en meningsfuld hverdag, og ønsker at fortsætte denne. Det er også formålet, at de frivillige kan bruge deres erfaringer i andre sammenhænge. Heri ligger blandt andet at holde en balance mellem antallet af sårbare borgergrupper og ressourcestærke borgere, som sikrer, at de ressourcestærke oplever det frivillige arbejde som et godt bidrag til deres liv. De ressourcestærke frivillige skal støttes i at håndtere de udfordringer, der kan opstå i samspillet med sårbare grupper. Der skal arbejdes med pleje og uddannelse af frivillige. Der skal afholdes frivilligdage med erfaringsopsamling til brug for fremtidig planlægning med de frivillige. Brobygning mellem frivillige og ansatte i dagtilbuddet skal støttes, og der skal udvikles traditioner, som bruges til at støtte, pleje og skabe udviklingsmuligheder for alle frivillige, så frivilligmiljøet er attraktivt og inkluderende.

Tegningen nedenfor viser Vimby i andelsfællesskabet i Hjortshøj og Landsbyliv i Hjortshøj og organiseringen af deltagelse af Bogruppe 6-beboere i Vimbys aktiviteter.

2.3.1 Vimby og Aarhus Kommunes centrale resultater

Vimby har løbende ført logbog over ressourcestærke frivillige og sårbare deltagere i aktiviteterne i de forskellige butikker (høker, bageri, genbrugsbutik, café, hønsehold m.m.) samt sociale arrangementer, møder i bestyrelse og følgegruppe og møder i de konkrete aktiviteter. I logbogen skelnes mellem sårbare deltagere og frivillige i øvrigt, og mellem gengangere og nye deltagere. Det fremgår af Vimbys logbog, at aktiviteterne omkring at passe butikkerne i 2016 rummer flest deltagende frivillige (mellem 1-12 frivillige pr. dag og 1-4 sårbare borgere pr. dag). Der er flest frivillige i butikkerne, når der afholdes koordineringsmøde, og der er kun få sårbare deltagende borgergrupper i bestyrelsesmøder.

Det fremgår også af Vimbys logbog, at der i 2017 er flere deltagende frivillige (mellem 2-16 frivillige og mellem 1-6 sårbare borgere) end i 2016. Desuden registreres der i 2017 oftere sårbare deltagere i aktiviteterne og mængden af aktiviteter, møder, sociale arrangementer og fester er steget. Det er således lykkedes Vimby at øge engagementet i aktiviteterne i projektperioden, ligesom sårbare borgergrupper deltager i ca. to tredjedele af de registrerede aktiviteter. Der er i projektperioden mellem 5-10 aktivitetsregistreringer pr. uge.

Af Vimbys kvalitative interview med forskellige kategorier af deltagere fremgår det, at deltagerne ofte kommer ind i aktiviteterne via kontakt med frivilligkoordinatoren, og nogle gange via andre netværk. Nogle er ansatte i fleksjob eller andre former for støttet beskæftigelse, andre er frivillige, og nogle er både frivillige og fleksjobbere samtidig i den samme aktivitet. Beboere fra Bogrube 6 er også både ansatte i aktiviteterne og frivillige og fortæller i interview, at de ofte følges med personale fra Bogrube 6 og/eller inviteres til deltagelse af frivilligkoordinatoren.

På tværs af kategorier af deltagere er deltagerne især motiveret af at bidrage til fællesskabet i landsbyen, indgå i netværk og relationer og af at kunne gøre en meningsgivende forskel i forhold til værdier om bæredygtighed, økologi og fællesskab i form af en arbejdsindsats, lønnet eller ulønnet. Mange er frivillige i flere aktiviteter samtidig, og deltagerne beskriver, at frivilligkoordinatoren danner knudepunkt for facilitering af relationer og aktiviteter, og de mange deltageres deltagelse heri. Det fremgår af interview, at det er frivilligkoordinatoren, der efter behov faciliterer lærings- og udviklingsprocesser, når deltagerne udtrykker behov og skaber og opretholder den ramme, som deltagerne deltager i. Det gælder både i forhold til de konkrete aktiviteter i butikkerne og møder, sociale arrangementer samt generel sparring og understøttelse til de frivillige.

2.4 Tre partnerskabers organisering, styring og deltagergrupper

Som det fremgår af de tre præsentationer er der forskelle på, hvordan de tre partnerskaber er organiseret og styret, og hvem de sårbare deltagergrupper er.

INSP! og Roskilde Kommune fokuserer i deres projekt på, at skabe bedre muligheder for, at unge psykisk sårbare kan få en bedre og hurtigere recovery-proces ved at bevæge sig ind i huset, igennem INSP! såvel som ud af det igen. Her handler det altså om at skabe muligheder for, at de unge kommer ind i INSP!, deltager i INSP!, og herefter guides godt ud igen til andre arenaer i lokalsamfundet. Til dette formål er der skabt en infrastrukturel ramme fra kommunen over INSP! til exit i lokalsamfundet, som de unge kan følge, dvs. fra kontakt med kommunale medarbejdere over deltagelse i INSP! til deltagelse i lokalsamfundets tilbud i øvrigt. Den infrastrukturelle ramme består af, at kommunens medarbejdere og INSP! har udviklet en fælles dagligdag i INSP!'s lokaler, hvorved der

foregår et konkret struktureret overlap mellem den kommunale drift og INSP's hverdag, idet de kommunale ungevejledere deltager i INSP's hverdag. Exit-mulighederne (job, uddannelse, foreninger m.m.) struktureres via netværk og planlægges orkestreret via collective impact-metoder, med INSP! som "backbone". Grundlaget for de unges deltagelse er således den strukturelle ramme omkring samarbejdet mellem INSP! og Roskilde Kommunes socialpsykiatri. Det vil sige, de unge deltager i INSP! i kraft af, at kunne følges ad med kommunale ungevejledere.

Sager der Samler og Aarhus Kommune tager udgangspunkt i hverdagsaktivistens sag, der er samlingspunktet for samarbejde i lokalsamfundet uden for husets egen matrikel. Forandringen sker for deltagerne i sagen, ved at hverdagsaktivisten "tager sagen i egen hånd" og arbejder for denne sammen med andre. Sager der Samler samarbejder med alle relevante borgere og interesserede aktører omkring sagerne, deriblandt kommunen, og sagen skal være basisrodfæstet i netværk for at kunne blive til noget. Struktureringen af de enkelte sager former sig efter dens kontekst og deltagere, og af og til finder sagen en form, hvor den ikke formes, forandres og defineres længere. Nogle gange forankres den i en selvstændig forening eller indgår i kommunal drift i kommunale lokaler. Sager, der ikke kan mobiliseres netværk omkring kan ikke blive til handling. Udover at mobilisere netværk omkring hverdagsaktivisternes sager understøttes de enkelte sager med konkrete workshops og læringsforløb samt konkrete træningsforløb, der har til formål "at klæde deltagerne på" til at opbygge og deltage i sager og være værter i huset i Aarhus. Partnerskabet med den øverste forvaltningsledelse i Magistratafdelingen for sociale forhold og beskæftigelse forventes at kunne åbne døre for flere samarbejder om sager med kommunen samt etablere fælles læring, der kan bruges i det fremadrettede (sam)arbejde. For Sager der Samler er de sårbare borgergrupper en sammensat gruppe af borgere med svagt netværk og borgere uden beskæftigelse, der er parate til forandring (at "tage sagen i egen hånd").

Vimby og Aarhus Kommune fokuserer på, at psykisk udviklingshæmmede borgere, der allerede bor i andelssamfundet i Bogruppe 6, kommer ind i de forskellige frivillige aktiviteter, butikker, fællesskaber og samvær, der allerede er i Vimby. Der er ikke fokus på, at de skal guides ud i andre fællesskaber, men derimod på at udvikle de eksisterende aktiviteter sammen med de udviklingshæmmede borgere, øvrige deltagere og medarbejdere i Bogruppe 6. Derudover er der et ønske om at inkludere sårbare borgergrupper fra det omkringliggende samfund i Vimby's fællesskaber og aktiviteter. Vimby definerer sårbare borgere som borgere med svagt netværk, der har brug for støtte til at være frivillige. Ankerpunktet omkring de mange deltagelsesmuligheder er den ansatte frivilligkoordinator og de kernefrivillige omkring Vimby. De fungerer som koordinatører, der kan samle, guide, informere, motivere og bidrage til at understøtte aktiviteter og invitere nye deltagere og frivillige ind, samt facilitere opbygning af aktiviteter og brobygning mellem aktører. De kommunale medarbejdere fra Bogruppe 6 deltager sammen med de udviklingshæmmede borgere i Bogruppe 6 og indgår i aktiviteterne.

På tværs af de tre partnerskaber viser præsentationen, at de bevægelser og mulighedsbetingelser, som de tre partnerskaber skaber for – og især sammen med – sårbare borgere i deres partnerskaber er forskellige. Der er forskel på:

- hvordan – og på hvilket niveau – kommunen deltager i partnerskaberne på (drift, forvaltning, politiske niveau), og hvilken rolle den spiller i partnerskabernes hverdag.
- hvordan de konkrete aktiviteter struktureres, organiseres og koordineres.
- hvem de sårbare borgergrupper er, hvordan de kommer ind i aktiviteterne, hvilke roller de indtager i aktiviteterne, og hvordan og hvorvidt de forlader aktiviteten igen.

3 Evalueringens design og gennemførelse

I dette kapitel præsenterer vi evalueringens 1) hovedspørgsmål og 2) design og gennemførelse opdelt i følgende afsnit.

1. Evalueringens hovedspørgsmål
2. Evaluering af de tre partnerskaber
3. Procesunderstøttelse af de tre partnerskabers selvevaluering.

I det første afsnit beskriver vi evalueringens hovedspørgsmål, der tager form af fire undersøgelses-spørgsmål. Herefter beskriver vi design, metoder, data og gennemførelse af evalueringen af de tre partnerskaber, der gennemføres i samarbejde med de tre partnerskaber og Socialstyrelsen. I det tredje afsnit beskriver vi VIVE og RUCs procesunderstøttelse af de tre partnerskabers udviklingsmål om at arbejde med dokumentation og selvevaluering.

I forbindelse med evalueringens opstartsfasen udarbejdede VIVE og RUC i marts 2016 et metode-notat, som beskriver gennemførelsen af de to hovedopgaver, henholdsvis 1) evaluering og 2) under-støttelse af de tre partnerskabers selvevaluering i samarbejde med de tre partnerskaber og So-cialstyrelsen. Metodenotatet danner baggrund for evalueringens design og gennemførelse og for processen med procesunderstøttelse af de tre partnerskabers udvikling af dokumentations- og selv-evalueringsværktøj og løbende selvevaluering. Evalueringen bygger derfor på metodenotatet og på partnerskabernes egne forandringsteorier, som blev udarbejdet på en opstartworkshop sammen med partnerskaberne og Socialstyrelsen.

Evalueringen bygger også på VIVE og RUCs midtvejsnotat fra juni 2017, som havde til formål at levere foreløbige svar på evalueringens hovedspørgsmål og diskutere centrale spørgsmål til brug i den endelige evaluering. Midtvejsnotatet beskriver VIVE og RUCs brug af centrale teorier og begre-ber og kommer med foreløbige svar på evalueringens hovedspørgsmål. Midtvejsnotatet dannede baggrund for kvalificering af evalueringens centrale spørgsmål til et møde med evalueringens føl-gegruppe, hvor også de tre partnerskaber deltog.

Samtidig med VIVE og RUCs samarbejde med partnerskaberne om dokumentation og selvevalue-ring har Socialstyrelsen også givet partnerskaberne processtøtte, og VIVE og RUC har koordineret processtøtten og gennemført workshops og dialog med partnerskaberne både fælles og hver for sig.

Evalueringen har haft tilknyttet en faglig følgegruppe, der har kvalificeret evalueringens metoder, design, gennemførelse og foreløbige analyse og resultater ved i alt tre møder i projektperioden. Deltagerne i følgegruppen fremgår af bilag 1. Følgegruppemøderne har taget udgangspunkt i hen-holdsvis metodenotat, midtvejsnotat og udkast til evalueringsrapport.

3.1 Hovedspørgsmål

Socialstyrelsen bad VIVE og RUC om at arbejde med en række undersøgelsesspørgsmål, der be-svares ved at analysere partnerskaberne hver for sig og på tværs, med vægten på det tværgående.

Evalueringsens hovedspørgsmål er:

1. Hvem er de sårbare borgere i projekterne, og hvad der er deres motivation for deltagelse og deres oplevede effekt af at deltage?
2. Hvilke faktorer fremmer eller hæmmer meningsfuld deltagelse for sårbare borgere og grupper i samskabende arenaer, såvel på borgerniveau som på organisatorisk niveau?
3. Hvilke generiske anbefalinger kan defineres i forhold til styring og organisering af frivillighed i samskabende arenaer, som bidrager til, at sårbare borgere oplever udvikling fra marginaliseret til ligeværdig og aktiv deltager i sociale fællesskaber?
4. Hvordan kan projekter, der er baseret på frivilligt arbejde i samskabende arenaer, evaluere og dokumentere egne indsatser?

Evalueringsens to samtidige hovedopgaver omkring gennemførelse af 1) evaluering og 2) understøttelse af partnerskabernes selvevaluering er gensidigt afhængige og virker ind i hinanden. Procesunderstøttelse af de tre partnerskabers selvevaluering har til formål at støtte de tre partnerskaber i, at få relevant viden om sig selv, som de kan anvende i deres videre udvikling. Samtidig kan de også sikre, at VIVE og RUC får data og indsigt, der er nødvendig for at evaluere partnerskaberne og få viden om, på hvilken måde partnerskaber, der er baseret på frivilligt arbejde i samskabende arenaer, kan dokumentere og evaluere egne indsatser.

I det følgende beskrives gennemførelsen af de to hovedopgaver hver for sig. Herefter følger et afsnit om analysestrategi.

3.2 Evaluering af de tre partnerskaber

I det følgende beskrives evalueringens design fordelt på 1) indledende kortlægning, 2) workshops med de tre partnerskaber og Socialstyrelsen, 3) VIVE og RUCs dataindsamling, 5) datagrundlag fra de tre partnerskaber, 6) brug af teori og 7) analyse og produkter.

Kortlægning

VIVE og RUC gennemførte en kortlægning af alle tre partnerskabers organisering, styring og deltagergrupper i februar 2016. Kortlægningen blev gennemført som en kombination af desk research af partnerskabernes ansøgninger til Socialstyrelsen, selvfremsættelse på hjemmesider og relevante dokumenter såsom artikler, pjecer med information om tilbud samt heldags casebesøg hos alle tre partnerskaber. På casebesøgene gennemførte vi interview med forskellige deltagergrupper i de tre partnerskaber. Casebesøgene var eksplorative, og de tre partnerskaber bidrog aktivt til planlægning og valg af informanter til interview.

I tabel 3.1 ses en oversigt over VIVE og RUCs dataindsamling i kortlægningen af de tre partnerskaber.

Tabel 3.1 VIVE og RUCs kortlægning af de tre partnerskaber februar 2016

INSP! og Roskilde Kommune	
<i>Desk research:</i>	Ansøgning til satspuljen Hjemmeside Omtale af INSP! i medier og i tekster i øvrigt
<i>Casebesøg:</i>	Rundvisning på INSP! Gruppeinterview med INSP! ledelse og bestyrelse Gruppeinterview med to unge psykisk sårbare Interview med ungevejleder Center for Socialpsykiatri. Gruppeinterview med nøglepersoner i INSP! (leder, projektmedarbejdere, værter, bestyrelse)
Sager der Samler og Aarhus Kommune	
<i>Desk research:</i>	Ansøgning til satspuljen Hjemmeside Omtale af Sager der Samler i medier og tekster i øvrigt
<i>Casebesøg:</i>	Rundvisning i Sager der Samler Gruppeinterview med de tre ledere af Sager der Samler Gruppeinterview med 7 deltagere i sager og huset i Vestergade 43
Vimby og Aarhus Kommune	
<i>Desk research:</i>	Ansøgning til satspuljen Hjemmeside Omtale af Vimby i medier og i tekster i øvrigt
<i>Casebesøg:</i>	Rundvisning i andelssamfundet Gruppeinterview med frivilligkoordinator og projektmedarbejder i Vimby Gruppeinterview med frivilligkoordinator, projektmedarbejder og bestyrelse i Fonden Vimby Besøg i Bogruppe 6 og uformel dialog

Anm.: Dataindsamling i VIVE og RUCs indledende kortlægning af de tre partnerskaber.

På baggrund af den indledende kortlægning udarbejdede VIVE og RUC i marts 2016 et metodenotat, som præsenterede de tre partnerskaber og beskrev evalueringens to hovedopgaver og deres gennemførelse. Metodenotatet dannede baggrund for en opstartstworkshop i april 2016, hvor VIVE, RUC, de tre partnerskaber og Socialstyrelsen påbegyndte arbejdet med udvikling af dokumentations- og selvevalueringsværktøjer (delopgave 2).

Workshops med de tre partnerskaber og Socialstyrelsen

Der er i samarbejde med Socialstyrelsen og de tre partnerskaber afholdt i alt tre workshops i projektperioden. De tre workshops har haft forskellige formål og indhold, der er som følger:

1. Opstartstworkshop april 2016: Med udgangspunkt i VIVE og RUCs metodenotat havde workshoppen til formål at kvalificere VIVE og RUCs indledende kortlægning og at påbegynde arbejdet med udvikling af dokumentations- og selvevalueringsværktøjer med udgangspunkt i partnerskabernes forandringsteorier.
2. Midtvejsworkshop oktober 2017: Med udgangspunkt i VIVE og RUCs midtvejsnotat havde workshoppen til formål at arbejde med partnerskabernes erfaringer med selvevaluering og formidling af selvevalueringens resultater.

3. Afsluttende workshop september 2018: Med udgangspunkt i VIVE og RUCs udkast til evalueringsrapportens besvarelse af det sidste spørgsmål vedrørende selvevaluering havde workshoppen til formål at kvalificere og drøfte partnerskabernes arbejde med selvevaluering.

På alle tre workshops deltog både VIVE og RUC, Socialstyrelsen og repræsentanter fra de tre partnerskaber. På den tredje workshop deltog også evalueringens følgegruppe.

VIVE og RUCs dataindsamling

VIVE og RUC har medio 2018 gennemført følgende dataindsamling:

- INSP!: fokusgruppe med ledere og projektmedarbejdere i INSP! og Roskilde Kommunes socialpsykiatri, frivillige, værter og ungevejledere

Interviewet havde til formål at få viden om partnerskabernes afgørende erfaringer og resultater i forhold til at skabe inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper.

VIVE og RUCs kontinuerlige samarbejde med de tre partnerskaber om dokumentation og selvevaluering indgår også som datagrundlag i evalueringen (delopgave 2). Heri indgik to indledende besøg hos hvert partnerskab samt kvartalsvis dialog over Skype, telefon eller personligt møde. Samarbejdet gav både indsigt i de tre partnerskabers arbejde med selvevaluering og i deres arbejde med aktiviteter og deltagergrupper. Således informerer samarbejdet med de tre partnerskaber også evalueringens del 1 og de tre første evalueringsspørgsmål.

Datagrundlag fra de tre partnerskaber

De tre partnerskaber har i perioden august 2016 – primo 2018 indsamlet data til selvevaluering og samtidig indsendt data til VIVE og RUC, der omhandler:

- Partnerskaberne (primært mødereferater)
- Kvalitative interview med deltagende borgere, frivillige og professionelle i de konkrete aktiviteter og deres veje ind i aktiviteterne, samt deres oplevede motivation og udbytte. Der er indsamlet data fra forskellige kategorier af deltagere, henholdsvis sårbare deltagere, ressourcestærke deltagere og nøgleaktører og lønnede medarbejdere.
- Værts- og koordinatorroller i de tre partnerskaber (logbøger).
- Konkrete aktiviteter og kategorier af deltagere i disse (logbøger).
- Film, billeder, beretninger, pjecer og bearbejdede refleksioner.

Derudover har INSP! og Roskilde Kommune gennemført survey blandt alle unge, der er visiteret til ungevejleder i Roskilde Kommunes socialpsykiatri.

I det følgende præsenteres data, som er indsendt til VIVE og RUC i projektperioden:

Data fra INSP! og Roskilde Kommune

INSP! og Roskilde Kommune har arbejdet med en kombination af kvalitative og kvantitative data, der fremstilles i oversigtsform i tabel 3.2.

Tabel 3.2 INSP!s og Roskilde Kommunes dataindsamling til selvevaluering

Datakilde	Formål	Frekvens
Kvalitative interview med forskellige kategorier af deltagere: psykisk sårbare unge, andre deltagere og nøglepersoner på INSP! (ansatte i INSP! og kommunen, frivillige, værter).	At få indblik i motivationer for at deltage og veje ind i INSP!, erfaringer med at deltage i INSP! og deltagernes oplevede udbytte af at deltage i INSP!. Datamaterialet bruges til at tegne deltagernes deltagerbaner.	De samme 3 kategorier af deltagere (psykisk sårbare unge, andre INSP! brugere, nøgleaktører i INSP!) interviewes 1-3 gange over en halvårlig periode. Der er gennemført i alt 29 interview og 18 opfølgende interview.
Logbog med aktivitetsregistrering i INSP!	At få indblik i typen af aktiviteter og deltagere	Kendte aktiviteter blev registreret og beskrevet detaljeret to uger kvartalsvis. Øvrige perioder registreres som nedslag og antal deltagere. I alt er der skrevet 12 logbøger. Halvdelen med intensive registreringer, den anden halvdel med nedslag og antal deltagere.
Logbog for Holiday INSP! (sommerferie åbent for psykisk sårbare unge sommeren 2017). Logbog over aktiviteter og deltagere.	At få indblik i aktiviteter og deltagere i Holiday INSP!	1 logbog og et postkort med beskrivelse af aktiviteter og billeder.
Logbog til interne møder	At få indsigt i processer, temaer og beslutninger på interne møder mellem INSP! og Roskilde Kommune.	I alt er der gennemført 4 referater i projektperioden fra interne møder mellem INSP!, Roskilde Kommune, unge og værter.
Spørgeskema til alle unge i Roskilde Kommune, der er visiteret til ungevejledere	At få indsigt i, hvor og hvordan de unge, der bruger INSP!, oplever INSP!, og hvilket udbytte de oplever ved at deltage i INSP!.	Roskilde Kommune har sendt spørgeskema i efterår 2016 og 2017 til ca. 60 unge, der er visiteret til ungevejledere i Roskilde Kommunes Center for Socialpsykiatri. I 2017 svar fra 38 unge, hvoraf 28 unge bruger INSP! og i 2016 svar fra 17 unge, hvoraf 13 bruger INSP!
Logbog over værtsfunktionen	At få indblik i værtsfunktionens roller, kontakter og arbejde.	To uger kvartalvist af forskellige værter. I starten som en logbog. Fra medio 17 som deltagerobservation af projektmedarbejder. I alt er gennemført 3 logbøger.
Status og selvevalueringsdokumenter	At analysere og formidle projektets erfaringer og resultater	Statusdokument i udkast 2018 Grafisk fremstilling af spredning fra projektet i udkast 2018 Opsamling på resultater i udkast 2018

Anm.: INSP! og Roskilde Kommunes dataindsamling.

Data fra Sager der samler

Sager der Samler har arbejdet med en kombination af kvalitative og kvantitative data, der fremstilles i oversigtsform i tabel 3.3. Aarhus Kommune har ikke været involveret i dataindsamlingen.

Tabel 3.3 Sager der Samlers dataindsamling til selvevaluering

Datakilde	Formål	Frekvens
Kvalitative interview med forskellige kategorier af deltagere af enkelte konkrete sager.	At få indblik i motivationer for at deltage, veje ind i Sager der Samler og oplevet udbytte. Dele af datamaterialet bruges til at tegne deltagerbaner.	Forskellige kategorier af deltagere (sårbare borgere, ansatte, ressourcestærke borgere) er blevet interviewet en enkelt gang i 3 forskellige sager. Der er skrevet referater af i alt 11 interview. 6 interview dokumenteres som deltagerbaner.
Referater af møder omkring enkelte sager	At få viden om beslutninger og processer i enkelte sager	2 referater fra møder omkring en sag.
Logbøger fra konkrete sager	At få viden om konkrete aktiviteter i sagerne og deres kategorier af deltagere.	I alt 3 logbøger fra 2 konkrete sager med aktivitetsregistrering over 1-2 måneder.
Beretninger fra enkelte sager	At få indblik i deltageres fortolkninger af nogle af sagerne forløb, spredning, indhold og betydning.	Beskrivelse af sager, refleksioner over aktiviteter, relationer og betydninger af sager, fortolkede beretninger fra konkrete begivenheder i sager, pjece om Sager der Samler, refleksioner fra møder med idegenerering. I alt 10 dokumenter.
Logbog med aktivitetsregistrering i huset i Vestergade 43	At få indblik i typen af aktiviteter og deltagere	I alt 3 logbøger over aktiviteter i huset i Vestergade 43, der hver rummer aktiviteter i 2-4 måneder.
Referater af møder i huset i Vestergade 43	At få viden om beslutninger og processer i huset i Vestergade 43	I alt 14 referater fra læringsmøder, ugemøder, bak op-møder m.fl. i huset i Vestergade 43
Partnerskabet	At få indblik i partnerskabets virke og betydning for sagerne og Sager der Samlers samarbejde med Aarhus Kommune m.fl.	1 referat fra et møde i partnerskabet (læringsgruppe)

Anm.: Sager der Samler dataindsamling.

Data fra Vimby

Vimby har arbejdet med en kombination af kvalitative og kvantitative data, der fremstilles i oversigtsform i tabel 3.4. Aarhus Kommune har ikke været involveret i dataindsamlingen.

Tabel 3.4 Vimbys dataindsamling til selvevaluering

Datakilde	Formål	Frekvens
Kvalitative interview med forskellige kategorier af deltagere i aktiviteterne	At få indblik i motivationer for at deltage, veje ind i Vimby og oplevede udbytte ved at deltage.	Forskellige kategorier af deltagere i aktiviteterne og i Fonden Vimbys bestyrelse er blevet interviewet 1-2 gange i halvårsperioder. Der er skrevet referater af i alt 18 interview fra forskellige typer af aktiviteter og kategorier af deltagere. Nogle af dem indeholder også vurderinger af værts- og koordinatorfunktionen (frivilligkoordinator).
Logbog med kvantitativ aktivitetsregistrering af aktiviteter i Vimby.	At få indblik i typer af aktiviteter og deltagere.	Kontinuerligt i hele projektperioden. Typen af aktiviteter og antal deltagere fordelt på sårbare borgere og frivillige, gengagere og nye. 4-8 aktiviteter pr. uge.
Log bog for værtsrollen (frivilligkoordinator)	At få indsigt i frivilligkoordinatorens arbejde og roller og dens betydning for deltagere og aktiviteter.	1 logbog i starten af projektperioden
Logbog for samarbejde mellem Vimby og Bogruppe 6	At få indsigt i samarbejdet mellem Vimby og Bogruppe 6.	1 logbog i starten af projektperioden
Referat af læringsmøde i bestyrelse og følgegruppe	At få viden om, hvordan erfaringer i Vimby med selvevaluering reflekteres og bringes i anvendelse i bestyrelsen i Fonden Vimby.	1 referat fra slutningen af projektperioden
Filmoptagelser af aktiviteter i Vimby	At få indblik i og formidle Vimby	1 film i 2017

Anm.: Vimby dataindsamling.

De tre partnerskaber har indsendt data anonymiseret til VIVE og RUC kvartalsvist, og VIVE og RUC har løbende kondenseret og systematiseret det empiriske materiale fra partnerskaberne og anvender data til besvarelse af alle fire spørgsmål.

I forbindelse med den kvartalsvise indsendelse af data har VIVE og RUC haft Skype- eller telefonmøder med repræsentanter fra partnerskaberne. Møderne har omhandlet erfaringer med dataindsamling, analyse og formidling af data. Indsigter fra dialogen med partnerskaberne indgår også i evalueringens datagrundlag.

Brug af teori

Idet de tre partnerskabers arbejde med at inkludere forskellige sårbare borgergrupper finder sted i forskellige former for samskabende og samproducerende arenaer mellem civilsamfund og kommune, og i mindre omfang også virksomheder og uddannelsesinstitutioner, vil evalueringen inddrage relevant teori om 1) samproduktion (co-production) og samskabelse (co-creation) og 2) social kapital. Teorien vil bidrage til at svare på evalueringens tre første spørgsmål.

Analyse og produkter

Den samlede mængde af data anvendes dels til beskrivende analyser af partnerskabernes aktiviteter, frivillige og borgere og resultater, dels til kvalitative analyser af partnerskabernes styring og organisering og borgernes oplevede effekter af at deltage i partnerskabernes aktiviteter, herunder

afdække fremmere og hæmmere for sårbare borgeres inklusion og deltagelse i samskabende arenaer samt anbefalinger til styring og organisering af inklusion og deltagelse i samskabende arenaer.

Partnerskabernes registreringer af aktiviteter er ikke fuldt ud dækkende for de tre partnerskabers samlede aktiviteter, men giver indsigt i variationen af typer af aktiviteter og deltagere i de tre partnerskaber. De anvendes til beskrivende analyser af partnerskabernes aktiviteter og deltagergrupper.

De kvalitative analyser er gennemført ved tematisering og kondensering af dels den skiftlige dokumentation fra partnerskaberne og dels VIVE og RUCs transskribering af egne gennemførte interview og notater fra dialog med repræsentanter fra partnerskaberne, workshops og casebesøg med interview, Skypemøder og uformelle samtaler.

Det er VIVE og RUCs vurdering, at det samlede datamateriale fra de tre partnerskaber kan rumme en bias i forhold til de borgere og frivillige, der ikke selv er kommet til orde gennem partnerskabernes dokumentation og i forhold til, at data er selvrapporteret og gennemført af aktører, der samtidig er en aktiv del af partnerskaberne. Derved kan der være en skævvridning i data i retning af positive vurderinger blandt informanterne. Men det er også vores vurdering, at vi samlet set har opnået et dybdegående og varieret indblik i de tre partnerskaber, deres styring og organisering, aktiviteter og deltagergrupper samt de tre partnerskabers erfaringer med dokumentation og selvevaluering.

I forhold til at svare på evalueringens tre første spørgsmål er det også en bias i datamaterialet, at vi alene har data fra deltagende borgere og professionelle og ikke fra borgere og professionelle, der ikke deltager. Data fra borgere og professionelle, der ikke deltager, ville kunne bidrage med relevant viden om fremmere og hæmmere set fra et ikke-deltager-perspektiv.

De tre partnerskaber har indsendt forskellig data og i forskelligt omfang. Det betyder, at datagrundlaget i forhold til at evaluere de tre partnerskaber ikke er ensartet. Det samlede datamateriale er dog omfangsrigt, og det er VIVE og RUCs vurdering, at det samlede datamateriale, herunder også VIVE og RUCs egen dataindsamling og kontinuerlige dialog med repræsentanter fra partnerskaberne, giver et godt empirisk grundlag for at besvare evalueringens spørgsmål. Evalueringen rummer følgende leverancer oplistet i tabel 3.5 nedenfor:

Tabel 3.5 Overblik over evalueringens produkter

Leverance	Indhold	Tidspunkt
Metodenotat	En beskrivelse af evalueringens design, metoder og gennemførelse	Marts 2018
Midtvejsnotat	Foreløbige svar på evalueringens fire hovedspørgsmål	Oktober 2017
Evalueringsrapport inklusive anbefalinger og redskaber til selvevaluering	En besvarelse af de fire hovedspørgsmål	November 2018
Kort og klart udgave af evalueringsrapport	De væsentligste resultater fra evalueringsrapporten	November 2018

Anm.: Evalueringens leverancer for perioden jan 2016-november 2018.

3.3 Procesunderstøttelse af de tre partnerskabers selvevaluering

I dette afsnit beskriver vi VIVE og RUCs understøttelse af udvikling af redskaber til dokumentation og selvevaluering sammen med de tre partnerskaber og VIVE og RUCs løbende procesunderstøttelse af de tre partnerskabers selvevaluering. Til sammen udgør det et udviklingsmål for de tre partnerskaber og danner baggrund for besvarelse af spørgsmål 4.

3.3.1 Udvikling af redskaber sammen med partnerskaberne

Med baggrund i de tre partnerskabers forandringsteorier, metodenotat og VIVE og RUCs undersøgelses spørgsmål har VIVE og RUC procesunderstøttet partnerskabernes udarbejdelse af dokumentations- og selvevalueringsværktøjer. Værktøjerne har fokus på følgende elementer:

1. Deltagernes veje ind i aktiviteter og deres motivation og oplevede udbytte
2. Partnerskaberne
3. Konkrete aktiviteter og deltagere
4. Værts- og koordinatorrollen.

De tre partnerskaber er forskellige og værktøjerne er tilpasset de konkrete partnerskabers kontekst og er forskellige i indhold og form.

Udviklingen af redskaberne blev påbegyndt ved opstartsworkshop april 2016 og tog herefter form af en kontinuerlig dialog mellem VIVE og RUC og de tre partnerskaber i perioden april 2016 – august 2016.

Det var en forudsætning for udviklingen af meningsfulde værktøjer, at de blev udviklet af de tre partnerskaber selv, i tæt dialog med VIVE og RUC.

I det følgende præsenteres opstartsworkshoppen samt VIVE og RUCs samarbejde med de tre partnerskaber om udvikling af værktøjer i perioden april 2016 – august 2016.

Opstartsworkshop april 2016

Opstartsworkshoppen i april 2016 blev arrangeret i samarbejde mellem VIVE, RUC og Socialstyrelsen og havde følgende program:

- Velkommen og gensidig præsentation
- Partnerskabernes forandringsteorier – partnerskaberne præsenterer for hinanden
- Pause
- Kvalificering af partnerskabernes forandringsteorier – partnerskaberne arbejder hver for sig
- Frokost
- Hvilke informationer har vi brug for? Partnerskaberne arbejder hver for sig med at indkredse de informationer, de har brug for.
- Partnerskaberne tegner deres netværk mens VIVE og RUC identificerer tværgående emner og inddeler alle deltagere i tre grupper på tværs af partnerskaberne til næste punkt.
- Hvordan indsamler vi information? Tre grupper på tværs af de tre partnerskaber arbejder med at indkredse, hvordan de indhenter de informationer, som der er brug for inden for emner, som går på tværs af partnerskaberne.
- Grupperne deler deres refleksioner i plenum.
- Aftaler vedrørende de kommende samarbejde om at udarbejde værktøjer.

På workshoppen deltog repræsentanter fra de tre partnerskaber, VIVE og RUC og Socialstyrelsen.

Udvikling af dokumentationsredskaberne sammen med de tre partnerskaber i perioden april 2016 – august 2016

Efter opstartworkshoppen gennemførte VIVE og RUC to fysiske møder med hver af de tre partnerskaber, udviklede værktøjer, mailede forslag og redigeringsforlag til værktøjer til partnerskaberne og fik respons retur ad flere omgange.

I august 2016 godkendte Socialstyrelsen de tre partnerskabers redskaber, og de tre partnerskaber kunne påbegynde arbejdet med at anvende redskaberne til dataindsamling.

3.3.2 Processtøtte til partnerskaberne

I det følgende beskrives VIVE og RUCs samarbejde med partnerskaberne fra august 2016 til primo 2018, hvor der er fokus på at yde processtøtte til partnerskabernes brug af redskaberne og på at indsamle erfaringer, der danner baggrund for at besvare evalueringens undersøgelsesspørgsmål.

Kvartalsvis dialog om brug af redskaber og data

Fra november 2016 til primo 2018 sender de tre partnerskaber data ind til VIVE og RUC kvartalsvis. Indsendelse af data følges op af Skype- eller telefonmøder med VIVE og RUC om erfaringer.

Der er i dialogen fokus på både redskaberne og tilrettelæggelse af dataindsamling og på partnerskabernes analyse og formidling af data.

Justering af redskaber på baggrund af erfaringer

I perioden november 2016 – primo 2018 giver partnerskabernes erfaringer anledning til, at redskaberne justeres. Eksempelvis nedjusteres antallet af kvalitative interview med deltagere, og der er dialog om registrering af værts- og facilitatorrollen, der for alle tre partnerskaber er vanskelig at dokumentere. Det er også vanskeligt at dokumentere partnerskabet.

Midtvejs- og afslutningsworkshops

Med baggrund i VIVE og RUCs midtvejsnotat gennemføres midtvejsworkshop i oktober 2017 med repræsentanter fra de tre partnerskaber, VIVE og RUC og Socialstyrelsen. Det har i samarbejdet med partnerskaberne vist sig vanskeligt for partnerskaberne at analysere data og omsætte det til anvendelig læring i de tre partnerskaber. Midtvejsworkshoppen sætter fokus på de tre partnerskabers arbejde med at analysere og formidle data med følgende dagsorden:

- VIVE og RUC giver en præsentation af de grundlæggende tanker bag arbejdet med selvevalueringssmodellen og de foreløbige erfaringer.
- Partnerskaberne præsenterer forberedte eksempler på, hvilke data de har anvendt i form af fx tal, tekst og billeder, samt erfaringer med at analysere deres indsamlede dokumentation.
- Partnerskaberne præsenterer forberedte eksempler på erfaringer med at anvende data som input til egen refleksion og erfaringer med at formidle resultater til relevante målgrupper.
- Helikopterblik på den samlede selvevalueringssmodel – er der behov for udvikling og justeringer af fx forandringsteori og redskaber?
- Udvikling og justering af selvevalueringssmodellen blandt andet med udgangspunkt i de opsamlede spørgsmål fra tidligere punkter.

- Fælles opsamling, læringspunkter og eventuelle aftaler i forhold til det videre samarbejde mellem alle parter.

Med baggrund i VIVE og RUCs udkast til evalueringsrapportens besvarelse af det sidste spørgsmål vedrørende selvevaluering gennemføres i september 2018 en afsluttende workshop med repræsentanter fra de tre partnerskaber, VIVE, RUC, Socialstyrelsen og evalueringens følgegruppe. Der er fokus på de tre partnerskabers erfaringer med at arbejde med selvevaluering med følgende dagsorden:

- Erfaringer med evaluering og læring
- Erfaringer med dokumentation og evaluering: Hvad har vi lært, og hvad kan vi anbefale andre at gøre? Præsentation og diskussion.
- Hvad er det vigtigste, vi kan tage med os og anbefale andre, der vil arbejde med opbygning af evalueringskultur og kapacitet i en civilsamfundskontekst? Præsentation og diskussion.

3.4 Analysestrategi

VIVE og RUCs evaluering gennemføres som en evaluering af tre udviklingsprojekter med vægt på det tværgående. Ved at vægte en tværgående analyse bliver det muligt gennem sammenligning at identificere fordele og ulemper i alle tre partnerskabers styring og organisering, afvigelser og mønstre. Det gør det muligt at sammenholde forskelle og ligheder og at identificere sammenhænge mellem deltagernes motivation og udbytte og partnerskabernes styring og organisering på tværs. Derved kan vi besvare evalueringens spørgsmål på et bredere grundlag, end hvis casene var evalueret enkeltvis. Omvendt rummer denne analysestrategi et tab af kontekst og analytisk sensitivitet, fx i relation til de tre partnerskabers meget forskellige mål- og deltagergrupper samt kontekster.

4 Brug af teori: samarbejdsformer og social kapital

De tre partnerskabers arbejde med at inkludere forskellige sårbare borgergrupper finder sted i forskellige former for samskabende og samproducerende arenaer mellem civilsamfund og kommune, og i mindre omfang også virksomheder og uddannelsesinstitutioner. Derfor vil evalueringen inddrage relevant teori om 1) samproduktion (co-production) og samskabelse (co-creation) og 2) social kapital.

Vi inddrager disse teoretiske perspektiver fordi:

- Det er partnerskabernes ambition, at de tværsektorielle partnerskaber skal indlejre deltagerne i aktiviteter, der styrker deres sociale kapital på en sådan måde, at de både kan fungere i afgrænsede netværk og i større netværk, der er nødvendige i et velfungerende liv. Teorier om social kapital kan bruges til at undersøge, hvordan de sårbare deltagers medvirken skabes og udspiller sig i både afgrænsede og større netværk. Social kapital er knyttet til både *at skabe* deltagelse igennem relationer og *at være* i relationer og aktiviteter.
- Det er partnerskabernes ambition, at deltagerne inddrages i forskellige samarbejdsformer som ligeværdige, aktivt medskabende og evaluerende. Både co-production, co-creation og partnerskaber tilbyder forskellige variationer af samarbejder, hvor alle deltagers erfaringer, synspunkter og præferencer bidrager til at skabe meningsfulde aktiviteter og deltagelse. Teoriene kan anvendes til at forstå, hvilke samarbejdsformer der udspiller sig, og hvilken betydning det har for aktiviteterens organisering og styring samt deltagernes roller, motivation og udbytte.

4.1 Samproduktion (co-production), samskabelse (co-creation)

I både co-production (samproduktion) og co-creation (samskabelse) er borgere og professionelle ligeværdige partnere i at udvikle, gennemføre og evaluere løsninger. Samtidig indfanger begreberne det organisatoriske tværsektorielle samarbejde på tværs af civilsamfund og kommune, og i enkelte tilfælde også virksomheder, uddannelsesinstitutioner, boligorganisationer m.fl., som udspiller sig i partnerskaberne (Andersen & Espersen, 2017a; Andersen et al., 2018; Espersen & Andersen, 2017). Drivkræfterne bag både samskabelse og samproduktion er ønsket om at inddrage og give indflydelse til borgere og interessenter i udviklingen af velfærdsløsninger og modvirke den tendens, som en mere passiv forbruger-kunde-relation og bestiller-udfører-relation mellem det offentlige og dens leverandører kan skabe. Det er en grundantagelse, at borgere og civilsamfund rummer viden og ressourcer, som kan bringes i anvendelse i udvikling af velfærdsløsninger, og at det kan udspille sig i ligeværdige relationer på forskellige niveauer: på borgerniveau, organisatorisk niveau og rammesættende niveau. Forventningerne til samskabelse og samproduktion er høje og rummer ikke alene ambitioner om inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper. Ifølge nordisk forskning kan co-production og co-creation antage mange forskellige praksisformer, der både kredser om at 1) adressere fragmentering af velfærdsløsninger og søger at skabe større sammenhænge i indsatser og tilbud, 2) styrke borgernes demokratiske indflydelse samt understøtte empowerment af sårbare borgere og 3) etablere et andet stat-civilsamfundsforhold, herunder en anden fordeling af roller og opgaver samt 4) at udvikle offentlige services i relation til større kvalitet, træfsikkerhed (effekt) eller borgerinddragelse (Tortzen, 2016; Tuurnas, 2016).

I nedenstående tabel 4.1 præsenteres partnerskaber, samskabelse og samproduktion som tre forskellige samarbejdsformer, som de tre partnerskaber arbejder med og er indlejret i (Andersen & Espersen, 2017a; Andersen & Espersen, 2017b; Espersen & Andersen, 2017).

Tabel 4.1 Oversigt over partnerskaber, samskabelse og samproduktion

	Partnerskaber	Co-creation (samskabelse)	Co-production (samproduktion)
Definition	<p>Struktureret, forpligtende, gensidigt fordelagtigt og dialogbaseret samarbejde mellem forskellige sektorer eller partnere. Forudsætter ligeværdighed og dialog.</p> <p>Krævende – kræver tid og ressourcer at etablere.</p> <p>Kan være præget af en produktionslogik og lokale midler og ressourcer frem for større målsætninger.</p> <p>Kan skabe læring og etablere synergieffekter ved at koble ressourcer, netværk og kompetencer på tværs af sektorer.</p> <p>Kan lukke sig om sig selv og de udførende aktører, men alle deltagende partnere kan høste fordele af partnerskabet.</p> <p>Borgere sættes ikke i centrum.</p> <p>Svært at sikre ligeværdighed. Midler, målstyring og evaluering er ofte i praksis styret af det offentlige.</p> <p>Tidsbegrænsning kan betyde, at læring og aktiviteter er vanskelige at forankre og bruge i et langsigtet perspektiv.</p> <p>Fungerer ofte som midlertidige projekter ved siden af organisationernes egentlige drift (supplerende).</p>	<p>Borgere og andre aktører inviteres som aktive og autoritative samarbejdspartnere sammen med offentlige myndigheder og/eller private aktører. Dialog på tværs af forskelle skaber større forståelse, indsigt og læring i ligeværdige situationer.</p> <p>Gennemføres ofte ad hoc, hvor samarbejdspartnere inviteres ind i forskellige faser af et udviklingsarbejde.</p> <p>Har et servicedominant perspektiv: Fokus på den værdi, kunder og forbrugere kan tilføre en vare eller en ydelse/service som aktive medskabere.</p> <p>Eksempler på co-creation er brugerdriven innovation og designtænkning.</p> <p>Kan gennemføres i forhold til både design og produktion af løsninger, og på både mikro-, meso- og makroniveau af organisationer som midlertidige inddragelsesprocesser.</p> <p>Udfordrer kun i mindre grad magtpositioner og serviceleve- rancestrukturer.</p> <p>Har rødder i forskning om forretningsudvikling, marketing og kommunikationsstrategi, hvor forbrugere/kunder transformeres fra passive til aktive medskabere af produkter og services.</p>	<p>Ligeværdigt samarbejde mellem aktører fra forskellige sektorer om at udvikle, gennemføre og evaluere værdisydelser i en samlet kæde eller cirkelbevægelse, som gentages.</p> <p>Kan gennemføres som 1:1 og som flere til flere og på både makro-, meso- og mikroniveau af organisationer.</p> <p>Ofte et varigt tidsperspektiv, uden ekstraordinær projektkarakter. Er en produktionsform, mere end en form for inddragelse eller metode.</p> <p>Adresserer magt og styring og vil ofte omdefinere roller og relationer. Har rødder i civilsamfundsforskning, sociologi, mikroøkonomi og forskning om professionsfaglighed og forvaltning.</p> <p>Et eksempel er biblioteker som medborgercentre med samlede funktioner af både kulturel, social og sundhedsfaglig karakter og både civile og offentlige aktører.</p> <p>Har rødder i civilsamfunds- forskning, forvaltningsforskning og mikroøkonomisk forskning.</p>
Hvad betyder det for samarbejdet med sårbare borgere?	<p>Der er i alle tre partnerskaber etableret partnerskaber mellem civilsamfundsorganisation og kommune. Partnerskaberne er den overordnede aftaleramme mellem civilsamfundsorganisationen og kommunen (og evt. andre partnere).</p> <p>Partnerskaberne i de tre partnerskaber er forskellige, men danner alle ramme om samproducerende og samskabende aktiviteter, der inkluderer forskellige grupper af sårbare borgere som ligeværdige deltagere og bidragsydere i aktiviteter.</p>	<p>Sårbare borgere inviteres med i samskabelse i konkrete dele af en serviceleveranceproces – evt. sammen med andre interessenter.</p> <p>Sårbare borgere kan inddrages både i design, produktion og evaluering af services i midlertidige lærings- og kvalificeringsprocesser.</p> <p>Midlertidige processer i partnerskaberne.</p>	<p>Det etableres samproduktion om 1) udvikling, 2) gennemførelse og 3) evaluering af aktiviteter mellem borgere, professionelle og frivillige som et længerevarende samarbejde.</p> <p>Der er i nogle tilfælde tale om samproduktion på både mikro- og mesoniveau.</p> <p>Deltagerne arbejder sammen med kommune, civilsamfund, netværk og andre aktører om at etablere, drive og evaluere aktiviteter.</p>

Kilde: (Andersen & Espersen, 2017a; Andersen et al., 2018; Espersen & Andersen, 2017).

I relation til inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper, der kan udvikle sig fra marginaliseret til ligeværdig deltager (empowerment), er det yderligere relevant at inddrage forståelsen af transformativ samproduktion (co-production) (Needham & Carr, 2009). Empowerment af borgere og civilsamfund, forstået som muligheden for at øve indflydelse og udvikle sig fra marginaliseret til ligeværdig deltager, er et vigtigt fokus for forskningen i samskabelse og samproduktion. Både som proces og resultat. Empowerment kan både omhandle det individuelle niveau, dvs. den enkelte borgers

oplevelse af øget magt over sin egen situation og det kollektive niveau, dvs. grupper af borgeres mulighed for selvstyring – og dermed deres politiske magt til at påvirke samfundsudviklingen (Agger & Tortzen, 2018). Den transformative form for samproduktion etablerer kollektive processer for styring, organisering og ledelse af aktiviteter (og deltagelse) mellem borgere og professionelle, og mellem civilsamfund og kommune (Needham & Carr, 2009). For at skabe et positivt udbytte er det nødvendigt med demokratiske styringsformer, ligeværdig deltagelse og kollektive processer, hvor sårbare borgergrupper myndig- og mægtiggøres og udvikles fra marginaliseret til ligeværdig deltager og bidragsyder (Boje, 2017; Espersen et al., 2018). Det indebærer, at både borgere og professionelle ændrer roller. Men der mangler endnu empirisk grundlag for at hævde, at samskabelse og samproduktion *i sig selv* medfører empowerment (Agger & Tortzen, 2018). Empowerment som resultat af samskabelse og samproduktion kan ligeså vel skyldes, at empowerment *er en forudsætning for* at deltage i samskabelse og samproduktion, som at samskabelse og samproduktion *fører til* empowerment. At arbejde med samskabelse og samproduktion rummer både muligheder for inklusion og eksklusion. Der er også forskning, der viser, at samskabelse og samproduktion kan favorisere ressourcestærke borgere, der gør opmærksom på deres ønsker og behov (Andersen et al., 2018). Samskabelse og samproduktion som inklusion af sårbare borgergrupper kræver særlig opmærksomhed og facilitering og prioritering af metoder, der sikrer ejerskab og indflydelse til de sårbare borgergrupper. Samskabelse og samproduktion kan også være processer for privilegerede eller udvalgte borgergrupper og er ikke altid demokratiserende.

Dette satspuljeinitiativ 2015-2018 har ambitioner om at understøtte den transformative, demokratiserende og inkluderende funktion af samproduktion (co-production), der medvirker til, at sårbare borgergrupper udvikler sig fra marginaliseret til ligeværdig deltager (empowerment). Partnerskaberne udgør den organisatoriske aftaleramme omkring samarbejderne.

4.2 Netværk og social kapital – både middel og mål

For at belyse, hvordan de forskellige deltagere får adgang til deltagelse organiseret gennem forskellige varianter af partnerskaber, co-production og co-creation anvendes også teori om social kapital.

Social kapital er en begrebsliggørelse af sociale relationers betydning for adgang til ressourcer og aktiviteter, og kan derfor bidrage til at analysere, hvordan relationer og netværk omkring de sårbare borgergrupper skaber mulighedsbetingelser for deres deltagelse og udvikling fra marginaliseret til ligeværdig deltager, og samtidig *er* deres deltagelse. Teorier om social kapital, eller sociale netværk, omhandler relationer mellem mennesker og disse relationers betydning for det enkelte menneske og for samfundet. Netværk, social kapital og tillid er derfor vigtige byggesten i arbejdet med at skabe inklusion og deltagelse for sårbare borgere. Ifølge Putnam (Putnam, 2000) består social kapital af interaktioner, sociale netværk og gensidig tillid og udgør selve grundlaget for, at aktører i et samfund kan handle og skabe aktiviteter. Social kapital er tillid og dermed det lim, der binder relationer sammen. Ydermere har forskere påpeget, at social kapital ikke kun skabes bopå i de nære netværk mellem mennesker i forskellige arenaer (civilsamfund, arbejdspladser og familier m.m.), men også næres eller hæmmes af de institutionelle konfigurationer, der omgiver mennesker (Hulgård, 2002). Social kapital kan således både fremmes eller hæmmes af de strukturelle rammer, som mennesker indgår i, ligesom social kapital kan gå på tværs af forskellige samfundsniveauer i netværk og udvekslinger mellem forskellige aktører (Hulgård, 2002). Strukturer, styring og organisering af samskabende arenaer kan således både hæmme eller fremme social kapital og dermed også sårbare borgeres adgang til deltagelse.

Derudover kan man skelne imellem afskærmende, brobyggende og linkende social kapital, som kan have meget forskellige effekter i deres givne kontekst. Afgrænsende (bonding) social kapital er betegnelsen for den sociale kapital, der knytter folk, der allerede kender hinanden og deler livssituation, tættre sammen, ved at udbygge eller befæste en fælles solidaritet og sammenhold i og omkring en gruppe mennesker. Det kan være i et lokalområde, på en arbejdsplads, i en familie, forening m.m.

Afgrænsende social kapital er primært knyttet til mikroniveau mellem mennesker og til organisatorisk niveau i og omkring en eller flere organisationer og er kendetegnende ved et stærkt gruppe- eller lokalsamfundsfællesskab og en generel høj tillid til hinanden, men også ved at afgrænse sig fra dem, der er uden for dette fællesskab. Afgrænsende social kapital kaldes også for bonding og kan have både positiv og negativ betydning på samfundsniveau: Bondende tillid i afgrænsende grupper blandt mennesker, der ligner hinanden, er nødvendig, for at samfundets organisationer kan fungere. Men der kan også skabes isolerede grupperinger, der kan have svært ved at indgå i et større nationalt fællesskab (fx rockergrupper) (Putnam, 2000) og et velfungerende samfund har gavn af en høj grad af social mobilitet og interaktion, hvor mennesker kan flytte sig fra at have et tilhørsforhold til en gruppe af mennesker til en anden (Putnam, 2000). Det er i den afgrænsende sociale kapital, at man har de nære fællesskaber, hvor man kan høste støtte og omsorg, men til gengæld er man mere fastlåst i sin rolle og position. Eksempelvis kan misbrugere og kriminelle fastholdes i deres livsbaner, når de primært indgår i netværk af andre misbrugere og kriminelle. Men samtidig kan de have brug for det samvær, der kan være blandt ligesindede, hvor der er en umiddelbar genkendelighed og tilhørsforhold. Afgrænsende social kapital har således både en positiv og en negativ betydning.

Brobyggende social kapital kaldes bridging og kan beskrives som netværk af mennesker og aktører, der ikke hidtil har kendt hinanden. Brobyggende social kapital er således netværks- og deltagelsesfremmende og skaber kontakter mellem mennesker, aktører og grupperinger, der ikke før har kendt hinanden. Den positive side af den brobyggende sociale kapital er, at den skaber arbejdsmæssig og social mobilitet og nye netværk og deltagelsesrum. Den negative side er, at den består i overfladiske og uforpligtende forbindelser. Brobyggende social kapital bæres af netværk, der kan skabe kollektiv handling mellem aktører fra forskellige arenaer, eller forskellige sektorer og skabes ved hjælp af tværgående konfigurationer. Men relationerne er ikke dybe og forpligtende, og de kan derfor hurtigt opløses. Derfor er det væsentlig viden, at de institutionelle rammer i et lokalområde kan fremme eller hæmme brobyggende social kapital (Hulgård, 2002). Eksempelvis er vores fælles velfærdsinstitutioner (skoler og plejehjem m.m.) og mange civilsamfundsorganisationer medskabere af brobyggende social kapital i kraft af, at mennesker fra forskellige samfundsgrupper mødes. Omvendt vil det være med organisationer, hvor især mennesker fra samme samfundsgrupper, der ligner hinanden, mødes. Et eksempel herpå er et særligt fagligt fællesskab for mennesker med samme faglige interesse og job.

Nogle forskere (Woolcock, 1998) tilføjer yderligere en linkende brobyggende social kapital, der kan ses som en variant af den brobyggende sociale kapital. Begrebet linking social kapital anvendes til at beskrive en forbindelse fra en gruppe borgere på mikroniveau til aktører på organisatorisk eller makroniveau af samfundet, der tilvejebringer ressourcer i form af økonomi, viden eller adgang til netværk. At bruge linking social kapital er at bruge sit mere fjerne netværk til at opnå indflydelse eller adgang til viden og ressourcer – fx på politisk niveau af stat eller kommune. Linkende brobyggende social kapital er ressourcekoblende. Det vil sige, at der sker en kobling til ressourcer eller positioner, som man ikke selv er i besiddelse af, og som man kan bruge. Man kan fx bruge linkende social kapital, når man skifter job via fjerne netværksforbindelser.

Tabel 4.2 viser en oversigt over de positive og negative sider af henholdsvis afgrænsende og brobyggende social kapital i lyset af dets betydning for at fremme deltagelse.

Tabel 4.2 Positive og negative egenskaber ved afgrænsende og brobyggende social kapital

	Positive egenskaber	Negative egenskaber
Afgrænsende social kapital	<p>Social kapital, der knytter folk, der allerede kender hinanden og deler livssituation, stærkere sammen.</p> <p>Kan styrke den nære deltagelse i tætte netværk.</p> <p>Kan skabe identitet og tilhørsforhold.</p>	<p>Social kapital, der fastholder folk, der allerede kender hinanden, i fastlåste grupperinger, der er lukkede ift. det omgivende samfund.</p> <p>Kan begrænse muligheden for at indtage nye deltagelsesrum og nye roller.</p>
Brobyggende social kapital	<p>Social kapital, der knytter mennesker og aktører, der ikke i forvejen kender hinanden og har forskellig livssituation, tættere sammen på tværs af etniske og sociale grupperinger.</p> <p>Linking: Social kapital, der kobler til ressourcer og positioner, som man ikke selv er i besiddelse af.</p> <p>Kan skabe nye deltagelses- og mulighedsrum og nye roller i en arena, hvor mange forskellige aktører deltager.</p> <p>Kan skabe personlig udvikling og bevæge mennesker fremad.</p>	<p>Social kapital, der medfører støtte, sympati og solidaritet uden personligt involverende adfærd fra distante relationer.</p> <p>Linking: Kan forfordle vilkår og borgergrupper til nogle borgere på bekostning af andre.</p> <p>Kan være overfladiske forbindelser uden støtte og personligt engagement.</p>

Kilde:(Putnam, 2000; Woolcock, 1998).

I de tre partnerskaber er social kapital både et mål og et middel, idet den sociale kapital både danner baggrund for deltagelsen og er deltagelsen. Partnerskaberne har til formål at styrke inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper, det vil sige styrke deres sociale kapital. Social kapital er således afgørende for både at kunne skabe rum for deltagelse og for at kunne deltage. Idet partnerskaberne arbejder i samskabende arenaer på tværs af især kommune og civilsamfund er social kapital også et middel: Samskabelse og samproduktion udspiller sig i relationer mellem aktører og mennesker, der er forskellige, og anvender social kapital som redskab til at skabe de aktiviteter og relationer, som det er ambitionen, at sårbare borgergrupper skal deltage i.

Når man arbejder med partnerskaber, samskabelse eller samproduktion vil der derfor ofte både arbejdes med brobyggende social kapital, der binder de forskellige samarbejdspartnere sammen på organisatorisk niveau og på borgerniveau mellem forskellige borgergrupper, frivillige og professionelle.

Vi anvender samproduktion (co-production), samskabelse (co-creation), partnerskaber og social kapital som teoretiske begreber i besvarelsen af de tre første undersøgelsesspørgsmål.

5 Sårbare borgergrupper og deres motivation for deltagelse og deres oplevede effekt af at deltage

I dette kapitel svarer vi på evalueringens første spørgsmål:

1. Hvem er de sårbare borgergrupper, og hvad er deres motivation for deltagelse og deres oplevede effekt af at deltage?

Indledningsvist beskrives og analyseres de tre partnerskaber hver for sig. Herefter følger en samlet tværgående analyse af de sårbare deltageres motivation og oplevede effekt af at deltage. De tre partnerskaber har indsamlet data om flere kategorier af deltagere (sårbare borgergrupper, ressourcestærke borgergrupper og ansatte) og har kategoriseret forståelsen af sårbare grupper både forskelligt og ens.

På tværs af de tre partnerskaber er de sårbare borgergrupper kendetegnet ved at have et svagt netværk. I Vimby og Sager der Samler står de sårbare borgere også uden for arbejdsmarkedet. I INSP! og Vimby arbejder de med konkrete målgrupper af borgere, der modtager kommunale ydelser og services. I Sager der Samler er forståelsen af sårbare borgergrupper ikke målgruppespecifik, men relaterer sig i stedet bredt til borgere med svagt netværk og borgere, der står uden for arbejdsmarkedet.

Alle tre partnerskaber har blandt andet kategoriseret ressourcestærke borgere som deltagere, der spiller en nøglerolle i aktiviteterne. Det kan være både lønnede og frivillige deltagere. I det omfang, der er overlap mellem de sårbare borgere og nøglepersoner i aktiviteterne, har partnerskaberne valgt den mest relevante kategori. Der er sårbare borgergrupper i partnerskaberne, der spiller en nøglerolle i aktiviteterne.

Vi har i besvarelsen af evalueringens spørgsmål fokus på de deltagere i partnerskaberne, som er kategoriseret som sårbare deltagere. I det omfang det er relevant for analysen, inddrager vi også data om andre deltagergrupper.

5.1 INSP! og Roskilde Kommune

I INSP! er deltagerne de psykisk sårbare unge, og de er visiteret til kommunal ungevejleder. Af interview med to unge samt INSP!'s egne kvalitative interview med deltagende unge fra socialpsykiatrien fremgår det, at de unge typisk inviteres ind i INSP! af en ungevejleder i Center for Socialpsykiatri i Roskilde Kommune. Nogle gange kan det tage lang tid at blive en kontinuerlig og tryk bruger af huset, og ofte er der lange pauser imellem de første besøg, sammen med ungevejlederen, og de næste besøg og den kontinuerlige deltagelse i huset. For de sårbare unge kan det være svært at træde ind i INSP!'s kaotiske rum med mange aktiviteter og mennesker, og de kommunale ungevejledere motiverer, følger og opbygger tillidsfulde relationer til de unge, ofte over lang tid.

Den gruppe af de unge fra socialpsykiatrien, der deltager kontinuerligt i INSP!, fortæller, at de især har været motiveret af at være en del af et netværk og ikke-betalte relationer, hvor man kan være sig selv og ikke sin diagnose. INSP! bliver brugt af mange forskellige mennesker, og de unge fortæller om en oplevelse af, at blive accepteret som dem, de er, og at det er betydningsfuldt, at INSP! er et "autentisk fællesskab", der ikke kun er for psykisk syge. INSP! er et kultur- og aktivitetshus "for alle", og det er væsentligt for de unge, at de selv kan bestemme, hvad de vil deltage i, og at de kan

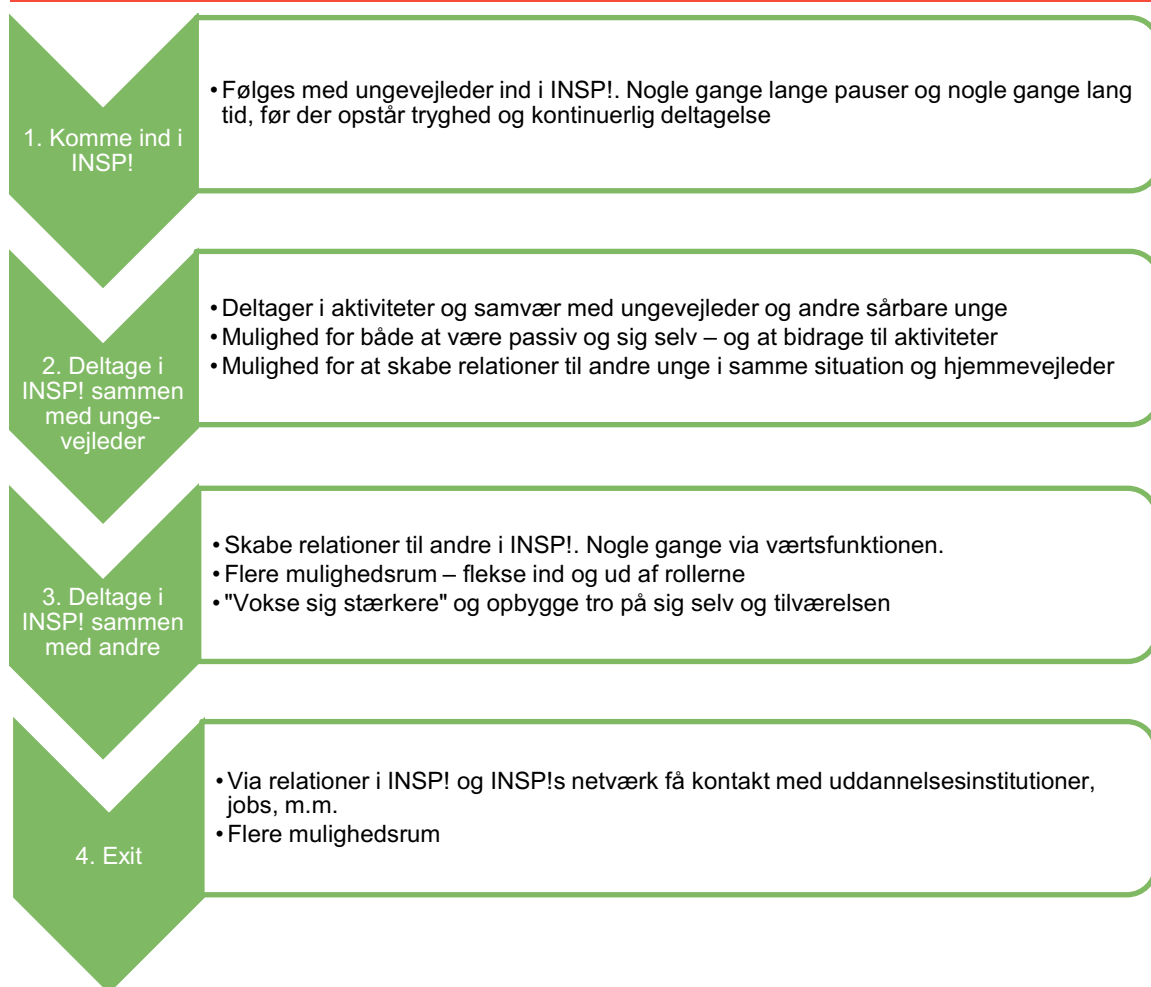
deltage på lige fod med andre deltagergrupper. De unge føler sig ikke presset af handle- og udviklingsplaner, men oplever, at de kan deltage, som de selv ønsker det.

Både de unge og de kommunale ungevejledere i socialpsykiatrien beskriver INSP! som en tryk base, hvor man som deltager kan bidrage til aktiviteter og samvær, når man er frisk, og blive støttet af de kommunale ungevejledere eller andre deltagere, når man har det skidt. INSP! er på den ene side en tryk base med faglig støtte og mulighed for afskærmede aktiviteter med nære tillidsfulde netværk (en stærk afgrænsende social kapital), når man har skidt, og en organisation, hvor man gennem relationer kan bidrage og opbygge selvværd og kompetencer og opleve, at der er brug for én. De unge gennemgår en personlig udvikling, hvor de "vokser sig stærke", og det er væsentligt for de unge, at det foregår i deres eget tempo. Flere af de unge beskriver INSP! som en vej ud af en ensomhed og isolation, der har været forbundet med den psykiske sårbarhed. De unge fortæller også, at alle deltagere i INSP! bliver bedt om at bidrage med at hente brænde, feje i gården eller lignende opgaver – men at det ikke er et krav, at man deltager. Det er frivilligt at deltage. Man kan indtage de roller, som man selv ønsker og har overskud til, og opleve sig værdifuld, både når man bidrager, og når man har brug for at nøjes med at drikke kaffe, spise mad og "hænge ud" med medarbejderne i socialpsykiatrien eller andre unge. De unge fortæller, at fællesskabet i INSP! gradvist stiller krav til dem, og at de derved "vokser sig stærkere" gennem relationer og udfordringer, som de kan indgå i, i deres eget tempo. Derved udvikler de tro på sig selv og tilværelsen.

De kommunale ungevejledere bekræfter i interview, at de unge deltager i INSP! i deres eget tempo, og at deres opgave består i at støtte op om de unge efter behov. De unge lærer langsomt selv at tage stilling til tingene med støtte fra andre i huset og ungevejlederne fra socialpsykiatrien. Relationerne for de unge udvikles fra, at de unge starter med at have en relation til den kommunale ungevejleder. Når de er klar, opbygger de relationer til andre unge sårbare, og herefter til værterne i INSP!, der har en særlig rolle som brobygger til andre aktiviteter og relationer. Både værterne og de kommunale ungevejledere arbejder således med at facilitere relationer omkring de unge. Til sidst kan de unge indgå i relationer med andre deltagere i INSP! De kommunale medarbejdere fortæller i interview, at den udvikling kan tage flere år og forløber individuelt forskelligt fra ung til ung.

Figur 5.1. viser udviklingen over tid af de unges relationer og deltagelse i INSP!.

Figur 5.1 Udviklingen af psykisk sårbare unges relationer og deltagelse i INSP!

Anm.: Model over psykisk sårbare unges deltagelse i INSP! udviklet af VIVE og RUC.

5.2 Sager der Samler og Aarhus Kommune

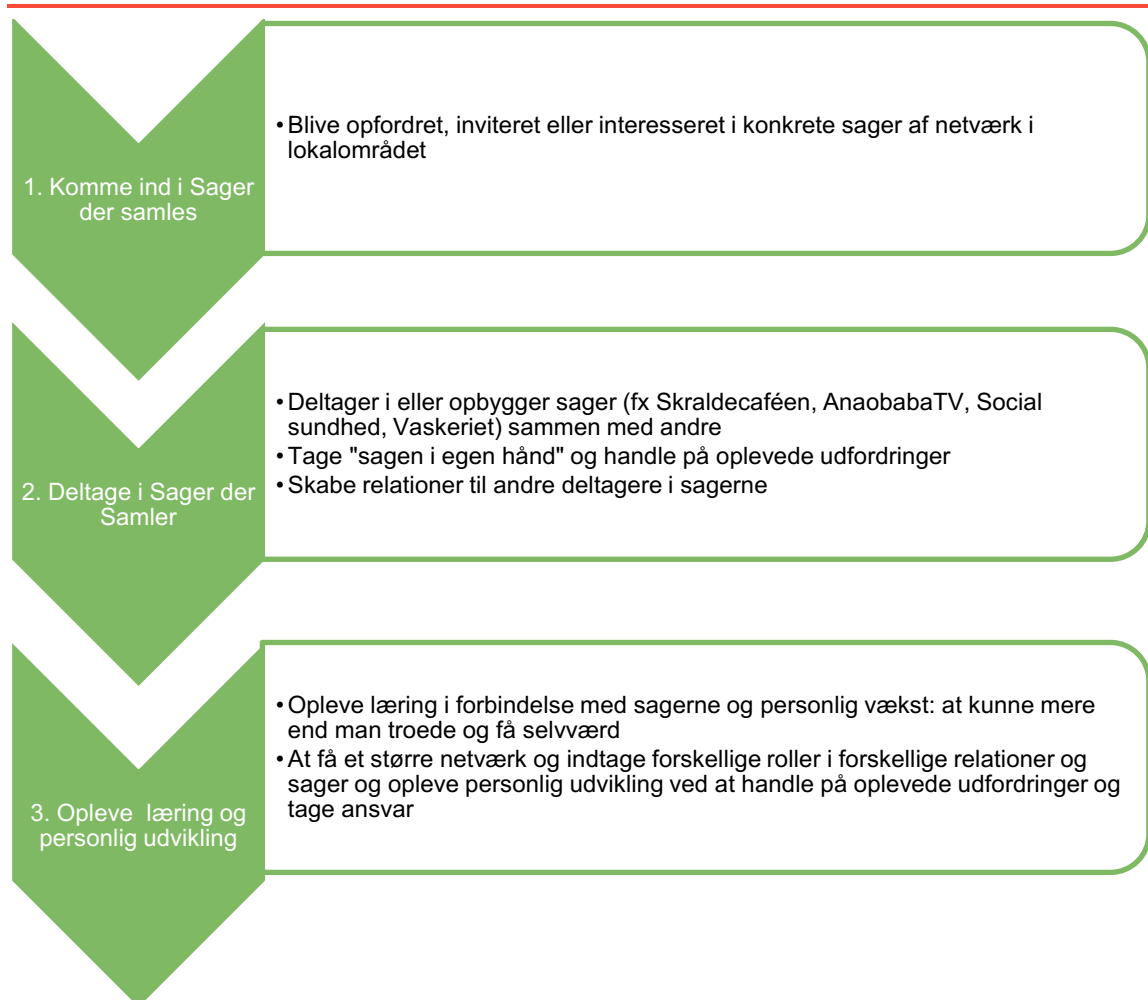
I Sager der Samler er de sårbare deltagere mange forskellige grupper af borgere: Flygtninge, kon-tanthjælpsmodtagere, udviklingshæmmede, tidligere hjemløse, borgere med handicap og psykisk syge. I selvevalueringen har Sager der Samler identificeret de sårbare borgergrupper som borgere uden beskæftigelse og borgere med et svagt netværk. I praksis består gruppen af mange forskellige borgergrupper.

Af VIVEs interview med forskellige grupper af deltagere i sagerne og Sager der Samlers egen data fremgår det, at deltagerne typisk kommer ind i sagerne via netværk i lokalområdet, hvor de bliver inviteret, opfordret til eller interesseret i nogle konkrete sager. Sjældent bliver de opfordret af offentlige myndigheder. Deltagerne er ofte motiveret af at få et netværk og opleve en opbakning til deres sager. Opbakningen og netværket betyder, at de kan handle på oplevede udfordringer sammen med andre. Eksempelvis fortæller en tidligere misbruger, at han deltager i sagerne for at få et netværk, redde sig selv og for at kunne arbejde med at ændre den aktuelle misbrugsbehandling på baggrund af hans egne erfaringer.

Det fremgår af VIVE og RUCs kortlægning, at deltagelse i sager indebærer en intens læring i relation til de konkrete sager, samtidig med, at deltagerne oplever at udvikle sig personligt. At deltage i sagerne giver mulighed for at tage ansvar og gøre en forskel for sig selv og andre, og opleve, at man kan mere, end man tror. Ved at bidrage til sager opbygges personlige relationer, der opbygger et personligt selvværd og samtidig gør det muligt for deltagerne at handle på oplevede udfordringer: De konkrete sager er mangfoldige og omfatter blandt andet en Skraldecafé, der ved brug af kasseret mad er et middel til at skabe et madfællesskab, Anaobaba TV, der består af flygtningefædre, der laver film om deres hverdag og sender film hjem til familiemedlemmer, der venter på familiesammenføring, og Social sundhed, der engagerer frivillige sundhedsstuderende til at understøtte sårbare borgers brug af sundhedsvæsenet, samt Vaskeriet, hvor en gruppe borgere arbejder med at skabe arbejdspladser for psykisk udviklingshæmmede i et vaskeri i en almennyttig boligafdeling. Netværkene omkring sagerne har således to funktioner for deltagerne: De skaber nye handlemuligheder omkring sager, som er vigtige for deltagerne, og nye ligeværdige relationer, gennem hvilke de kan indtage nye roller som aktive handlende medborgere. Det fremgår af interview i VIVE og RUCs kortlægning, at deltagerne derved indtager roller som iværksættere, ligeværdige bidragsydere, organisatorer, politiske dialogpartnere på Rådhuset og forskellige former for frivillige ressourcer for sagerne. Nogle gange er de initiativtagere til sagerne, andre gange er de deltagere.

Figur 5.2 viser udviklingen af deltagernes relationer og deltagelse i Sager der Samler.

Figur 5.2 Udviklingen af deltagernes relationer og deltagelse i Sager der Samler

Anm.: Model over deltagelse i Sager der Samler udviklet af VIVE og RUC.

5.3 Vimby og Aarhus Kommune

I Vimby er de sårbare deltagere primært de psykisk udviklingshæmmede borgere, der bor i Bogruppe 6 i landsbyen. Derudover arbejder Vimby også med andre grupper af sårbare deltagere, som dels bor i området, dels kommer og deltager i aktiviteter i lokalområdet. Denne gruppe forstår de som frivillige i aktiviteterne, som kræver særlige hensyn, og ikke selv kan organisere deres bidrag, og som er borgere uden beskæftigelse.

Af Vimbys dataindsamling fremgår det, at beboerne i Bogruppe 6 motiveres til deltagelse af at få adgang til "et rigtigt arbejde" og at "få venner". De bidrager som ansatte eller frivillige i hokeren, genbrugsbutikken eller andre af landsbysamfundets aktiviteter. De fortæller i interview, at de er motiverede af, at kunne bidrage på lige fod med andre. De fortæller også, at det er afgørende, at de får hjælp til arbejdet af de frivillige og ansatte, når de oplever udfordringer i arbejdet, og at de er kommet ind i aktiviteterne, idet medarbejdere i Bogruppe 6 og Vimby har inviteret dem til at deltage. Udbyttet består i at opleve sig som en legitim og ligeværdig deltager og bidragsyder i landsbyfællesskabet, og få et større netværk. Det er muligt, når Bogruppe 6-medarbejdere, frivillige og Vimbys frivilligkoordinator baner vejen, inviterer og støtter op om den enkeltes deltagelse og arbejdsopgaver. Bogruppe 6-beboere er således også deltagere, der "kræver særlige hensyn" og ikke selv organiserer deres deltagelse.

Den anden gruppe af sårbare deltagere i Vimby består af borgere uden beskæftigelse. Her fortæller eksempelvis en fleksjobber i køkkenet i Bageriet i Vimbys egne kvalitative interview, at hun startede som frivillig og siden blev fleksjobber. Hun er motiveret af muligheden for at kunne bruge sine kompetencer "i lokalsamfundets givende fællesskab". Derudover er hun motiveret af det økologiske og bæredygtige element af bageriet. Også hun har fundet vej via de ansatte koordinatore i Vimby, der har inviteret til deltagelse. Det fremgår af Vimbys interview, at hun oplever meningsfuldhed ved at kunne arbejde for en god sag og samtidig være en legitim ligeværdig deltager og bidragsyder af landsbyfællesskabet.

Figur 5.3 viser udviklingen af deltagernes relationer og deltagelse i Vimby:

Figur 5.3 Udviklingen af deltagernes relationer og deltagelse i Vimby

Anm.: Model over deltagelse i Vimby udviklet af VIVE og RUC.

5.4 Motivation og udbytte på tværs

Det er fælles for de tre partnerskaber, at deltagernes udbytte sker i relationen til andre mennesker i partnerskabernes aktiviteter, og at de finder vej til deltagelse via relationer/social kapital. For nogle er det sket i relation til både professionelle medarbejdere og netværk i øvrigt, for andre sker det alene i netværk med andre deltagere. De psykisk sårbare unge i INSP! og beboerne i Bogruppe 6 i Vimby gør i højere grad brug af professionel støtte og facilitering for at finde vej til deltagelse, end deltagerne i Sager der Samler.

Tabel 5.1 viser de forskellige grupper af sårbare deltageres motivation for og oplevede udbytte af at deltage i de tre partnerskaber. Herefter følger en tværgående analyse.

Tabel 5.1 Sårbare borgergruppers motivation og udbytte i de tre partnerskaber

	INSP!	Sager der Samler	Vimby
Hvem er de sårbare borgergrupper?	Psykisk sårbare unge, der er visiteret til ungevejledning af den kommunale socialpsykiatri.	Borgere uden beskæftigelse og borgere med svagt netværk.	Psykisk udviklingshæmmede beboere i Bogruppe 6 og andre sårbare borgere i boligområdet og fra lokalområdet i øvrigt (borgere uden beskæftigelse og frivillige, der kræver særlige hensyn).
De sårbare deltageres motivation	At kunne deltage og bidrage på egne præmisser i "en autentisk virkelighed", hvor man ikke er "sin diagnose". Ikke være stresset af handleplaner – udvikle sig i eget tempo sammen med andre.	At få opbakning og netværk, der gør det muligt at handle på oplevede udfordringer (sager) og at bruge sig selv og sine erfaringer sammen med andre.	Psykisk udviklingshæmmede og borgere med handicap: At få "et rigtigt arbejde" og bidrage sammen med andre, samt at få et netværk. Andre sårbare deltagere: Det nære lokalsamfund, fællesskabet, og at kunne bruge sig selv og økologi (sagen).
De sårbare deltageres udbytte	Langsomt vokse sig stærkere og opbygge tro på sig selv.	Vokse personligt gennem at opleve, at kunne mere, end man troede. Tage ansvar og gøre en forskel for sig selv og andre. Handle på oplevede udfordringer.	Få et netværk og opleve inklusion ved at bidrage og medvirke i aktiviteterne. Få et rigtigt arbejde, få netværk.
De sårbare borgergruppers roller	Både bidrage og modtage støtte. Både aktiv bidragende og passiv deltagende. Både nære netværk med ligesindede og medarbejdere fra socialpsykiatrien og brede netværk i INSP! og evt. uden for INSP! Både deltage i afskærmede aktiviteter og i andre aktiviteter i INSP! og mulighed for selv at opbygge aktiviteter.	Aktivt tage "sagen i egen hånd" og handle på oplevede udfordringer eller behov ved at opbygge sager eller tage del i andre sager. Modtage og give støtte og opbakning til sager. Deltage i fællesskaber i huset i Vestergade 43.	Aktive bidrag i konkrete allerede planlagt aktiviteter og deltagelse i arrangementer med mulighed for støtte fra andre deltagere. Også mulighed for støtte fra professionelle.

Anm.: Overblik over sårbare grupperes motivation og udbytte i de tre partnerskaber.

På tværs af de tre partnerskaber er forskellene i deltagernes roller således sammenhængende med, hvordan de udtrykker deres motivation og udbytte.

Det er forskelligt, i hvor stort et omfang deltagerne har brug for professionel støtte og nære relationer (afskærmende social kapital) for at føle sig trygge (INSP! og Vimby, men ikke Sager der Samler). I INSP! følges de unge fra socialpsykiatrien med kommunale ungevejledere, som de har tillid til. Det er i INSP! og Vimby en forudsætning for de sårbare borgergruppers deltagelse, at kommunale omsorgspersoner bakker op, faciliterer og bidrager. I Sager der Samler stilles der større krav til selvstændig og udadvendt handlekraft i end i INSP! og Vimby. I Sager der Samler skal man selv tage initiativer på baggrund af egen livssituation og/eller bakke op om andres sager, og Sager der Samler formulerer, at de inviterer sårbare borgergrupper "der er parate" til at skabe forandring. Der er i Sager der Samler kun i enkelte tilfælde mulighed for afskærmede aktiviteter eller følgeskab og faglig støtte. Det gælder fx i DHL-stafetten, hvor borgere med handicap deltager sammen med pædagogisk personale. Princippet om deltagelse i Sager der Samler er, at deltageren er initiativtager til sager, der inkluderer mange forskellige aktører og deltagere, og i udgangspunktet er rettet udad mod alle relevante aktører i Aarhus lokalområde og ud i brede netværk. Andre deltagere støtter op, og som deltager skaber man selv rammerne og indholdet i sagerne ved at deltage i at definere og brede sagerne ud.

Det er også forskelligt, i hvor høj grad deltagerne udtrykker behov for at være passivt deltagende (kun de psykisk sårbare unge i INSP!), samt i hvor stort et omfang de udtrykker at være motiveret af at kunne skabe aktiviteter selv (primært Sager der Samler, i mindre grad INSP! og ikke i Vimby). Disse forskelle er sammenhængende med forskelle i deltagerens udgangspunkter for at udvikle sig, deres konkrete udvikling og deres oplevede udbytte, samt de roller, som de indtager i partnerskaberne, og de muligheder der er for at indtage roller. Der er flere muligheder for at være passivt deltagende i INSP! end i Sager der Samler og Vimby. I INSP! handler det for de unge om at vokse sig stærke og opnå selvværd. Det handler således om at opbygge personlige kompetencer til overhovedet at kunne deltage, bidrage og interagere med andre deltagere. De unge beskriver i interview, at de langsomt vokser sig stærke til at deltage på lige fod med andre deltagere i INSP!. For Bogrupper 6-beboere og andre sårbare borgergrupper i Vimby handler det om at blive inkluderet i det, der allerede findes (de konkrete aktiviteter), og ikke at være ekskluderet. For de sårbare deltagere i Sager der Samler handler det om at handle på oplevede udfordringer og "tage sagen i egen hånd". Deltagerens udtrykte motivation og udbytte er således også tæt sammenhængende med udviklingen i de roller, som de indtager.

Opsummerende er der på tværs af de tre partnerskaber elementer, der både er forskellige og ens. Følgende elementer er væsentlige for deltagerens motivation og oplevede udbytte i alle tre partnerskaber:

- Både være aktiv eller frivillig, når man har overskud, og den der modtager støtte fra andre, når man har det skidt, eller på anden måde oplever udfordringer. At det er accepteret både at kunne og ikke at kunne og dermed være ustabil i sin deltagelse.
- At blive mødt som et ligeværdigt menneske, der kan en masse (fremfor som en syg eller en udsat) og opleve, at man kan bidrage med noget sammen med andre, der ikke har ambitioner om at "tage sig af" andre. Det indebærer at indgå i autentiske ikke-lønnede relationer i en autentisk kontekst. Det vil sige en kontekst, der ikke er beskyttet og designet til specifikke målgrupper (psykisk sårbare, misbrugere, psykisk udviklingshæmmede, arbejdsløse m.fl.).
- Et miks af forskellige aktører, mangfoldighed blandt deltagerne, mange forskellige grupper af mennesker og ikke kun sårbare borgergrupper og professionelle.

Følgende elementer er forskellige i de tre partnerskaber:

- At opleve tryghed i relationerne. I Sager der Samler består trygheden især af opbakning fra andre deltagere, i INSP! og Vimby af mere nære tillidsfulde relationer til de andre. Der er derfor forskel på, hvor tætte relationer (afskærmende social kapital) trygheden "er forankret i".
- At modtage støtte fra medarbejdere. I INSP! og Vimby modtager de sårbare borgergrupper støtte af kommunale medarbejdere, der er afgørende for, at de kan få adgang til deltagelse og også afgørende for, at de kan deltage og udvikle sig personligt gennem deltagelse. I Sager der Samler er der i enkelte sager mulighed for kommunal støtte, man kan deltage i fællesskabet i Vestergade 43 uden at være aktiv handlende, men i øvrigt forventes det, at sårbare borgere er parate til forandring, og selv handler aktivt sammen med andre.
- At kunne deltage og bidrage på mange måder: Selvorganiserede aktiviteter, allerede planlagte aktiviteter, deltagelse i demokratisk dialog med politikere, udvikle nye initiativer, indgå i socialt samvær. I INSP! og Sager der Samler er der mange deltagelsesmuligheder – i Vimby er der færre konkrete deltagelsesmuligheder i konkrete aktiviteter.

Fleksibiliteten i rollerne mellem forskellige grupper af borgere, frivillige og medarbejdere, etablerer mulighed for, at deltagerne kan overskride en marginaliseret position ved at indtage forskellige roller

i forskellige relationer og udvikles personligt gennem relationer frem mod henholdsvis "at vokse sig stærkere og tro på sig selv" (INSP!), "rigtig arbejdskraft" (Vimby) og "aktivt handlende på udfordringer i eget liv" (Sager der Samler). Det er afgørende, at deltagerne kan være "sårbare" i den ene sammenhæng, og modtage støtte, og være en aktiv bidragende ressource i en anden sammenhæng. Deltagerne i Sager der Samler modtager ikke professionel støtte i forbindelse med deres deltagelse, men flere fortæller i interview, at de er sårbare i andre sammenhænge af deres liv, samtidig med, at de i sagerne er aktive, ligeværdige deltagere. Det gælder eksempelvis kontanthjælpsmodtagere med psykiatriske diagnoser, der oplever accept af nogle gange at være væk fra aktiviteten, og det gælder borgere med fysiske handicap og tidligere misbrugere, der ønsker at hjælpe nuværende misbrugere. Nogle gange er de aktive, autoritative og ligeværdige deltagere og frivillige, og andre gange er de sårbare og har brug for støtte.

Denne fleksibilitet i forhold til at flekse ind og ud af forskellige roller er forskellig hos de tre partnerskaber. Der er flere muligheder for at indtage forskellige roller hos INSP! og Sager der Samler, og færre i Vimby. Det skyldes, at de udviklingshæmmede og borgere med handicap i Bogrube 6 og øvrige deltagere i Vimby får tildelt konkrete roller som arbejdskraft og frivillig i projektet og ikke, i samme omfang som i INSP! og Sager der Samler, kan skifte mellem positioner og roller i forskellige aktiviteter og relationer. I sammenhæng hermed er det udtrykte udbytte for de udviklingshæmmede og borgere med handicap i Vimby også afgrænset til at "få et rigtigt arbejde" og et netværk, mens deltagerne i henholdsvis INSP! og Sager der Samler i højere grad gennemgår en personlig udvikling og udtrykker en psykologisk udviklingsproces fra henholdsvis "syg" til aktiv bidragende ressource i INSP! og fra sårbar til "at kunne mere, end man troede", og tage ansvar for forandringer i Sager der Samler. Deltagernes udbytte er således relateret til deres roller, og der sker en større transformativ udvikling af deltagerne i INSP! og Sager der Samler, end i Vimby. Dette i kraft af, at aktiviteterne er tilrettelagt, så de kan indtage mange roller i relationerne (frivillig ressource, sårbar med brug for støtte, arbejdskraft, ven, kollega, initiativtager, passiv, aktiv etc.) i en kontekst, hvor der er mange deltagergrupper, professionelle og frivillige, ressourcestærke og sårbare. De unges rolleskift betyder, at magtbalancer og roller i og omkring deltagerne forandres.

På baggrund af denne analyse af de sårbare borgeres motivation og oplevede udbytte er det relevant at vende blikket mod partnerskabernes styring og organisering og undersøge sammenhængen mellem deltagerne forskellige roller, motivation og oplevede udbytte og de konkrete organisatoriske og styringsmæssige rammer omkring partnerskaberne. Ved også at undersøge styring og organisering bliver det muligt at identificere, hvilke former for samskabelse og samproduktion, der udspiller sig, og at afdække, hvilken betydning det har for deltagerne roller, motivation og oplevelser af udbytte.

6 Styring og organisering af sårbare borgergrubbers deltagelse i samskabende arenaer

I dette kapitel analyserer vi organiseringen og styringen af de sårbare borgergrubbers deltagelse i de tre partnerskaber. Analysen danner baggrund for, at vi kan svare på evalueringens spørgsmål 2 og 3:

- 2. Hvilke faktorer fremmer eller hæmmer meningsfuld deltagelse for sårbare borgere og grupper i samskabende arenaer, såvel på borgerniveau som på organisatorisk niveau?**
- 3. Hvilke generiske anbefalinger kan defineres i forhold til styring og organisering af frivillighed i samskabende arenaer, som bidrager til, at sårbare borgere oplever udvikling fra marginaliseret til ligeværdig og aktiv deltager i sociale fællesskaber?**

I analysen fokuserer vi på fire forskellige elementer af partnerskaberne, og afslutter med en opsamling på tværs:

1. Partnerskaberne (som ramme om aktiviteterne)
2. Værtsrollen i partnerskaberne (som koordinering og facilitering af aktiviteter, relationer og deltagelse)
3. Inklusions- og eksklusionsmekanismer i partnerskaberne (de strukturelle rammer for deltagelse)
4. Samproducerende relationer (organiseringen af deltagelsens interaktionsformer)
5. Opsamling styring og organisering af sårbare borgergrubbers deltagelse i samskabende arenaer (tværgående analyse).

Efter disse analyseafsnit følger to konkluderende afsnit: 1) Et konkluderende afsnit om fremmere og hæmmere for sårbare borgergrubbers deltagelse i samskabende arenaer og 2) et konkluderende afsnit med anbefalinger til styring og organisering af inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper i samskabende arenaer.

6.1 Partnerskaberne

Alle tre partnerskaber er struktureret som partnerskaber mellem civilsamfundsorganisationen og kommunen som overordnet organisatorisk ramme om partnerskabernes aktiviteter.

INSP! har et struktureret partnerskab med ledelsesrepræsentanter i kommunen omkring både projektet og andre samarbejdsaktiviteter, der både rammesætter samarbejdet, drøfter selvevalueringen og tager beslutninger af relevans for samarbejdets aktiviteter. I INSP! danner partnerskabet således ramme om den daglige samproduktion mellem den kommunale socialpsykiatri og INSP! Ansatte i INSP! fortæller i interview, at det er væsentligt, at der er kontinuerlig dialog på alle niveauer, gennem hvilke man kan høste læring sammen. Det vil sige mellem ungevejlederne i socialpsykiatrien og INSP!, mellem lederne i socialpsykiatrien og INSP!, mellem fagcheferne i forvaltningen og INSP! samt mellem den øverste administrative og politiske ledelse og INSP!. Relationen er sårbar ved personudskiftning, og det kan være væsentligt at rammesætte dialogen i en fast kadence. Det er ifølge ansatte i INSP! også erfaringen, at det er enklere at opretholde dialog med kommunen "i top og bund" og vanskeligere at opretholde kontinuerlig dialog med mellemløddet i kommunen, der er ansvarlig for den operationelle del.

Sager der Samler og Aarhus Kommune har valgt at kalde møderne omkring deres partnerskab for "læringsmøder". De oplever, at partnerskabet ikke hverken styrer eller tilrettelægger projektet, men i stedet danner ramme om fælles læring i relation til sager, der er relevante for både kommunen og samarbejdet mellem kommunen og Sager der Samler som organisation. Men partnerskabet og den skriftlige aftaleramme, der danner baggrund for satspuljebevillingen, har også en praktisk betydning for nogle af sagerne. Initiativtageren til sagen "Social sundhed", hvor frivillige sundhedsstuderende støtter sårbare borgere i deres møde med sundhedsvæsenet, fortæller, at de i flere tilfælde er afhængige af et samarbejde med kommunens sundhedsprofessionelle. Idet de blandt medarbejdere i kommunen oplevede modstand mod de frivilliges indsats, udgjorde partnerskabsaftalen grundlaget for, at kommunens ledelse arbejdede for, at de kommunale medarbejdere levede op til kommunens forpligtelser i aftalen om at støtte op om hverdagsaktivismen i Sager der Samler.

Heller ikke Vimbys partnerskab med Bogruppe 6 tager form af et formaliseret partnerskab, der planlægger og styrer aktiviteter omkring konkrete indsatser. Partnerskabet mellem Bogruppe 6 og Vimby udfoldes uformelt og netværksbaseret i Hjortshøjs landsbysamfund. Parterne deler boligområde og møder hinanden til hverdag, og dialogen foregår uformelt over en kop kaffe, når man møder hinanden i hverdagen. Der tages ikke referat, og beslutninger af relevans for projektet træffes i uformel dialog mellem medarbejderne i Bogruppe 6 og de ansatte i Vimby.

Tabel 6.1 giver et overblik over de tre partnerskabers formelle struktur.

Tabel 6.1 De tre partnerskabers formelle strukturering

INSP!	Sager der Samler	Vimby
En struktureret ramme med mødekadence og aftaler mellem kommune og INSP! på flere organisatoriske niveauer.	En struktureret ramme, der fungerer som læringsrum.	Et uformelt og netværksbaseret samarbejde i lokalområdet.

Anm.: Overblik over de tre partnerskaber.

6.1.1 Betydningen af partnerskaberne som aftaleramme

INSP! og Roskilde Kommune samarbejder i en mødestruktur, der skaber en fast kadence for dialog og læring. Ifølge medarbejdere i INSP! er der ikke tilstrækkelig dialog med dele af kommunen, og det er en læring, at strukturen kan bidrage til at opretholde dialogen og den tætte samproduktion i hverdagen. Men at det ikke er tilstrækkeligt. I Sager der Samler og Vimby hviler partnerskaberne i højere grad på relationer og vilje (frem for på formelle strukturer). Samarbejdet er afhængig af gode personlige relationer og velvilje hos parterne, og er derfor mere sårbart. Men der finder en fleksibel, lærende og praksisnær dialog sted.

Jo tættere der samarbejdes om hverdagens praksis med fælles hverdag (INSP! og Roskilde Kommune), jo mere formaliseret er samarbejdet. Det er en fælles læring, at strukturer og formalia bør opretholde sensibilitet og fleksibilitet i forhold til løbende at kunne ændre og tilpasse sig de konkrete ønsker og behov hos deltagerne. At der på den ene side kan være brug for struktur og fast kadence og på den anden side for praksisnær sensibilitet og evne til at tilpasse sig erfaringer.

6.2 Værtsfunktion og facilitering

Alle tre partnerskaber har indsamlet data om værtsfunktionen, der på forskellige måder strukturerer aktiviteter og faciliterer de relationer (sociale kapital), der skaber deltagelsesmuligheder for borgergrupperne. Værtsrollen handler i de tre partnerskaber både om at understøtte aktiviteter og relationer mellem mennesker og at invitere deltagere ind i aktiviteter og samvær. Værtsrollen udfoldes

forskelligt i de tre partnerskaber, og det er forskelligt, hvem der varetager denne. Idet værtsrollen er et strukturerende princip for deltagelsen, er det interessant for evalueringens fokus på styring og organisering.

I INSP! er værtsrollen en ansat eller en frivillig vært, der har ansvar for at facilitere relationer i huset og vejlede om husets aktivitets- og samværsmuligheder. Værten har ansvar for at byde nye velkommen, vise rundt i huset og introducere til aktivitetsmuligheder og andre deltagere. Det fremgår af både VIVE og RUCs dataindsamling og INSP!s egne data, at værtsrollen spiller en afgørende rolle for de psykisk sårbare unges deltagelse i INSP!. Det er ofte værterne, der opbygger relationer og tillid til de unge (når de er kommet ind i INSP! sammen med de kommunale ungevejledere), og bygger bro til andre deltagere og aktiviteter, når de er parate hertil. Værtsrollen går på skift i INSP! og flere, både frivillige og ansatte, kan udfylde værtsrollen. Også psykisk sårbare unge selv kan indtage værtsrollen.

I Sager der Samler er værtsrollen i huset i Vestergade 43 inddelt i tre funktioner. Først og fremmest arbejdes med en kultur, "hvor alle tager ansvar for stedet og hinanden, og byder nye velkommen". Derudover afholdes møder hver mandag. På mandagsmødet udpeges en praktisk vært til ugen, der står for at koordinere frokost, brug af lokaler og lignende. Det vil typisk være en deltager, der bruger huset ofte, som er praktisk vært. Sidst men ikke mindst består Sager der Samler af forskellige former for workshops, der procesunderstøtter de konkrete sager. Disse workshops kan gennemføres i forskellige faser af en sag og faciliteres ofte af en af de tre ledere eller andre nøgledeltagere med proceskendskab. Der arbejdes på, at flere kan gennemføre workshops. De procesunderstøttende workshops tager form af midlertidige samskabelsesprocesser (co-creation) hvor de deltagende aktører bruger deres viden, erfaring og interesser til at kvalificere sagernes indhold, idéudvikle og planlægge det videre forløb. Værtsfunktionen procesunderstøtter således udviklingen af sagerne ved hjælp af forskellige procesværktøjer.

I Vimby består værtsrollen i den lønnede frivilligkoordinators arbejde. Frivilligkoordinatoren står for at lede og fordele arbejdet i aktiviteterne blandt de frivillige, invitere forskellige grupper af sårbare borgere, andre borgere og beboere i Bogruppe 6 ind i aktiviteterne samt opbygge og koordinere de konkrete aktiviteter, arrangere sociale begivenheder og understøtte de frivillige i deres forskellige funktioner. Værtsrollen består således både i praktiske koordineringsopgaver og i at facilitere relationer og deltagelse internt i Vimbys aktiviteter, hvorved aktiviteterne kan opretholdes. Det er også værtsrollen, der understøtter de deltagere blandt de frivillige, som "har brug for særlige hensyn", og det er værtsrollen, der bygger bro til deltagere og andre uden for Vimby og inviterer disse ind i Vimbys aktiviteter og fællesskaber.

6.2.1 Værtsfunktionen på tværs

De tre værtsroller arbejder mere eller mindre aktivt med at kombinere de nære tillidsfulde netværk (den afgrænsende sociale kapital fx i relationen til kendte kommunale medarbejdere og andre deltagere, som er "ligesom en selv", og som man er tryk ved) og brobygning til bredere netværk og flere rollemuligheder (den brobyggende sociale kapital). Den afgrænsende sociale kapital kan skabe tryk i relationerne, men den kan også begrænse deltagelsen, når den står alene, og fastholde sårbare borgergrupper i stigmatisering sammen med andre deltagere, der er "ligesom dem selv". Aktiviteter, der kun omfatter specifikke målgrupper i den stærkt afgrænsende sociale kapital kan både skabe en stærk tilknytning og ekskludere og forhindre sårbare borgere i at indtage nye roller i nye relationer. De sårbare deltagere udtrykker i alle partnerskabernes egen data, at det er afgørende for dem, at de kan deltage sammen med forskellige grupper af aktører og borgere, og ikke alene sammen med andre deltagere, der er "ligesom dem selv". Det fremgår også af interview fra VIVE

og RUCs dataindsamling, at eksempelvis Skraldecaféen i Sager der Samler har erfaret, at kommunens forsøg på at påvirke Skraldecaféen til at målrette aktiviteterne en bestemt målgruppe ekskluderede andre sårbare brugere af Skraldecaféen, som ellers brugte caféen. Når en enkelt gruppe af borgere (misbrugere, ældre, hjemløse, ressourcestærke børnefamilier eller andre grupper af borgere) dominerer en aktivitet, kan andre deltagergrupper opleve det svært at føle sig som en del af fællesskabet.

Samtidig kan en stærk afgrænsende social kapital (nære tillidsfulde relationer) udgøre en forudsætning for, at der kan skabes brobyggende social kapital (bredere netværk og nye rollemuligheder). I både INSP! og Vimby er det nødvendigt, at værtsrollen arbejder med at tage udgangspunkt i en stærk afgrænsende social kapital. I INSP! faciliterer ungevejlederne og værtsrollen brobyggende social kapital omkring de psykisk sårbare unge, der giver dem muligheder for at indtage nye roller og overskride deres marginalisering. De har brug for trygheden og tilknytningen i de nære netværk. I Vimby inviteres, guides og følges de udviklingshæmmede med personale i Bogrube 6, ligesom frivilligkoordinatoren opbygger tillid og motiverer og følger. For nogle grupper i Vimby og INSP! er det nødvendigt at understøtte de helt nære netværk: både de psykisk sårbare og de udviklingshæmmedes nære relationer til medarbejdere og andre ligesindede er afgørende for, at de kan deltage i større netværk.

Forskelle på de tre partnerskaber

Der er således væsentlige forskelle i de tre partnerskabers facilitering af netværk og deltagelse (social kapital). Den brobyggende sociale kapital i Vimby og INSP!, der giver deltagerne flere deltagelsesmuligheder og nye roller/positioner, bliver ikke faciliteret af dem selv, men af værter og kommunale medarbejdere. I Sager der Samler har værtsfunktionen også fokus på at understøtte de brede og brobyggende netværk (den brobyggende sociale kapital) i sagernes liv ude i lokalområdets netværk med workshops, opbakning, velkomst til nye deltagere og brobygning til nye netværk. Den afgrænsende sociale kapital (nære netværk) fungerer her meget direkte som et redskab til at opbygge nye netværk (brobyggende social kapital), der kan udgøre sagernes udfoldelse. Der er fokus på nære netværk og afskærmende social kapital i traditionerne i huset i Vestergade 43, og man kan deltage i Sager der Samler som fællesskab uden at bidrage til konkrete sager. Men når det gælder de konkrete sager, er det et strukturerende princip, at man retter sig ud ad mod nye netværk. Ydermere er værtsfunktionens samskabende workshops et institutionelt design omkring sagerne og deltagelsen, som tages i anvendelse, når sagernes deltagere udtrykker behov. Det er således en funktion, som de selv bidrager til at skabe, og selv gør opmærksom på, at de har brug for. Omvendt er både aktiviteter og deltagelse faciliteret af værtsfunktionen i Vimby og INSP! som en infrastrukturel rammebetingelse, som deltagerne ikke selv skal efterspørge. De psykisk sårbare i INSP! og de udviklingshæmmede i Vimby er ikke selv ansvarlige for at bede om støtte, og der er ikke en forventning om, at de selv skal opbygge aktiviteter og opbygge nye netværk (brobyggende social kapital). Flere af deltagerne i Vimby og INSP! giver udtryk for, at denne støtte har været nødvendig, for at de har kunnet føle sig trygge, og for at de har fundet vej til deltagelsen.

Ligheder mellem de tre partnerskaber

På tværs af de tre partnerskaber har værtsfunktionen følgende væsentlige elementer, der understøtter sårbare borgergruppers deltagelse og udvikling fra marginaliseret til ligeværdig deltager. I praksis indebærer det en fleksibel bevægelse mellem afgrænsende netværk (social kapital) og bredere netværk og nye rollemuligheder og relationer (brobyggende social kapital) og mellem forskellige roller, der på forskellige måder faciliteres af værtsfunktionen. Værtsfunktionen i de tre partnerskaber indeholder følgende elementer:

Forbindende værtsskab

Værten åbner fællesskabet op, så nye forbindelser kan opstå, og nye deltagere kan mødes på tværs.

Værten kan være den, der skaber forbindelse mellem mennesker på tværs ved at invitere nye ind i relationer og samvær og aktiviteter og have et overblik over deltagere, der gør det muligt at facilitere relationer mellem deltagere. Værten lytter efter interesser og forsøger at guide de enkelte deltagere i retning af andre deltagere eller aktiviteter, der kan matche ønsker. Men værten tænker også nogle gange i de muligheder, der kunne være i at skabe forbindelser på uventede måder. Værten forbinder enkeltpersoner med eksisterende fællesskaber, men værten forsøger også at skabe koblinger mellem forskellige fællesskaber. Det kunne være koblinger mellem psykisk sårbare unge, der kommer med deres ungevejledere fra socialpsykiatrien i Roskilde Kommune og unge gymnasieelever, der kommer for at spille musik. Eller det kan være mellem forskellige aktører interesseret i sager med sammenligneligt indhold i Sager der Samler eller mellem butikkerne i Vimby og konkrete beboere i Bogruppe 6. Dette værtsskab foregår både på mikroniveau mellem de små fællesskaber og deltagergrupper, og det forgår på inter-organisatorisk niveau, hvor der skabes nye koblinger mellem foreninger, kommune, uddannelser, virksomheder og andre eksterne aktører, der skaber deltagelsesmuligheder.

Inviterende værtsskab

Værten byder ind i fællesskabet og rammesætter dette og skaber en stemning af åbenhed og velkomst. Værten skaber tryghed og kan være den, man kan gå til, hvis man er i tvivl om noget eller har brug for hjælp.

Værten kan også være den, der har overblikket over balancer i INSP!, Sager der Samler og Vimby. Er der nogen brugergrupper, der er overrepræsenteret, mens andre er underrepræsenteret? Er der nogen, vi slet ikke har fat i? Værten er en balancerende funktion, der kan invitere nye deltagergrupper ind, hvis de mangler, og som kan kaste ekstra energi efter særlige aktiviteter eller mennesker, hvis der er brug for at fastholde eller at øge deres tilknytning i en periode.

Faciliterende værtsskab

Værten har også en opgave, der består i at facilitere aktiviteter. Værten lytter efter initiativ, faciliterer og hjælper på vej og skaber og synliggør deltagermuligheder for deltagerne. Nogle steder skaber værten også aktiviteter (Vimby), og andre steder lytter værten efter spirende initiativer og hjælper dette initiativ på vej (Sager der Samler og INSP!). Nogle gange er der brug for meget lidt støtte, når én får en idé til, at denne realiseres. Andre gange er der behov for en mere håndholdt indsats, hvor værten involverer sig mere i processen. I Sager der Samler anvendes fx ofte procesunderstøttende workshops. I INSP! kan værten fx understøtte en gruppe unge med at opstarte konkrete aktiviteter med musik, maling, værksted eller andet.

I nogle tilfælde kan værten selv sætte gang i aktiviteter og dermed skabe påstigningsmuligheder for andre. Her kan værten invitere andre med. På den måde inviteres grupper af borgere, som ikke selv er igangsættende – og måske tager de selv teten næste gang.

6.3 Inklusions- og eksklusionsmekanismer

Idet de tre partnerskaber strukturerer aktiviteter og deltagelse på forskellige måder via partnerskaberne, værtsfunktionen og andre strukturerende mekanismer som fx frivilligkoordinering (Vimby), sager (Sager der Samler) og aktiviteter og deltagelse (INSP!), er det relevant at analysere inklusions-

og eksklusionsmekanismerne i de tre partnerskaber. Derved bliver det muligt at afdække sammenhænge mellem partnerskabernes styring og organisering, de iboende inklusions- og eksklusionsmekanismer og de sårbare borgergruppers motivation og oplevede udbytte og hermed også besvare evalueringens spørgsmål.

Indledningsvist analyseres de tre partnerskaber hver for sig. Herefter analyseres inklusions- og eksklusionsmekanismerne i de tre partnerskaber i relation til partnerskabernes styring og organisering og de sårbare deltageres oplevede udbytte.

6.3.1 INSP! og Roskilde Kommune

I INSP! arbejdes med synergiskabende platforme. En synergiskabende platform er to adskilte platforme (kommune og INSP!), der rækker ind over hinanden og skaber en synergieffekt. Det betyder, at INSP! og Roskilde Kommune som organisationer sammen skaber en infrastruktur, der gør det muligt for de psykisk sårbare unge at bevæge sig fra trygge relationer til kommunale ungevejledere over INSP!s mange mulighedsrum til andre netværk og muligheder uden for INSP!. Det betyder, at den kommunale socialpsykiatris faglige støtte til de psykisk sårbare unge integreres i INSP!s civile liv, hvorved der skabes en ny og tredje fælles platform, der baserer sig på synergi mellem INSP! og den kommunale socialpsykiatri. I den personlige udviklingsproces kan de unge skifte mellem positioner som sårbar med behov for faglig støtte fra kommunale ungevejledere, støtte fra andre psykisk sårbare og støtte fra værter og andre deltagere og som aktiv ligeværdig bidragsyder i relation til andre deltagere. I praksis er det således det daglige overlap mellem den kommunale socialpsykiatri og INSP! som organisation (den synergiskabende platform), der skaber de nye deltagelsesmuligheder for de unge, mens overlappet til andre deltagelsesarenaer (uddannelse, erhvervsliv, andre tilbud) ikke er struktureret som overlap, og derfor er vanskeligere at etablere. INSP! arbejder på den måde med at kombinere nære netværk (afgrænsende social kapital blandt de psykisk sårbare unge og de kommunale ungevejledere) med andre netværk i huset (brobyggende social kapital i resten af huset). At styrke vejene ud af INSP! med brobyggende netværk er på undersøgelsestidspunktet endnu under udvikling. I INSP! står de kommunale medarbejdere fra socialpsykiatrien også for aktiviteter i køkkenet m.m. sammen med de unge, men der er direkte adgang til at deltage i (eller opstarte) aktiviteter i INSP!, og andre deltagere kan være med i de afskærmede aktiviteter. Værtsfunktionen brobygger mellem de sårbare unge og husets deltagere i øvrigt, og ungevejledere fra socialpsykiatrien fortæller i interview, at de og værterne i INSP! aktivt arbejder med at facilitere relationer mellem de unge og INSP!s øvrige deltagere.

De kommunale medarbejdere i INSP! fortæller også i interview, at det ikke er alle sårbare unge i Roskilde, der har tilknyttet en ungevejleder, som kan håndtere at deltage i INSP! sammen med de kommunale medarbejdere, men at antallet af deltagende unge fra socialpsykiatrien er steget i projektperioden. For nogle sårbare unge er det for svært at håndtere INSP!s kaotiske mulighedsrum, og både repræsentanter fra INSP! og socialpsykiatrien er opmærksomme herpå. Derudover er exitstrategierne ud i uddannelse, job og andre arenaer ikke institutionaliseret, hvorfor adgangen hertil er spredt og afhængig af enkeltaktørers netværksforbindelser (social kapital).

6.3.2 Sager der Samler og Aarhus Kommune

I Sager der Samler skal de konkrete sager være rodfæstet i netværk for at kunne blive til noget. I praksis betyder det, at der skal opbygges tilstrækkelig både afgrænsende og brobyggende social kapital til at operationalisere sagen som sag. Nogle gange kan det tage lang tid at modne en sag blandt få mennesker, men for at vokse skal sagen foldes ud af og bygges op gennem nye netværk til aktører, der er interesserede (brobyggende social kapital). Her bruges alle deltageres netværk,

og der gennemføres opsøgende arbejde hos relevante bidragsydere/deltagere. De nære netværk (afgrænsende sociale kapital) er spredt hos enkeltaktører og bliver brugt i relation til de enkelte sager som et redskab til at opbygge nye og brobyggende netværk (brobyggende social kapital) omkring de enkelte sager. Sager, der ikke kan mobiliseres netværk omkring, kan ikke operationaliseres og blive til aktiviteter. Deltagelse i Sager der Samler forudsætter, at man bidrager til fællesskabet og sagerne og udgør kapaciteten af sagen ved hjælp af sin deltagelse og netværk: De konkrete bidrag kan tage form af alt fra at tage initiativ til nye aktive aktiviteter til kaffebrygning og borddækning og sparring, opbakning og deltagelse i andres sager. Både mindre og store bidrag er velkomne, men Sager der Samler rummer en forventning om, at deltagere bidrager aktivt og kan handle på egne eller andres udfordringer. Det er en strukturerende præmis i Sager der Samler, at sagernes konkrete udfoldelse, og dermed deltagelsen, stiller krav om, at man arbejder aktivt med opbygning af netværk omkring sagerne, og dermed arbejder aktivt og udadvendt med at skabe nye netværk (brobyggende social kapital). Dette selvom det i flere af de konkrete sager også er muligt at deltage passivt (fx spise mad i Skraldecaféen eller lignende) og at følges med mennesker, som man er tryk ved (fx Vaskeriet og DHL-stafetten). Sager der Samler fungerer som en "start-up-plattform", der understøtter nye initiativer og konkrete sager, der udvikler sig i interaktion med lokalsamfundets aktører og deltagere. Det kan virke ekskluderende på sårbare borgere, der som i INSP! og Vimby har brug for mere nære netværk og tryk.

Samtidig er deltagelse i Sager der Samlers sager mere direkte forbundet med lokalsamfundets øvrige aktører og aktiviteter (offentlige, private og civile), idet de konkrete aktiviteter udspiller sig sammen med lokalsamfundets øvrige aktører (kommunens tilbud, uddannelsesinstitutioner, virksomheder, boligorganisationer og civile organisationer). Arenaen for deltagelse omfatter hele Aarhus by – og rækker nogle gange også ud i netværk i andre dele af landet. Eksempelvis bidrager initiativtagerne til Skraldecaféen til opbygning af en Skraldecafé i Roskilde og bidrager også til kurser i iværksætteri for arbejdsløse i andre kommuner. Netværkene rækker længere end den helt lokale matrikel og har ikke mindst i flere tilfælde haft direkte adgang til demokratisk indflydelse i kommunen. Sagerne, og dermed deltagelsen i Sager der Samler, overskrider det helt nære lokale niveau og skaber demokratisk politisk indflydelse og aktiviteter både inden for og uden for Aarhus by. Opbygningen af Skraldecaféen, et initiativ fra en gruppe borgere på kontanthjælp, har vundet genklang og opmærksomhed langt ind i flere dele af kommunen, og har via kontakter i kommunen fået tilbudt lokaler til afholdelse af Skraldecaféen. Social Sundhed, der engagerer sundhedsfaglige studerende som frivillige brobyggere til sundhedsvæsenet, er opbygget ved hjælp af netværk i både civilsamfund, uddannelsesinstitutioner og kommune. På undersøgelsestidspunktet er stifteren ansat i kommunen til at facilitere og koordinere indsatsen både ind i og ud af kommunen. I begge disse sager har kontakter og møder med politisk niveau og øverste forvaltningsniveau banet vejen for sagernes udfoldelse og borgernes deltagelse. Nationalt er sagerne og Sager der Samlers værdigrundlag og arbejdsmetoder bragt ind i nationalt politisk arbejde i det tidligere Frivilligråd under Børne- og Socialministeriet. Sager der Samlers arbejde med brobyggende og linkende social kapital skaber helt nye deltagelsesrum for deltagerne, der også i flere konkrete tilfælde har fået adgang til jobs, uddannelse og nye aktiviteter.

6.3.3 Vimby og Aarhus Kommune

I Vimby profiteres af landsbysamfundets stærke lokale nære netværk (afgrænsende sociale kapital). Vimby-projektet investerer ressourcer i at facilitere mere aktiv deltagelse inden for de specifikke planlagte aktiviteter i landsbysamfundet og de nære tillidsfulde netværk (den stærke afgrænsende sociale kapital). Ikke alle aktiviteter er åbne for alle, men beboerne fra Bogruppe 6 integreres i genbrugsbutikken, hokeren, bageren m.m. og de konkrete sociale arrangementer ved hjælp af værts- og koordinatorfunktionen i Vimby og det pædagogiske personale i Bogruppe 6. Det er en dynamik,

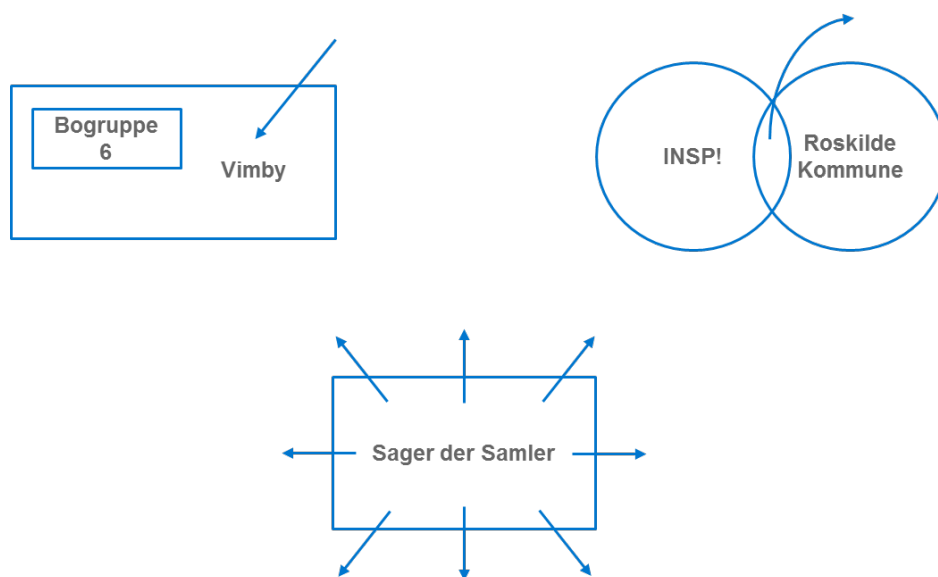
der bruger brobyggende netværk (social kapital) til at skabe bredere nære, tillidsfulde og afgrænsede netværk i landsbysamfundet. Det vil sige en omvendt logik i sammenligning med Sager der Samler. Vimby som et konkret boligområde og INSP! som organisation skaber en mere afskærmet arena, hvor deltagelsen i højere grad kan udvikle sig fra at foregå i mindre afskærmede enheder, sammen med kommunale medarbejdere, til at omfatte relationer til øvrige deltagere i partnerskaberne. Til gengæld er det vanskeligere at bevæge sig videre fra de lokale netværk og ind i andre roller i andre arenaer.

6.3.4 Tværgående opsamling inklusions- og eksklusionsmekanismer

INSP! og Vimby er platforme, som i højere grad inddrager professionel støtte og rummer borgergrupper, der ikke er i stand til at tage initiativer selv, "tage sagen i egen hånd" og selv skabe brobyggende social kapital. I INSP! og Vimby bidrager de institutionelle rammer og værtsfunktionen i højere grad til at skabe den brobyggende sociale kapital, som skaber nye deltagelsesrum og udviklingsmuligheder for sårbare borgergrupper.

Figur 6.1 viser, hvordan organisering og styring i de tre partnerskaber skaber forskellige bevægelser ind i aktiviteterne, og dermed også skaber forskellige mulighedsbetingelser for deltagelse og iboende inklusions- og eksklusionsmekanismer.

Figur 6.1 Grafisk fremstilling af styring og organisering af deltagelse i de tre partnerskaber

Anm.: Strukturering af styring og organisering af deltagelse i de tre partnerskaber. VIVE og RUC.

INSP! partnerskabet består af en organisation, der er struktureret som en fælles platform mellem kommunen og INSP! Pilen illustrerer, at der arbejdes med exit-strategier, igennem hvilken de unge kan inkluderes i arenaer i Roskilde by og omegn. Fællesmængden mellem kommune og INSP!, der er rammen om den fælles hverdag mellem kommunale ungevejledere og INSP!, udgør den synergiskabende fælles platform, som styres og organiseres af konkret overlap mellem den kommunale socialpsykiatri og INSP! og af værter. Platformen og værtskabet strukturerer deltagelsen for de unge, mens exit-strategierne struktureres af løse spredte netværk og derfor er vanskeligt tilgængelige.

Vimby er et landsbyområde med en stærk afgrænsede sociale kapital, hvori Bogruppe 6 er placeret. Der arbejdes med at invitere borgere udenfor ind i Vimby og integrere Bogruppe 6-beboere i landsbyens aktiviteter. Firkanten udgør landsbysamfundet, hvori beboere i Bogruppe 6 og sårbare borgergrupper udefra inviteres ind i aktiviteter og samvær. Pilen viser en bevægelse udefra og ind i Vimby og i landsbysamfundet, idet værtsfunktionen både inviterer Bogruppe 6-beboere og sårbare borgergrupper ude fra ind i Vimbys aktiviteter. Der er ingen pile ud af Vimby, idet der ikke arbejdes med at skabe bevægelse ud i andre arenaer.

Sager der Samler består af en lille platform i Vestergade 43, der via spredte netværk og diverse procesværktøjer, bestyrelse og læringsnetværk rækker ud i hele Aarhus, ind i kommunen og længere ud i landet med forskellige sager. Sagerne er spredt i netværk i alle retninger og kun sager, der kan mobilisere netværk kan blive operationaliseret til handling. Sager der Samler strukturerer deltagelsen ved at pulje netværk, der knytter sig til huset i Vestergade 43 og de konkrete sager, og markerer derfor en bevægelse fra platformen Sager der Samler i Vestergade og ud i lokalsamfundet blandt deltagende aktører i mange og spredte netværk. Det er ikke en platform eller et landsbysamfund, der skaber rammer, men derimod en aktiv brug af netværk, der rækker ind og ud af Aarhus by.

Tabel 6.2 opsummerer forskellene på de tre partnerskabers afgørende elementer i relation til sårbare borgers veje til deltagelse, styringen og organiseringen af de tre partnerskaber samt de sårbare borgergruppers oplevede udbytte:

Tabel 6.2 Elementer i de tre partnerskabers styring og organisering af sårbare gruppers deltagelse

	INSP!	Sager der Samler	Vimby
Strukturerende principper for opbygning af social kapital og deltagelse	Synergiskabende platforme mellem INSP!, den kommunale socialpsykiatri og lokalsamfundet i øvrigt i formelt partnerskab. Værtsfunktion, INSP! som organisation og kommunale medarbejdere faciliterer overlap.	Mobilisering af netværk og strukturering af samskabende workshops omkring sagerne faciliterer opbygning af sager i lokalsamfundet. Uformelle læringsmøder som partnerskab.	Landsbyens nære lokale netværk. Frivilligkoordinator koordinerer aktiviteter og faciliterer relationer på tværs i lokalsamfundet – og inviterer aktører udenfor ind i lokalsamfundet. Landsby netværk som partnerskab.
Metoder	Tæt samarbejde mellem den kommunale socialpsykiatri med tillidsfuld kontakt med de psykisk sårbare unge og INSP! Understøttelse af de unges individuelle udviklingsproces. Værtsfunktion til at facilitere bredere deltagelse i INSP! Exit-strategi under udvikling. Partnerskabsramme med Roskilde Kommune.	Processtøtteværktøjer i form af Samlertræning, Gearskiftemøder og andre former for workshops. Opbakning til sager, mobilisering af netværk, netværksledelse og opsøgende arbejde med invitationer til deltagelse i lokalområdet. Værtsfunktion i huset i Vestergade 43 byder velkommen og har praktisk overblik. Læringsmøder med Aarhus Kommune.	Frivilligkoordinering og facilitering af netværk og opbygning af aktiviteter hvor både frivillige, ansatte og forskellige grupper af sårbare borgere og beboere og personale fra Bogruppe 6 kan deltage. Uformelt samarbejde med medarbejdere i Bogruppe 6.
Brug af social kapital	De psykisk sårbare unge kan bevæge sig fra helt nære netværk og afskærmende social kapital i INSP! over større netværk ved hjælp af brobyggende social kapital – i INSP! til netværk uden for INSP! En synergiskabende platform, der skaber sammenhæng mellem en stærk afgrænsende social kapital og en bredere brobyggende social kapital i INSP!	Sagen skabes lokalt, regionalt eller nationalt ved hjælp af brobyggende social kapital og opbygger sagens kapacitet og den aktive deltagelse. Afgrænsende social kapital er et redskab til at skabe brobyggende social kapital i hele Aarhus og videre ud. I faciliteringen af social kapital tages der udgangspunkt i sager,	Facilitering af netværk i landsbyen bruger brobyggende social kapital til at inkludere Bogruppe 6-beboere og andre sårbare borgere og borgergrupper i konkrete aktiviteter sammen med andre deltagere. Derved opbygges større afskærmende social kapital. Landsbysamfundets stærke afgrænsende sociale kapital sup-

	INSP!	Sager der Samler	Vimby
	og skaber en ny stærk større afgrænsende social kapital. I faciliteringen af social kapital tages der udgangspunkt i den enkelte deltagers ønsker og behov.	der operationaliseres ved hjælp af brobyggende social kapital.	pleres af en midlertidig brobyggende social kapital, som kan inkludere deltagere i den stærke afgrænsende sociale kapital. I faciliteringen af social kapital tages der udgangspunkt i konkrete planlagte aktiviteter i butikkerne og i Vimby i øvrigt.
Støtte og guidance til sårbare borgere borgergrupper	Kommunale ungevejledere er vejen ind i INSP! og støtter efter behov. Herefter kan også andre deltagere og værtsfunktionen støtte. Sårbare borgergrupper udtrykker, at støtten er vigtig for deres deltagelse.	Andre deltagere støtter og bakker op om hinandens sager, når man har fundet vej til en sag eller Sager der Samlers hus i Vestergade. Sårbare borgergrupper udtrykker <i>ikke</i> , at de har brug for særlig støtte for at deltage.	Kommunale medarbejdere og frivilligkoordinator faciliterer og støtter efter behov. Herefter støtter også andre deltagere og frivillige støtte efter behov. Sårbare borgergrupper udtrykker, at støtten er vigtig for deres deltagelse.
Hvad strukturerer relationen mellem de sårbare borgere og de frivillige, andre deltagere og kommunale medarbejdere?	Relationen mellem de psykisk sårbare og andre deltagere, medarbejdere i INSP! og medarbejdere i socialpsykiatrien former sig efter de psykisk sårbare unges behov og personlige udvikling og understøttes og faciliteres af både medarbejdere fra socialpsykiatrien og værter i INSP!	Rollefordelingen mellem hverdagsaktivister, medarbejdere i kommunen og andre aktører og organisationer afhænger af forhandlingen af og engagementet i den enkelte sag.	Frivilligkoordinatoren koordinerer de frivillige og faciliterer deltagelse. Medarbejdere i Bogruppe 6 støtter beboerne i Bogruppe 6 og deltager efter ressourcer og behov. De sårbare borgergrupper bidrager til og deltager i planlagte aktiviteter sammen med andre deltagere når der er støtte fra personale i Bogruppe 6 og/eller frivilligkoordinator.
Inklusions- og eksklusionsmekanismer	Følgeskab med kommunale ungevejledere i synergiskabende platform og brobyggende værtsfunktion skaber inklusion. Krav om at kunne rumme INSP's kaotiske rum og manglende overlap til andre tilbud i Roskilde skaber eksklusion.	En platform med opbakning til "at tage sagen i egen hånd" skaber inklusion. Man skal selv finde veje til deltagelse og have personlige kompetencer til at kunne deltage (være parat) skaber eksklusion.	Frivilligkoordinatorens facilitering skaber inklusion i aktiviteter. Kommunale medarbejdere, der ikke har tid og ressourcer til at støtte op, skaber eksklusion. Deltagelsen begrænser sig til konkrete planlagt aktiviteter indenfor Vimbys landsbysamfund skaber eksklusion.
De sårbare borgere deltagers oplevede udbytte	Langsomt vokse sig stærkere og opbygge tro på sig selv.	Vokse personligt gennem at opleve at kunne mere, end man troede. Tage ansvar og gøre en forskel for sig selv og andre. Handle på oplevede udfordringer.	Få netværk og opleve inklusion gennem at bidrage i aktiviteterne. Få et rigtigt arbejde, få netværk

Anm.: Tabel over elementer i de tre partnerskabers styring og organisering af sårbare gruppers deltagelse.

De tre partnerskabers forskellige facilitering af deltagelse og forskellige styring og organisering viser således, at kombinationen af det lokale og afgrænsende med det brede og brobyggende balanceres forskelligt og skaber forskellige deltagelseskriterier, inklusions- og eksklusionsmekanismer og forskellige muligheder for at overskride marginalisering, indtage nye roller og udvikle sig fra marginaliseret til ligeværdig bidragsyder (deltagernes udbytte). Derfor er det forskelligt hvordan – og i hvor stort et omfang – de tre partnerskaber er kendetegnet ved at skabe transformativ samproduktion (Needham & Carr, 2009), hvor deltagerne indtager nye roller og kan overskride deres marginalisering i gensidige relationer, som det er statspuljeinitiativets formål. Som beskrevet i afsnittet om de sårbare borgergruppers motivation for og udbytte af at deltage, er det afgørende for mulighederne for at overskride en socialt sårbar position, at der er mulighed for, at skifte mellem positioner i forskellige relationer. At kunne være sårbar i en kontekst og relation og være ressourcestærk i en anden. De tre partnerskaber skaber forskellige organisatoriske og styringsmæssige rammer herfor, og de sårbare borgergrupper udtrykker udbytte relateret hertil.

6.4 Fra professionelle, frivillige og sårbare borgere til samproducerende relationer

Deltagernes udbytte opstår i relationerne til andre deltagere og gennem fleksibiliteten i rollerne, der giver sårbare borgergrupper muligheder for at kunne skifte mellem positioner som sårbar, ressourcestærk deltager, initiativtager etc. og udvikle sig fra marginaliseret til ligeværdig deltager, som det er satspuljeinitiativets formål. Roller og relationer er derfor et andet afgørende element, som indgår i de tre partnerskabers styring og organisering.

I alle tre partnerskaber arbejdes med samproducerende relationer mellem sårbare borgere, professionelle og frivillige. Samproducerende relationer (co-production) er blandt andet kendetegnet ved:

1. Transformation af opfattelsen af borgere fra passive modtagere af services til ligeværdige partnere i både design og levering af løsninger. Borgere har ressourcer og kompetencer, der er nødvendige aktive bidrag i design og levering af løsninger.
2. En institutionel ramme, der understøtter borgeres ressourcer og kompetencer, og aktivt støtter dem i at bringe dem i spil såvel på et individuelt niveau som på et generelt niveau til gavn for flere. Denne ramme er meget forskellig i de tre partnerskaber, men i alle tre partnerskaber bidrager borgerne substantielt til aktiviteter og relationer.
3. Borgere arbejder sammen med professionelle og med hinanden, under gensidigt ansvar og gensidige forventninger.
4. Flydende grænser mellem professionelle, frivillige og borgere, der skaber muligheder for, at borgere kan indtage forskellige roller, tildeles indflydelse og dermed overskrider deres marginalisering. Sårbare borgere skifter mellem roller som sårbare med behov for støtte, ligeværdige bidragsydere og autoritative og indflydelsesrige initiativtagere.
5. En katalytisk³ forståelse af den professionelle rolle: Offentlige medarbejdere bruger deres faglighed i rollen som facilitatorer frem for som centrale leverandører af services.

6.4.1 Nye roller

Det kræver ny ligeværdig rolle- og magtfordeling mellem de forskellige deltagergrupper på alle niveauer, for at samproducerende relationer skal være transformative. Vi ved fra forskning, at det er vanskeligt for professionelle medarbejdere både kulturelt, styringsmæssigt og kompetencemæssigt (Andersen et al., 2018). Både data fra de tre partnerskaberne selv og VIVE og RUCs egen dataindsamling viser, at faglige medarbejdere kan være utrygge ved at indgå i samarbejde med borgere og andre deltagere på nye og fleksible måder, hvor indflydelse og roller er demokratiske og til forhandling. Faglige medarbejdere kan føle sig underkendt og modsætte sig, at utrænede og uerfarne borgergrupper skal bidrage substantielt og have indflydelse (Andersen et al., 2018). Faglige medarbejdere kan også mangle de proceskompetencer, som samarbejde med borgere kræver, og de kan være utrygge ved, hvordan de kan være faglige sammen med de frivillige og andre deltagere, og utrygge ved, hvorvidt de borgere, som de skal støtte, får et positivt udbytte af situationerne. For eksempel indebærer INSP!s rum, at ungevejledere i socialpsykiatrien ikke har fuldt overblik over de unges deltagelse. Det kan skabe utryghed, og de skal lære at stole på deres egen indflydelse som fagpersoner i et ligeværdigt samspil med andre. Utrygheden kan skabe et behov for at kontrollere relationerne og normerne for deltagelse, som skaber barrierer for de sårbare borgeres muligheder for at overskride deres marginalisering. Også i Sager der Samler fortæller både deltagere og ledelse, at kommunens medarbejdere nogle gange kan have svært ved at indgå i samarbejde med borgere

---

³ At påvirke processer og indsatser igennem andre aktører uden selv at være afgørende udfører af indsatser. Fx at arbejde i partnerskab med andre.

og hverdagsaktivister omkring sagerne. I Vimby er samarbejdet med de kommunale medarbejdere i Bogruppe 6 også nogle gange svært, og det er erfaringen, at medarbejderne i Bogruppe 6 ikke altid prioriterer samarbejdet.

For at samproduktionen skal kunne skabe nye mulighedsrum for sårbare borgere, stilles der på denne måde også nye krav til samtlige deltagende aktører. Især de professionelle skal finde nye måder at være faglige og professionelle på. Udover at være fagpersoner og yde fagligt funderet støtte skal de agere som katalysatorer for deltagernes egen selvudvikling/empowerment og balancere deres rolle i samspil med også andre deltagere, hvor de deler magt og indflydelse. I INSP! fortæller de kommunale medarbejdere fra socialpsykiatrien i interview, at de har skulle lære at balancere deres rolle. Blandt andet har de skulle lære at deltage i INSP!'s fællesskaber som ligeværdig bidragsyder og ikke alene have fokus på de sårbare unge, der er visiteret til ungevejleder. For at kunne deltage i INSP! og facilitere de psykisk sårbare unges deltagelse har det været nødvendigt også at opbygge relationer til andre deltagere i INSP! og bidrage til at hente brænde, rydde op, deltage i møder og bruge sig selv personligt. I INSP! er rollefordelingen ikke bestemt af en organisationsstruktur, men af relationer, aktiviteter og forhandlinger mellem de mennesker, som deltager i INSP!, og de kommunale medarbejdere har ikke begrænset deres rolle til at være faglige støttepersoner for de psykisk sårbare unge.

En ungevejleder fra socialpsykiatrien beskriver i VIVE og RUCs interview sin egen rolle i INSP! i arbejdet med de andre deltagere og betoner, at hun efter et stykke tid i INSP! ikke oplever, at hun er "fra socialpsykiatrien", men derimod en naturlig del af INSP! Ungevejlederen beskriver sin rolle som ligeværdig partner og deltager i huset, hvor hun støtter op om de psykisk sårbare unge i rollen som fagperson, der samtidig er anderledes end rollen som kommunal myndighed uden for INSP!, hvor hendes autoritet som fagperson og myndighed er væsensforskellig fra borgernes positioner. Som ungevejleder fra socialpsykiatrien i INSP! indgår hun ligesom de unge i relationerne til de andre deltagere, hvor hun i højere grad må bruge sig selv personligt. Hverdagen udspiller sig i forhandlinger mellem mange aktører og ikke i et kommunalt defineret fagligt rum.

Derudover er det erfaringen, at ungevejlederne også spotter unge blandt øvrige deltagende unge, der er i risiko for at udvikle en sårbarhed, der giver dem behov for støtte fra ungevejledere. Ungevejlederne kan også støtte denne gruppe af unge, inden de får behov for støtte, og de kan danne efterværn for de unge, der ikke længere er visiteret til ungevejleder. Ungevejlederne udvider derfor deres rolle, indtager flere og forskellige roller, og de faciliterer og støtter flere unge, end de gjorde uden for den synergiskabende platform. En synergiskabende platform er to adskilte platforme (kommune og INSP!) der rækker ind over hinanden og skaber en synergieffekt.

Vi kan således identificere, at de forskellige deltagergrupper indtager flere forskellige roller, og at det er komplekst at navigere i samproducerende praksisser:

- De frivillige bidrager både som støtte og facilitator af netværk og med erfaringsbaseret viden "i øjenhøjde". De giver samtidig plads til de faglige bidrag fra professionelle fagpersoner alt efter konkrete borgergruppers behov.
- De professionelle bruger deres professionelle faglighed katalytisk: De skal kunne arbejde efter borgernes individuelle behov og samtidig facilitere netværk sammen med borgerne selv og andre deltagere og frivillige. Derudover skal de bruge sig selv personligt og navigere som én deltager ud af mange, uden den kommunale organisationsstrukturens legitimitet.
- De sårbare borgergrupper indtager mange forskellige positioner og skal kunne kommunikere egne ønsker og behov og indgå i forskellige typer af gensidige relationer i forskellige roller som ligeværdig deltager. Samtidig skal de i varieret omfang også selv kunne give udtryk for, hvornår

de er sårbare og har behov for støtte. At indgå i samproducerende relationer er ikke at give afkald på professionel støtte ved behov, men at modtage denne i en virkelighed, hvor der også er andre former for relationer og roller med borgere, frivillige og andre professionelle. De samproducerende relationer giver de sårbare borgere muligheder for at flekse ind og ud af forskellige roller efter behov som sårbar med behov for støtte, som ligeværdig bidragsyder, som initiativtager, som ven, som frivillig og som medskaber af aktiviteter.

De fleste nye deltagelsesrum skabes, når der er en fleksibel forhandling af roller centreret omkring den enkelte borger eller omkring skabelsen af aktiviteter eller sager, og analysen viser, at deltagerne således bedre kan overskride deres sårbare position og udvikle sig.

Det er imidlertid vanskeligt at navigere i dette handlingsrum, og nogle borgere har brug for nære relationer og tillid (en stærk afgrænsende social kapital) til "at vokse sig stærkere". I INSP! og Sager der Samler gennemgår deltagerne større udvikling og transformation end i Vimby, idet den fleksible forhandling af roller er større her. Målgruppestyring og manglende kommunale bidrag til samproduktionen kan udgøre en barriere.

6.5 Opsamling styring og organisering af sårbare borgergruppers deltagelse i samskabende arenaer

Vores analyse af de sårbare borgergruppers motivation og udbytte i sammenhæng med de styringsmæssige og organisatoriske rammer viser, at de tre partnerskaber skaber forskellige organisatoriske rammer for deltagelse, og at det har betydning for deltageres motivation og udbytte og for deres muligheder for at udvikle sig, overskride marginalisering og indtage nye roller (oplevet udbytte). Forskellene relaterer sig til partnerskaberne struktur, værtsfunktionen, inklusions- og eksklusionsmekanismer samt de samproducerende relationer, som vi kan resumere således:

I Vimby bevæger deltagerne sig fra Bogruppe 6's afskærmede og kommunale ramme til Vimbys bredere men stadig afskærmede konkrete aktiviteter. Der anvendes brobyggende social kapital til at udvide den afgrænsende sociale kapital. Deltagerne "får et rigtigt arbejde" og "et større netværk" inden for landsbyens rammer og de planlagte aktiviteter i genbrugsbutikken, høkeren, bageren m.m. Men de har ikke adgang til andre deltagelsesarenaer.

I INSP! bevæger de unge sig fra "syg og isoleret" ind i INSP! via de kommunale medarbejdere i socialpsykiatrien og ind i først et afgrænsende fællesskab med andre psykisk sårbare unge og kommunale medarbejdere. Herfra kan de, via værtsfunktionen og når de personligt er klar, bevæge sig ud i INSP!'s øvrige tilbud, aktiviteter og relationer og både deltage passivt og aktivt. INSP! arbejder på exit-strategier, der viser ud i arbejde, uddannelse og andre tilbud. De unge oplever "at vokse personligt" og "mestre nye situationer og deres eget liv bedre".

I Sager der Samler bevæger deltagerne sig via forskellige netværkskonfigurationer ind i sagerne eller i huset i Vestergade 43, handler på udfordringer i eget og andres liv, opbygger sager og bidrager til andres sager og deltager i netværk, der rækker langt ud i Aarhus by, og i nogle tilfælde længere ud i landet. Deltagerne oplever, at vokse personligt "ved at tage ansvar og handle på egne oplevede udfordringer" og "at kunne mere, end man troede".

Deltagelse i Sager der Samler stiller på den ene side større krav til deltageres kompetencer, initiativer og ressourcer, samtidig med at rammerne skaber større mulighed for indflydelse og for indtagelse af nye roller (transformation). Det er alene i Sager der Samler, at deltagerne deltager i dialog med politisk niveau og har adgang til indflydelse, der rækker ud over de konkrete aktiviteter. INSP!

placerer sig i en mellemposition: På den ene side er der mulighed for at deltage, også passivt, i afskærmede aktiviteter med kommunale ungevejledere og ligesindede, og på den anden side er der mulighed for at bidrage til opbygning af aktiviteter og samvær i INSP!s mange mulighedsrum, når man er parat hertil, mens vejene ud i andre arenaer er under udvikling. I Vimby arbejdes med at bygge bro fra Bogruppe 6's afskærmede og professionelt rammesatte fællesskab til landsbyens bredere, men stadig afskærmede fællesskaber og planlagte aktiviteter. I Vimby er der ikke den samme mulighed for at opbygge aktiviteter som i INSP! og Sager der Samler. Til gengæld er der et allerede opbygget fællesskab, som de udviklingshæmmede kan deltage i, og forventningerne til dem begrænser sig til, at de bidrager aktivt inden for dette fællesskabs rammer. Rammerne skaber ikke muligheder for, at de kan bevæge sig fra "et rigtigt arbejde" og "et større netværk" til at spille en rolle i andre dele af Aarhus, opbygge nye aktiviteter på baggrund af egne udtrykte ønsker eller at opbygge netværk uden for Vimby.

INSP!s mere kaotiske rammer skaber flere deltagelsesmuligheder for deltagerne end Vimby. De unge kan både være passive og aktive, deltage i allerede planlagte aktiviteter og opbygge nye, deltage i afskærmet social kapital og indtage nye roller i brobyggende social kapital. Men for nogle af de psykisk sårbare unge er INSP! for kaotisk, og de synergiskabende platforme mellem INSP! og kommunen begrænser sig til INSP! som organisatorisk ramme. Brobygningen til uddannelsessteder, jobmuligheder m.m. er under udvikling, og der skabes ikke fælles praksis eller konkrete aktiviteter sammen, som kunne skabe flere deltagelsesmuligheder (fx job og uddannelse) for de unge. Når det lykkes for de unge at komme ud i job eller uddannelse sker det, i stil med i Sager der Samler, på baggrund af enkeltaktørers brobyggende sociale kapital og enkelte aktørers initiativer. Der er ingen stærk institutionel ramme.

Sager der Samler repræsenterer en platform, der fungerer som afsæt for, at borgere kan "tage sagen i egen hånd" og i teorien opbygge og få indflydelse på alt, der har interesse, når blot der kan mobiliseres netværk omkring det. Men de enkelte sagers udfoldelse er afhængige af andre aktørers interesse i at bidrage, og de strukturelle rammer består alene af netværk. Alle stier skal betrædes af deltagerne selv, hvad enten de er sårbare borgere, professionelle uddannelsesinstitutioner, kommunale medarbejdere eller ulønnede hverdagsaktivister. De infrastrukturelle rammer består af huset i Vestergade 43, en partnerskabsaftale med Aarhus Kommune samt processuel understøttelse i huset i Vestergade 43. Sagerens udfoldelse holdes oppe af engagement og aktivisme og ikke af hverken organisatoriske rammer, synergiskabende platforme eller et landsbysamfunds nære og afskærmende sociale kapital og konkrete aktiviteter. Til gengæld er der, når der er opbakning nok i netværkene, ubegrænset mulighed for at få indflydelse og indtage nye deltagelsesrum. Det stiller, på trods af kulturen omkring opbakning til hinandens sager, store krav til deltagernes ressourcer og udadvendthed. Nogle borgere kan ikke indgå heri, men vil have brug for langt mere støtte og infrastrukturelle rammer. Selvom Sager der Samler umiddelbart skaber flere mulighedsrum, er den institutionelle ramme således sårbar for nogle borgergrupper. Dette undtaget de sager, hvori kommunale medarbejdere, pårørende og frivillige kan følges ad med sårbare borgergrupper, fx DHL-staffetten, hvor psykisk udviklingshæmmede følges med pædagogisk personale. Aktiviteter og deltagelse er kun muligt i det omfang, der opbygges tilstrækkelig med brobyggende social kapital, og i det omfang, de konkrete deltagere er udadvendte og har tro nok på sig selv til at rette opmærksomheden udad mod andre arenaer. INSP! skaber flere mulighedsrum for de sårbare borgere end Vimby, men til gengæld skaber Vimby en mere overskuelig ramme omkring konkrete aktiviteter, som er mindre kaotisk end INSP!, og dermed skabes der rum for de borgere, der ikke kan overskue INSP!s mange muligheder.

Vi kan således på tværs af de tre partnerskaber drage en række konklusioner.

6.5.1 Social kapital og deltagelse

Det kræver aktivt arbejde med både afskærmende og brobyggende social kapital på individniveau og på organisatorisk niveau at skabe nye demokratiske deltagelsesformer, hvor sårbare borgergrupper kan overskride deres marginalisering. Der skal aktivt skabes relationer mellem forskellige grupper af mennesker (individniveau) og mellem forskellige aktører, fx kommune, civilsamfundsorganisation, uddannelsesinstitution m.fl. (organisatorisk niveau).

Det styrker deltagelsen også at arbejde med netværk ude i lokalsamfundet og kommunen ved hjælp af mere fjerne netværk (linkende social kapital). Sager der Samlers kontakt til den øverste administrative og politiske ledelse i Aarhus Kommune er med til at bane vej for de konkrete sager, ligesom kontakten til andre foreninger, uddannelsesinstitutioner, erhvervsliv m.fl.

For flere af deltagerne er det dog nødvendigt at tage afsæt i nære tillidsfulde relationer (en stærk afgrænsende social kapital), og måske oven i købet konkrete planlagte aktiviteter. Men kun som udgangspunkt. Vi kan se, at Sager der Samler skaber flere mulighedsrum på forskellige niveauer end både INSP! og Vimby, men at de borgere, der har brug for tryghed i afskærmende social kapital, kan ekskluderes, idet disse ikke alle er "parate til forandring" og kan "tage sagen i egen hånd".

Det konkrete arbejde med at skabe nye deltagelsesmuligheder og netværk ved hjælp af brobyggende social kapital bør således foregå i et tempo og i en infrastrukturel ramme, der er afpasset de konkrete borgergruppers behov, og kan med fordel tage udgangspunkt i nære tillidsfulde relationer (afgrænsende social kapital).

6.5.2 Ressourcemiks og deltagelse

På tværs af alle tre partnerskaber er ressource- og aktørmiks afgørende for, at de sårbare deltagere kan overskride deres marginalisering. Det er afgørende, at der både er frivillige, ansatte fagpersoner, forskellige typer af aktive borgere (sårbare og ressourcestærke) og viden fra både borgerne selv og forskellige former for faglig viden, idet sårbare borgergrupper derved kan skifte mellem positioner.

Det er afgørende, at ressourcemikset udfoldes i en demokratisk inddragende og fleksibel forhandling af roller, magt og indflydelse, der kan forme sig efter de deltagende borgeres ønsker og behov frem for på baggrund af handleplaner, målgruppedefinitioner, konkrete planlagte aktiviteter eller professionelle ambitioner. Det er eksempelvis en barriere i Vimby, at de sårbare borgere kun kan deltage i de konkrete planlagte aktiviteter, og det er en barriere, når kommunale medarbejdere opsætter deltagelseskriterier, eller ikke selv bidrager. At arbejde med ressourcemiks i samskabende styringsformer, der kan transformere forskellige grupper af sårbare borgere stiller krav om en deling af indflydelse og ansvar, der tager udgangspunkt i relationer mellem mennesker.

Det er også en afgørende pointe, at de sårbare borgergrupper selv ønsker at deltage sammen med andre borgergrupper, og at de udvikler sig gennem relationer til både andre borgergrupper og professionelle. I INSP! er det eksempelvis erfaringen, at det er nødvendigt at opretholde en balance på 80 % ressourcestærke deltagere for at opretholde et inkluderende miljø for alle deltagergrupper.

Sidst men ikke mindst er det afgørende, at det konkrete ressourcemiks blandt andet består i, at kommunale medarbejdere understøtter, følger og faciliterer deltagelsen for de borgergrupper, der ikke kan selv.

Den institutionelle partnerskabsramme kan fungere, når der også er en organisatorisk ramme for samarbejdet, men bliver til et læringsrum (Sager der Samler) eller en uformel koordinering (Vimby),

når samarbejdskonstellationerne ikke foregår inden for en organisatorisk infrastrukturel ramme. Den manglende institutionelle ramme om samarbejdet i Sager der Samler og Vimby kan fungere så længe, der er et fælles projekt, en økonomisk understøttelse og en fælles vilje. Men det er sårbart og personafhængigt. Den organisatoriske synergiskabende platform omkring INSP!s samarbejde med socialpsykiatrien i Roskilde Kommune kan fungere uafhængigt af personaleudskiftninger og personlige relationer og netværk. Vi kan derfor på tværs af de tre partnerskaber konkludere, at en optimal partnerskabsramme kan fungere som et struktureret overlap for synergiskabende platforme, der ikke styrer for meget, men derimod faciliterer deltagelse og aktiviteter og skaber rammerne for, at deltagelsen og aktiviteterne, og ikke de konkrete roller eller formål, er rammesættende.

6.5.3 Kommunen som partner

På tværs af de tre partnerskaber kan vi se, at kommunens deltagelse som partner er af afgørende betydning – både på borgerniveau og på organisatorisk niveau – og i INSP! og Sager der Samler også på et overordnet rammesættende niveau. Vi kan se, at der i INSP! og Sager der Samler, der linker til de øverste ledelseslag i kommunen, skabes adgang til ressourcer, legitimitet, indflydelse og deltagelse, der rækker ud over de konkrete institutionelle rammer i partnerskaberne. Kommunen understøtter dermed aktivt aktiviteter og deltagelse. I INSP! er den kommunale ledelsesinvolvering og opbakning en forudsætning for den samproducerende hverdag med socialpsykiatrien.

Rene bottom-up-initiativer er ikke tilstrækkelige til at skabe transformativ deltagelse for sårbare borgergrupper: Det kræver: 1) opbygning af institutionelle rammer, 2) aktive bidragende samarbejdspartnere, 3) en aktivt bidragende kommune samt 4) et stærkt fokus på at facilitere en balancegang mellem afgrænsende og brobyggende social kapital, faglighed og borgerdeltagelse (alt efter hvilke borgergrupper, der er tale om). Heller ikke Sager der Samlers borgerdrevne hverdagsaktivisme kan næres alene af bottom-up-initiativer. Organisationen er omkranset af en bredt sammensat bestyrelse og en institutionel samt afgørende linking social kapital til en mangfoldighed af aktører, bidrag fra kommune og andre aktører samt procesunderstøttende workshops. Sager der Samler har således skabt en institutionel ramme om hverdagsaktivismen, hvor kommunen spiller en afgørende rolle.

6.5.4 Tværsektorielt samarbejde kan både hæmme og fremme deltagelse

Institutionelle rammer omkring deltagelsen kan både fremme og hæmme den brobyggende sociale kapital, der kan transformere deltagerne i større eller mindre grad. Partnerskabet mellem INSP! og Roskilde Kommune med det organisatoriske overlap mellem kommune og civilsamfundsorganisation og et miks af medarbejdere, frivillige og forskellige borgergrupper skaber optimale muligheder for at arbejde med brobyggende social kapital inden for den institutionelle ramme. Ønsker man derimod at række ud over INSP! som ramme og ud i nye deltagelsesrum og tilbud i Roskilde by (uddannelse, job m.m.) stilles der større krav til aktivt opsøgende netværksarbejde, end der umiddelbart ligger i den brobyggende værtsfunktion i INSP!. I Sager der Samler består de institutionelle rammer især af de netværk, der opbygges og er afhængige af deltagernes egne ressourcer til at opsøge, skabe og bruge hinandens netværk. De skaber den brobyggende sociale kapital, som INSP! er i proces med at ville opbygge i exit-strategierne. Også Vimby skaber mindre kaotiske og planlagte aktiviteter, som måske kunne inkludere de psykisk sårbare, som ikke kan overskue INSP!s kaotiske rum.

Alle tre partnerskaber anser sig selv som en platform og facilitator af forbindelser og aktiviteter mellem forskellige grupper af mennesker og aktører, der kan skabe aktiviteter sammen. At arbejde med forbindende strukturer er væsentligt. Det er også væsentligt at arbejde med demokratiske styrings-

former, hvor et miks af borgergrupper har indflydelse på lige fod med professionelle. De tre partnerskaber danner forskellige organisatoriske platforme og derfor også meget forskellige mulighedsbetingelser for sårbare borgergrupper. På individniveau sker borgernes overskridelse af deres marginalisering i forbindelse med rolleskift og i nye relationer. På organisatorisk niveau sker det, når der bygges bro mellem aktører, som infrastrukturel ramme, som landsby eller som netværk.

På tværs af de tre partnerskaber vil en institutionel ramme, der skaber synergiskabende platforme, der rækker ud over to enkeltorganisationer og samtidig linker til kommune, stat m.fl. skabe optimale institutionelle rammer for at kombinere afgrænsende og brobyggende social kapital omkring forskellige grupper af sårbare borgeres deltagelse. Det vil sige en kombination af de tre partnerskabers institutionelle rammesætning, styring og organisering vil skabe flest deltagelsesrum for forskellige grupper af sårbare borgergrupper og styrke deres muligheder for at overskride deres marginalisering.

7 Fremmere og hæmmere for sårbare borgergruppers deltagelse i samskabende arenaer

På baggrund af vores analyse er det muligt at opstille følgende fremmere og hæmmere for sårbare borgergruppers deltagelse i samskabende arenaer og derved besvare evalueringens spørgsmål 2.

2. Hvilke faktorer fremmer eller hæmmer meningsfuld deltagelse for sårbare borgere og grupper i samskabende arenaer, såvel på borgerniveau som på organisatorisk niveau?

7.1 Fremmere for sårbare borgergruppers deltagelse

- At facilitere gensidige og ligeværdige relationer i et miks af forskellige aktører og mennesker, både sårbare og ressourcestærke, professionelle og frivillige, skaber mulighed for, at sårbare borgere både kan indtage roller som aktivt medskabende og som sårbar med behov for støtte. Det er afgørende, at sårbare borgeres synspunkter, erfaringer og præferencer tillægges mening af aktører omkring dem, og at de kan udvikle sig i deres eget tempo i forskellige relationer, hvor de kan skifte mellem positioner.
- At arbejde med at tage udgangspunkt i en understøttelse af nære og tillidsfulde netværk og derfra facilitere brobygning til andre og nye netværk. Derved kan sårbare borgere bevæge sig fra afgrænsede netværk, som er kendte og trygge, og videre i større netværk og nye relationer og roller.
- At facilitere aktiviteter i relation til sagen, aktiviteten, relationerne eller deltagelsen frem for i relation til handleplaner, målgruppedefinitioner eller professionelle ambitioner. I Både INSP! og Sager der Samler udtrykker de sårbare borgergrupper, at de udvikler sig gennem deltagelse i aktiviteter og samvær, hvor der ikke er forventninger til, at de skal udvikle sig, og hvor deltagergruppen er blandet.
- At sikre fleksibilitet. Kontinuerlig deltagelse kan være vanskelig for nogle sårbare borgergrupper. Det er derfor betydningsfuldt, at man som deltager kan komme tilbage igen, og at man kan deltage fleksibelt uden at binde sig til aftaler, som man ikke kan overskue. Derved kan man udvikle sig i sit eget tempo.
- At sikre mulighed for både at være passivt og aktivt deltagende. Det fremmer deltagelsen og overskridelsen af stigmatisering af være ligeværdig aktiv *medskaber* af aktiviteter. Men nogle grupper af borgere skal "vokse sig stærke" først, eventuelt gennem en mere passiv deltagelse og følgeskab.
- At facilitere både faste etablerede aktiviteter og muligheden for selv at skabe nye aktiviteter. Det er væsentligt, at der er muligheder for begge dele. De faste aktiviteter kan være overskuelige, når man har brug for støtte og muligheden for selv at skabe aktiviteter kan bidrage til, at sårbare borgere overskrider stigmatisering. Forskellige former for aktiviteter til forskellige interesser og behov skaber mulighed for, at sårbare borgere kan indtage forskellige roller: både modtage støtte og give støtte til andre og bidrage aktivt. Det kræver, at også professionelle og andre deltagere kan indtage forskellige roller og fleksibelt skifte funktion fra en fast rolle til deltagende aktør.
- Et partnerskab med synergi mellem aktører fra forskellige sektorer, hvor de deltagende organisationer er ligeværdige deltagere, der kan forhandle og udfylde roller baseret på relationer, aktiviteter og deltagelse i demokratisk forhandling kan skabe læring og synergi. Det kræver tid og ressourcer til vedvarende og tæt dialog og læring mellem deltagerne på både mikro, meso- og

makroniveau. Kommunens faglige viden og kontakter med borgere er et af flere væsentlige bidrag, der sidestilles civile bidrag.

7.2 Hæmmere for socialt sårbare borgergruppers deltagelse

- At arbejde med fast rollefordeling mellem sårbare borgergrupper, frivillige og lønnede medarbejdere kan vanskeliggøre de sårbare borgergruppers muligheder for at indtage nye roller og overskride deres marginalisering.
- Stram målgruppestyring kan ekskludere nogle grupper af borgergrupper til fordel for andre og vanskeliggøre brobygning til andre netværk og nye deltagelsesrum, herunder vanskeliggøre overskridelse af marginalisering.
- At professionelle medarbejdere eller pårørende får mulighed for at kontrollere deltagernes deltagelse eller opsætte normer for, hvad der er hensigtsmæssige netværk, og hvad der ikke er hensigtsmæssige netværk, kan reproducere stigmatisering.
- Alene at arbejde med at understøtte nære tillidsfulde netværk eller alene at arbejde med brobygning til større og nye netværk. Det er nødvendigt at arbejde med begge dele.
- At navigere i meget kaotiske rum med mange forskellige mennesker og mange forskellige aktiviteter kan være en barriere for nogle sårbare borgergrupper.

8 anbefalinger til styring og organisering af inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper i samskabende arenaer

På denne baggrund bliver det muligt at besvare evalueringens spørgsmål 3.

3. Hvilke generiske anbefalinger kan defineres i forhold til styring og organisering af frivillighed i samskabende arenaer, som bidrager til, at sårbare borgere oplever udvikling fra marginaliseret til ligeværdig og aktiv deltager i sociale fællesskaber?

Det er muligt at opsætte følgende anbefalinger:

- En partnerskabsramme om synergiskabende organisatoriske platforme kan skabe en infrastrukturel bæredygtig organisering. En synergiskabende platform er to adskilte platforme (kommune og INSP!), der rækker ind over hinanden og skaber en synergieffekt. En synergiskabende platform er mindre sårbar over for personudskiftninger og er bæredygtig, når den bygger på fælles værdier, ligeværdig, gensidig dialog og læring samt hyppig dialog. Rammen skal være demokratisk og fleksibel, så det er muligt at agere responsivt over for deltagernes ønsker og behov og skabe bredt ejerskab.
- Fokus på netværksledelse og værtsskab, der faciliterer relationer i demokratiske og inddragende styringsformer på tværs af aktører (og borgere) med forskellige magtbaser.
- Fokus på netværksledelse og værtsskab, der faciliterer relationer, udveksler viden og information, udvikler nye metoder, formulerer normer og værdier og baner vej for kollektiv handling og aktivitet på borgerniveau.
- Fokus på at strukturere deltagelsen gennem stedet, sagen og/eller relationer frem for på baggrund af indsatsmål, materiel værdi eller målgrupper.
- Fokus på at balancere deltagergrupper, så de er blandede (ressourcestærke, sårbare, ansatte, frivillige) med en overvægt af ressourcestærke deltagere.
- Fokus på at lære af processer og interaktioner i samarbejderne mellem civilsamfundsorganisationen og kommunen.
- At sårbare borgergrupper tilbydes følgeskab i trygge relationer. Ikke alle sårbare borgere kan straks navigere som kompetente mennesker fra start, og mange har et svagt netværk, der betyder, at de ikke finder vej til deltagelse af sig selv.

9 Læringspunkter fra arbejdet med selvevaluering

I dette kapitel gennemgår vi 1) væsentlige læringspunkter fra erfaringerne med at udvikle dokumentations- og selvevalueringsredskaber sammen med de tre partnerskaber og 2) partnerskabernes erfaringer med at analysere data og anvende viden fra data til at informere og forbedre deres praksis. Afslutningsvis 3) beskriver vi nødvendigheden af at udvikle og gennemføre kontekstafhængig dataindsamling. Dette kapitel besvarer evalueringens spørgsmål 4.

4. Hvordan kan projekter, der er baseret på frivilligt arbejde i samskabende arenaer, evaluere og dokumentere egne indsatses?

I praksis har VIVE og RUC samarbejdet med repræsentanter fra INSP!, Sager der Samler og Vimby, mens de kommunale repræsentanter har deltaget i flere af workshopsene. Det er alene Roskilde Kommune, der har bidraget til arbejdet med dokumentation- og selvevaluering.

Det var oprindeligt VIVE og RUCs ambition at fremlægge generiske selvevalueringsredskaber, men erfaringer fra samarbejdet med de tre partnerskaber har vist, at det ikke er meningsfuldt at fremlægge generiske redskaber. Kontekstuelle forhold og lokalt ejerskab er afgørende for arbejdet med selvevaluering.

9.1 Udvikle redskaber sammen med de tre partnerskaber april 2016 – august 2016

Efter opstartworkshoppen i april 2016 udviklede partnerskaberne i samarbejde med VIVE og RUC i perioden frem til august 2016 redskaber til indsamling af data, som partnerskaberne vurderede var relevante for deres løbende selvevaluering. Dialogen tog udgangspunkt i partnerskabernes forandrings teorier, som de blev udviklet på opstartworkshoppen, og i partnerskabernes vurderinger af behov for viden, der kunne have en nytteværdi i partnerskabernes arbejde og oplyse og fundere partnerskabernes aktiviteter i viden. Derudover tog dialogen udgangspunkt i evalueringens undersøgelsesspørgsmål.

Den indledende fase med udvikling af redskaberne tog form af flere fysiske møder, hyppig mailkorrespondance og Skype-møder med hvert partnerskab. Der var fokus på at udvikle redskaber sammen med partnerskaberne, der rummede flere hensyn:

- Imødekomme af partnerskabernes udtrykte behov for viden og VIVE og RUCs muligheder for at besvare evalueringens spørgsmål.
- Det praktisk mulige og ønskelige for partnerskaberne at anvende i hverdagen, og som de samtidig oplevede som meningsfuldt.
- Både fælles elementer på tværs af de tre partnerskaber, der gjorde det muligt for VIVE og RUC at evaluere partnerskaberne tværgående og sammenholde data og elementer, som var tilpasset de tre partnerskabers forskellighed og kontekst.
- Tilstrækkelig data til, at partnerskaberne kunne drage nytte af det, og VIVE og RUC kunne gennemføre evalueringen.
- Partnerskabernes ressourcer til at gennemføre dataindsamling og analysere data.
- Etik og værdigrundlag i de tre partnerskaber, fx omkring ikke at stigmatisere de sårbare borgergrupper.

Det var erfaringen, at intens dialog mellem repræsentanter for partnerskaberne og VIVE og RUC var nødvendig for at skabe meningsfulde redskaber og ejerskab i de tre partnerskaber. Det havde ikke været muligt at udvikle meningsfulde redskaber uden et intens indledende samarbejde.

Arbejdet med at udvikle redskaberne var en proces, hvor det var nødvendigt at indkredse: 1) Hvad der er væsentligt at indsamle data om, 2) håndtering af konkrete dilemmaer og udfordringer, som partnerskaberne oplevede, og 3) hvordan data kan indsamles. Disse elementer beskrives i det følgende.

9.1.1 Hvad er væsentligt at indsamle data om?

Med udgangspunkt i partnerskabernes forandringsteorier og VIVE og RUCs metodenotat med centrale overvejelser identificerede de tre partnerskaber og VIVE og RUC i perioden april 2016 – august 2016, at det var relevant for alle tre partnerskaber at indsamle data om:

- Deltagende borgere, frivillige og professionelle.
- Oplevet motivation og udbytte blandt de sårbare borgergrupper.
- Partnerskaberne.
- De konkrete aktiviteter i de tre partnerskaber. Aktiviteter skal forstås bredt og ikke alene som at være aktiv i en aktivitet. For eksempel netværksledelse (at opsøge og danne relationer til samarbejdspartnere), fællesskaber (mad, fester, hygge, arrangementer m.m.), kontinuerlige aktiviteter (sager, kreative aktiviteter, butiksaktivitet m.m.), møder (planlægningsmøder, læringsmøder, workshops, partnerskabsmøder m.m.) samt vært og koordinatorrolle m.m.
- Organisering og styring af de konkrete aktiviteter. Hvordan de sårbare borgergrupper har fået adgang til deltagelse og eventuelt forlader aktiviteten igen. Hvordan andre grupper af borgere og ansatte deltager. Hvordan deltagelse organiseres og faciliteres (vært og koordinatorroller) samt partnerskaberne som ramme om aktiviteterne.
- Samarbejdet med andre aktører og organisationer.

9.1.2 Håndtering af konkrete dilemmaer og udfordringer

I forbindelse med udvikling af redskaberne var det erfaringen, at en række udfordringer knyttet til dilemmaer og udfordringer skulle håndteres. I det følgende beskrives tre centrale dilemmaer og udfordringer og de aftaler om håndtering, som blev indgået med partnerskaberne.

Styring og organisering

Partnerskaberne er meget "levende" konfigurationer, der løbende tilpasser sig borgere, erfaringer, interesser etc. Samtidig arbejder nogle af partnerskaberne bottom-up med at understøtte aktiviteter, som forskellige deltagergrupper ønsker sig. Nogle gange opstår ressourcerne og aktiviteterne i nuet og på baggrund af relationer og rammer. Det betyder, at aktiviteterne er mangfoldige, og at der i partnerskaberne foregår en masse for at nå målene beskrevet i satspuljeansøgningerne, men at der også opstår initiativer og relationer, både i og uden for partnerskaberne, der sandsynligvis også vil fremme partnerskabernes mål, og som ikke er en del af partnerskabernes mere eller mindre faciliterede arbejde, som det er beskrevet i ansøgningerne. Idet udviklingen af tiltag og aktiviteter nogle gange foregår bottom-up, spontant og lokalt, kan det ikke forventes, at viden herom altid kan nå frem til medarbejdere eller frivillige tilknyttet partnerskaberne, der kan dokumentere disse. Dertil kommer de mange afledte aktiviteter og effekter, som spreder sig som ringe i vandet.

Der er med andre ord tre udviklingsspor i partnerskabernes organisering:

1. Det projektholdet faciliterer/er tilknyttet
2. Det folk gør af sig selv – fx fordi de er inspirerede af det, der sker omkring dem
3. Den afledte impact som aktiviteterne har for deltagere og samarbejdspartnere i periferien af de konkrete aktiviteter

Det gav anledning til overvejelser over, at registreringen af aktiviteter bør omfatte:

- Tidspunktet for, at aktiviteten blev opstartet
- Indholdet – hvad går den ud på?
- Hvem deltager?

Tiltag, der opstår *uden om partnerskaberne*. Registreringen kan omfatte:

- Cirkatidspunktet for, at aktiviteten blev opstartet
- Indholdet – hvad går den ud på?
- Hvem deltager?

Det er ikke fuldt ud muligt at registrere aktiviteter og afledte aktiviteter uden om partnerskaberne, men delvise registreringer kan give indblik i, hvordan aktiviteter udvikler sig som afledte aktiviteter.

På den baggrund blev det aftalt, at registreringen af aktiviteter ikke kunne foregå som en fuld registrering af alle deltagere i alle aktiviteter. Registreringen blev en kombination af en bred registrering af aktivitetstype og typen af deltagere inden for forskellige kategorier og en mere intens registrering i 14 dage hvert kvartal, der dokumenterede antal deltagere i forskellige kategorier, aktivitetens indhold og eventuelt kendte afledte aktiviteter.

9.1.2.1 Identifikation af sårbare borgergrupper

Det er et formål med evalueringen at identificere sårbare borgergruppers oplevede motivation og udbytte ved deltagelse. VIVE og RUCs indledende kortlægning afdækkede deltagernes mangfoldige motivationer for at deltage. Alt fra at få et pusterum, et rum, hvor man kan være sig selv, til at "tage sagen i egen hånd" og handle på oplevede udfordringer i eget liv og at være en del af et fællesskab og opleve accept og opbakning. Det var derfor væsentligt, at redskaber til dataindsamling kunne indfange mangfoldigheden i deltagernes motivation og udbytte.

Alle tre partnerskaber arbejder på baggrund af værdier om, at sårbare borgergrupper skal deltage på lige fod med andre, og selve det at identificere de sårbare borgergrupper som en målgruppe i sig selv kunne derfor risikere at stigmatisere borgerne og virke kontraproduktivt for partnerskabernes arbejde. Det er også et opmærksomhedspunkt, at partnerskaberne ikke altid har nøjagtigt kendskab til deltagernes sociale og psykiske udfordringer, hvilket kunne vanskeliggøre en præcis identifikation.

På den baggrund blev det aftalt, at de tre partnerskaber skulle indsamle data om forskellige kategorier af borgere. Derved undgik de at stigmatisere og udvælge nogle borgergrupper frem for andre. Samtidig bidrog data om de forskellige deltagergrupper med viden om styring og organisering af partnerskaberne.

Det blev også aftalt, at alle tre partnerskaber skulle indsamle data om forskellige borgergruppers deltagelse gennem både kvalitative og kvantitative metoder. I aktivitetsregistreringen registreres antallet af forskellige deltagerkategorier og gennem kvalitative interview med deltagerne etableres et dybdegående indblik i forskellige deltagergruppers motivation for deltagelse, oplevede udbytte og veje ind og ud af aktiviteterne.

Vi aftaler, at de tre partnerskaber arbejder med følgende deltagerkategorier i kvalitative interview og kvantitative registreringer:

- Sårbare borgergrupper
- Andre deltagere
- Nøglepersoner og ansatte i partnerskaberne

9.1.2.2 Udbytte af deltagelse og deltagelse som mål

På borgerniveau fremgik det af VIVE og RUCs kortlægning, at *meningsfuld* deltagelse ikke altid er *aktiv* deltagelse. Interviewene med de sårbare borgere i INSP! såvel som Vimby viste, at aktiv og/eller hyppig deltagelse i aktiviteter ikke altid er en ideel proxy for, om deltagerne får et positivt udbytte af at deltage. Interviewpersonerne pegede i stedet på, at det at kunne være til stede og deltage *i sit eget tempo* er det vigtigste. I INSP! kan det at deltage for nogle af de psykisk sårbare unge handle om blot at være på stedet INSP! i korte tidsrum, og i Vimby beskrives deltagelse som selve det at være med i fællesskabet på egne præmisser. I Sager der Samler tager de sårbare borgergrupper "sagen i egen hånd" og handler på baggrund af egen livssituation eller deltager i/bakker op om sager i øvrigt. Værdien af at deltage bestod blandt andet i at kunne gøre en forskel for sig selv og andre, være en del af fællesskabet samt få indflydelse og blive taget alvorligt som ligeværdig og myndig borger. Der viste sig således både overlap og forskelle i forståelsen af, hvad deltagelse er, som udviklingen af redskaber til dataindsamling skulle være opmærksomme på.

Det taget i betragtning er det vigtigt, at de kvantitative mål i partnerskabernes ansøgninger ikke står alene i vurderingen af, hvorvidt borgerne finder det meningsfuldt at deltage. Det er således nødvendigt, at partnerskaberne indsamler viden fra deltagerne om:

- Hvad de deltager i
- Hvorvidt deres deltagelse i aktiviteter er meningsfulde.

På den baggrund blev der opsat følgende **kvalitative indikatorer for deltagelse af sårbare borgergrupper på individniveau** på tværs af de tre partnerskaber:

- Borgerne oplever sig selv som ligeværdige, autoritative dialog- og samarbejdspartnere, og løsninger og aktiviteter udvikles sammen med frem for til dem.
- Borgerne oplever at have relationer til andre deltagere, der er gensidigt respektfulde.
- Deltagelse erfares at opbygge sårbares handlingskapacitet og bygger på deres egne ressourcer og kompetencer, så de i vid udstrækning fungerer som deres egen katalysator for forandring.
- Borgerne oplever, at deres egen erfaringsbaserede viden og interesser danner udgangspunkt for aktiviteter og løsninger, og at disse som minimum opleves ligeværdige med eventuel faglig viden.

Samtidig er det partnerskabernes organisatoriske mål at skabe deltagelse for sårbare borgergrupper i fællesskaber og aktiviteter uanset de respektive individuelle deltageres udbytte heraf. Det er

derfor også relevant at være opmærksomme på **kvalitative indikatorer for deltagelse på organisatorisk niveau**.

På den baggrund blev der opsat kvalitative indikatorer for deltagelse på organisatorisk niveau:

- Muligheder for deltagelse skal være lige for alle
- En høj grad af demokratisk styring og forhandling
- Fokus på løbende organisatorisk læring.

Sidst men ikke mindst handler deltagelse også om konkret fremmøde og deltagelse. Der er forskellige indgangsveje til deltagelse i de tre partnerskaber jf. deres forskellige organiseringer og metoder. De kvantitative data registreres ved at registrere aktiviteter intensivt i en to ugers periode pr. kvartal og her både angive:

- Kategorier af deltagere, der deltager (indeles forskelligt i de tre partnerskaber) og antal.
- Hvad der deltages i – aktiviteten
- Afledte aktiviteter, i det omfang, de er kendte.

9.1.3 De udviklede redskaber

Med baggrund i udviklingsfasen fra april 2016 – august 2016 tog de tre partnerskaber redskaber i brug, som havde følgende elementer. Se næste kapitel for præsentation af de konkrete redskaber.

1. *Aktivitetslogbøger* til beskrivelse af konkrete aktiviteter og antal deltagere i konkrete kategorier og deltagere. Vi lavede Word-dokumenter med tabeller, hvori det var muligt at notere 1) aktivitetstype, 2) aktivitetens indhold, 3) estimeret antal deltagere i tre kategorier, 4) aktivitetens betydning for formålet om inklusion og deltagelse – refleksion, 5) kendte afledte aktiviteter. I 14 dage hvert kvartal skulle de tre partnerskaber registrere intensivt og udfylde alle felter for kendte aktiviteter. I øvrige perioder alene aktivitetstype og antal deltagere. Der var således både kvantitative registreringer og kvalitative refleksioner og beskrivelser, der havde til formål at give viden om typen af aktiviteter og deres deltagere, samt hvordan aktiviteter udvikler sig (afledte aktiviteter).
2. *Kvalitative interview med tre forskellige kategorier af deltagere* og opfølgende interview med samme informanter. Der var fokus på at få viden om: 1) Hvordan informanten var kommet ind i aktiviteten, 2) hvor ofte, hvordan og hvorfor de deltager, 3) hvad og hvordan de deltager, 4) hvordan deres relationer til andre deltagere har udviklet sig, 5) hvilket udbytte de oplever af at deltage, 6) hvad de i øvrigt deltager i. Ved at få indblik i informanternes deltagerbaner over tid, herunder deres motivation og udbytte var det muligt at få viden om deltagernes motivation og udbytte, samt hæmmere og fremmere for inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper sammenholdt med andre deltagergrupper. De tre partnerskaber arbejdede med følgende forskellige kategorier af deltagere.
  - INSP! gennemførte interview med 1) psykisk sårbare unge, 2) andre deltagere i INSP! og 3) nøglepersoner i INSP!, såsom værter, INSP!-ansatte, kommunale ungevejledere, bestyrelse og lignende.
  - Sager der Samler gennemførte interview med udgangspunkt i en sag eller en aktivitet med 1) sårbare borgere, der er uden beskæftigelse og/eller vurderes at have et svagt netværk 2) ressourcestærke deltagere 3) personer med en formaliseret rolle i Sager der Samler, fx som ansat eller praktikant 4) ansatte i Aarhus Kommune, som er aktive i en sag eller aktivitet i kraft af sit arbejde.

- Vimby gennemførte interview med 1) beboere i Bogruppe 6, 2) ressourcestærke frivillige, som ikke kræver særlige hensyn og er selvorganiseret, 3) sårbare frivillige med svagt netværk og/eller uden beskæftigelse, der kræver særlige hensyn og opmærksomhed for at være frivillige, 4) medarbejdere og/eller bestyrelsesrepræsentanter i Vimby.

De tre partnerskaber havde forskellige ambitioner for, hvor mange interview de ville gennemføre. Som det fremgår af kapitlet 3 om evalueringens design og gennemførelse har de tre partnerskaber i varieret omfang gennemført de planlagte interview.

3. *Aktivitetslogbøger for værtsfunktionen* til beskrivelse af værtsens funktioner og roller. Vi lavede Word-dokumenter med tabeller, hvori det var muligt for værts- og koordinatorrollen at notere forskellige kategorier af funktioner i værtsrollen. Værts- og koordinatorrollen skulle dokumenteres 14 dage hvert kvartal sammen med den intensive aktivitetsregistrering. Da værts- og koordinatorrollen er forskellig i de tre partnerskaber udviklede vi forskellige kategorier af aktiviteter, som fx var: 1) understøtte frivillige aktiviteter, 2) understøtte konkrete arrangementer, 3) planlægge og deltage i møder og workshops, 4) rekruttere nye frivillige, 4) indgå i eller opsøge netværk uden for projektet, 5) byde nye velkommen, 6) understøtte relationer mellem deltagere, 7) understøtte konkrete sager/aktiviteter, 8) administrative opgaver. Sager der Samler havde logbøger både til huset i Vestergade 43 og for en periode af et halvt år af gangen også til skiftende konkrete sager. Som det fremgår af kapitel 3 om evalueringens design og gennemførelse om data fra de tre partnerskaber, har de tre partnerskaber i varieret omfang udfyldt logbøgerne.

Derudover udviklede vi logbøger til dokumentation af møder i partnerskaberne og andre møder, som ikke viste sig at være relevante i praksis. Partnerskaberne indsendte i stedet enkelte mødereferater og fortolkede beretninger på skrift og i billeder.

9.2 Dataindsamling, analyse og brugen af data til at informere praksis

I det følgende beskrives de tre partnerskabers erfaringer med at 1) at indsamle data, 2) at analysere data og 3) at anvende data til at informere og forbedre praksis.

9.2.1 Dataindsamling

Hvem og hvordan indsamles data?

I alle tre partnerskaber er opgaven med dataindsamling især gennemført af lønnede nøglepersoner i partnerskaberne. I alle tre partnerskaber er de kvalitative interview gennemført af disse nøglepersoner selv, mens logbøgerne i INSP! og Sager der Samler også er udfyldt af andre deltagere. I Sager der Samler lavede de en elektronisk logbog, som forskellige værter i huset i Vestergade 43 kunne bruge på skift. I INSP! arbejdede de med, at værter (lønnede og frivillige) kunne bidrage til logbøgerne, og Roskilde Kommunes socialpsykiatri gennemførte survey blandt alle unge i Roskilde Kommune, som var visiteret til ungevejleder. I Vimby er hele arbejdet med dokumentation og selv-evaluering gennemført af Vimbys ansatte frivilligkoordinator.

Erfaringer med indsamling af data

Når forskellige deltagere bidrager til logbogen skaber det et ejerskab til evalueringen samt refleksion over praksis. Men det betyder også, at dokumentationen får en forskellig karakter, og det kan være vanskeligt at analysere på tværs af logbøger. I praksis har det vist sig, at engagementet i forhold til at dokumentere i logbøgerne har været ustabil i flere af partnerskaberne. Det er erfaringen, at det

stiller krav om et kontinuerligt fokus på ejerskab, meningsfuldhed og systematik omkring dataindsamlingen, når andre deltagere end nøglemedarbejdere bidrager til dokumentation.

Alle tre partnerskaber har haft vanskeligheder med at udfylde logbøger vedrørende værts- og koordinatorrollen. Dels har det i INSP! været vanskeligt at opretholde interesse og ejerskab blandt de mange forskellige værter, dels har det i Sager der Samler og i Vimby været vanskeligt at opleve det som meningsfuldt og brugbart. I INSP! har nøglemedarbejderen derfor i stedet eksperimenteret med at følge værter og beskrive deres arbejde kvalitativt.

Data fra de kvalitative interview fra de tre partnerskaber er også forskellig både i karakter og i omfang. Mens der er ganske få referater fra interview i Sager der Samler og Vimby samt enkelte grafiske fremstillinger af interview er materialet fra INSP! både dybdegående og omfangsrigt.

Forskellene i erfaringer med at indsamle data i de tre partnerskaber skyldes især følgende:

1. *Kompetencer:*

I INSP!, der har indsamlet det mest omfattende datamateriale, er nøglemedarbejderen, der har stået for dokumentation og selvevaluering en erfaren forsker ph.d. Nøglemedarbejderen har både indsamlet data systematisk, analyseret disse og bragt analyser med ind i møder i partnerskabet og i andre relevante sammenhænge i INSP! og Roskilde Kommune. I Vimby udtrykker medarbejderen, at hun ikke tidligere har arbejdet med dokumentation og evaluering. I Sager der Samler er medarbejderen, som er ansvarlig for dokumentation og selvevaluering, antropolog og er i besiddelse af kompetencer. Men Sager der Samler fortæller ofte, at de har haft for travlt og har prioriteret anderledes. Sager der Samler har som supplement til samarbejde med VIVE og RUC valgt at samarbejde om dataindsamling og analyse med en anden ekstern forsker og har i dialog med læringsgruppen i projektet valgt nogle supplerende foki og undersøgelsesspørgsmål.

2. *Den samlede organisations ejerskab og brug af data:*

I INSP! er der en interesse fra ledelse og andre i at høste læring fra dokumentation og selvevaluering, ligesom Roskilde Kommune udviser et meget direkte engagement i form af at bidrage med gennemførelse af survey og deltagelse i møder. I Vimby fortæller frivilligkoordinatoren, at hun selv oplever læring i forbindelse med dataindsamlingen, men at det først efter 3 år er lykkedes at gøre det relevant for Vimby Fondens bestyrelse og for kommunen. Sager der Samler har allerede processer omkring evaluering af sager, men ikke i relation til deres generelle metoder, deltagernes deltagerbaner og Sager der Samlers styring og organisering. Her har de valgt at samarbejde med en anden ekstern forsker.

9.2.2 Analyse

Hvordan analyseres data?

De tre partnerskaber har forskellige erfaringer med at analysere data. I INSP!, der har ansat en forsker som nøglemedarbejder, analyseres data umiddelbart og uproblematisk ved hjælp af systematisk analyse af mønstre og spor i data. I de to andre partnerskaber har det været forbundet med vanskeligheder. I Vimby er det alene frivilligkoordinatoren, der har arbejdet med dokumentation og selvevaluering, og hun finder data "lærerigt", men har ikke haft systematik og redskaber til at analysere data. Sager der Samler har opnået læring gennem indsamling af data.

VIVE og RUCs understøttelse af analyse af data

VIVE og RUC brugte længere tid end beregnet på det indledende samarbejde med partnerskaberne fra april til august 2016 om udvikling af redskaberne. Det er vurderingen, at det var nødvendigt, for

at redskaberne var funderet i den konkrete praksis og i de konkrete partnerskabers ejerskab og aktive medvirken. Det har betydet, at VIVE og RUC ikke har haft ressourcer til aktivt at understøtte Vimby og Sager der Samler i systematisk analyse af data ud over de kvartalsvise Skype- og telefonmøder. Det er derfor en væsentlig læring, at VIVE og RUC har undervurderet omfanget af partnerskabernes behov for procesunderstøttelse af analyse af data. Det er ikke muligt at forvente, at medarbejdere i civile organisationer er i besiddelse af kompetencer eller har vilje eller ressourcer til at tilegne sig kompetencer til at analysere data systematisk på egen hånd. Dette undtaget de organisationer, der har forskere ansat til at varetage opgaverne.

Kommunens rolle

I både Vimby og Sager der Samler er kommunerne ikke aktive i arbejdet med dokumentation og selvevaluering. I INSP! bidrager kommunen med survey til alle psykisk sårbare unge, og både INSP! og VIVE og RUC bidrog med input til udformningen.

Kommunens mere beskedne engagement i dokumentation og selvevaluering i Vimby og Sager der Samler betyder, at de ikke har taget ejerskab til den del af samarbejdet og ikke har støttet op om arbejdet. Det kan have haft en betydning for Vimby og Sager der Samlers arbejde med selvevalueringen.

Organisationens ejerskab

Både INSP! og Sager der Samler udtrykker, at den samlede organisations ledelse har interesse i selvevalueringen. I Vimby er det igennem den 3-årige projektperiode lykkedes at skabe interesse og ejerskab hos bestyrelsen for Fonden Vimby. Det er også lykkedes at involvere de frivillige efter lang tids arbejde hermed.

At undersøge sig selv

Det er en velkendt problematik, at det kan være vanskeligt at undersøge sig selv og opnå viden, der er troværdig og valid for andre. Når man undersøger sig selv, kan der være en tendens til, at man spejler og bekræfter sig selv frem for at anvende data til kritik og læring.

Det er VIVE og RUCs vurdering, at det i varieret grad har været vanskeligt for de tre partnerskaber at arbejde kritisk med analyse af data. Der har for nogle af aktørerne i partnerskaberne været en interesse for at anvende selvevalueringen til legitimering frem for som kritisk læring og selvrefleksion. Denne tendens kan have sammenhæng med konteksten og kontrakterne omkring satspuljebevillingen. De tre partnerskaber har oplevet forventninger om at arbejde med selvevaluering som et krav i forbindelse med bevillingen, og dermed relaterer selvevalueringen sig til de kontraktlige forpligtelser og legitimeringen heraf frem for til egne formulerede behov for læring.

9.2.3 Brugen af data til at informere praksis

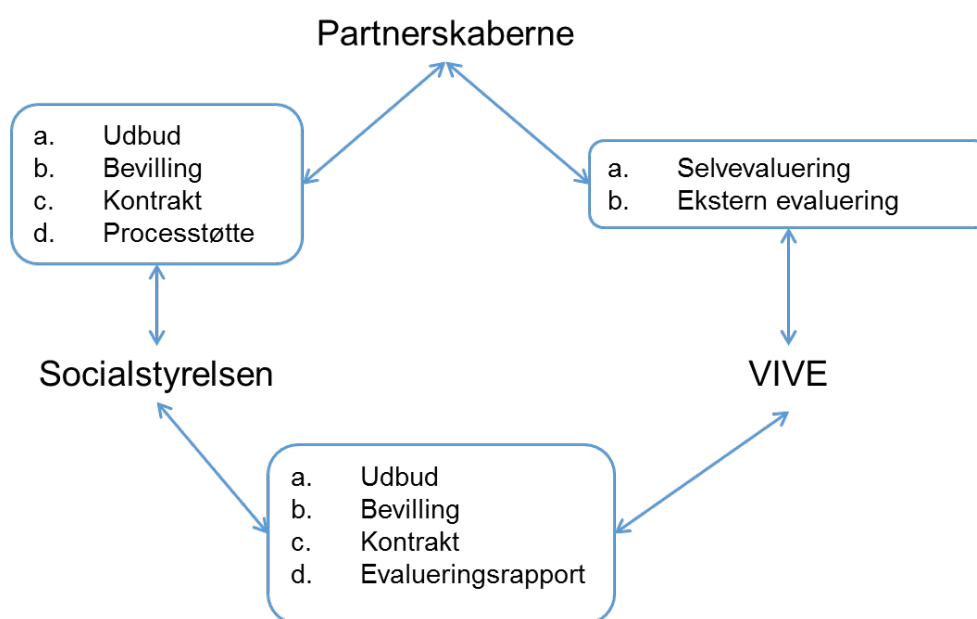
I INSP! er nøglemedarbejderens analyse af data blevet anvendt i partnerskabets møder og i andre aktiviteter såsom gruppen omkring Ledige med drive (en gruppe arbejdsløse, der sammen arbejder for at komme i job) i INSP!, der er blevet inspireret af arbejdet. I Vimby er det alene frivilligkoordinatoren, der gør brug af læring fra data, men det er vanskeligt for medarbejderen at formulere udbyttet, og det er vanskeligt at gøre relevant for Vimby Fondens bestyrelse, andre deltagere og kommunen. I Sager der Samler tager partnerskabet form af læringsmøder med kommunale repræsentanter, og det er ukendt for VIVE og RUC, i hvilket omfang viden fra data informerer læringsmøder og andre møder. For både Vimby og Sager der Samler er det vanskeligt at bruge data til at oplyse og fundere indsatser og aktiviteter i viden. Men både Sager der Samler og Vimby udtrykker at have opnået læring, blandt andet i forhold til antallet af deltagere til aktiviteter.

Igennem hele projektperioden har det været et tema i både VIVE og RUCs og Socialstyrelsen processtøtte til de tre partnerskaber, at arbejdet med dokumentation- og selvevaluering havde til formål at styrke partnerskabernes muligheder for at arbejde datadrevet og derved etablere løbende forbedring af praksis via information fra analyse af data. Som allerede nævnt har nogle repræsentanter fra partnerskaberne oplevet arbejdet med dokumentation og selvevaluering som et krav om leverancer fra Socialstyrelsen i forbindelse med satspuljebevilling frem for som et arbejde, som de gennemførte for deres egen skyld. Vimby udtrykker også, at de ikke på forhånd vidste, at de skulle investere tid og ressourcer på dette arbejde, og at det derfor har været vanskeligt at prioritere. Det fremgår af partnerskabernes tilskudsbrev fra Socialstyrelsen, at de forventes at samarbejde med evaluators. Vimby har ikke vidst, hvad dette samarbejde krævede af ressourcer.

Samtidig har flere af partnerskaberne løbende givet udtryk for, at de oplevede, at de primært samlede data ind til VIVE og RUCs evaluering. På trods af kontinuerlig information om andre hensigter med arbejdet har det således været vanskeligt for partnerskaberne at afkode, hvornår VIVE og RUC ydede processtøtte, og hvornår vi var eksterne evaluators. Det er erfaringen, at en større afklaring af de to forskellige roller ville have gavnet samarbejdet omkring understøttelse af selvevaluering. Nogle repræsentanter fra partnerskaberne har haft en oplevelse af, at de primært indsamlede data til VIVE og RUCs evaluering og kun sekundært til deres egen selvevaluering.

Figur 9.1 viser de mange roller og relationer blandt VIVE og RUC, Socialstyrelsen og de tre partnerskaber.

Figur 9.1 Relationen mellem Socialstyrelsen, partnerskaberne og VIVE og RUC

Note: Figur over relationer og roller i samarbejdet mellem Socialstyrelsen, de tre partnerskaber og VIVE og RUC.

De mange dobbeltroller og relationer mellem VIVE og RUC, Socialstyrelsen og de tre partnerskaber har vanskeliggjort samarbejdet og øget behovet for refleksion og dialog om roller, hensyn, interesser og dagsordener.

9.3 Redskaber til selvevaluering

Det var oprindelig VIVE og RUCs ambition at fremlægge generiske redskaber til selvevaluering. På baggrund af erfaringerne fra samarbejdet mellem partnerskaberne og VIVE og RUC er det ikke meningsfuldt at fremlægge generiske redskaber til selvevaluering. Men det er muligt at identificere væsentlig læring om relevansen af redskaber generelt.

Først og fremmest kan en forandringsteori anvendes som grundlag for design og gennemførelse af de øvrige elementer i evalueringsarbejdet, herunder valg af redskaber til dataindsamling, analyse og formidling. Derudover er der brug for mange forskellige både generelle og lokalt tilpassede redskaber til at indsamle og analysere relevante informationer vedrørende de fokuspunkter, som det indledende samarbejde vurderede som relevante for selvevalueringen.

For alle typer af evalueringer har det betydning, hvilken kontekst de gennemføres indenfor, såvel når det gælder forhold i omverden som forhold knyttet til dem, der skal gennemføre evalueringen, hvad enten der er tale om eksterne evaluering eller selvevaluering. Erfaringer fra dette projekt har vist, at såvel partnerskabernes arbejde med selvevaluering samt VIVE og RUCs arbejde med den eksterne evaluering har været udfordret af forhold i konteksten. Her har der særlig været fokus på: 1) kontrakter og projektbeskrivelser i relationerne mellem de medvirkende parter, 2) evalueringskultur og 3) evalueringskapacitet.

I det følgende gennemgår vi: 1) erfaringer med forandringsteori, 2) konkrete redskaber og 3) kontekstfaktorer.

9.3.1 Forandringsteorier

Det har været nyttigt for samarbejdet mellem partnerskaberne, VIVE og Socialstyrelsen at anvende forandringsteorier til arbejdet med selvevaluering. Forandringsteorierne har beskrevet de centrale elementer og antagelser i partnerskabernes aktiviteter, herunder sammenhænge mellem deres forskellige aktiviteter og mål om inklusion og deltagelse. Arbejdet med forandringsteorier er både sket i form af skriftlige formuleringer og gennem tegninger, der har visualiseret teorierne. Forandringsteorierne er blevet anvendt som en fælles reference, som partnerskaberne har kunnet bruge til at skærpe deres egen teori om sammenhænge mellem aktiviteter og mål, mens VIVE og RUC har kunnet bruge dem i arbejdet med henholdsvis design og gennemførelse af den eksterne evaluering. Også Socialstyrelsen har kunnet bruge dem i deres arbejde med at give processtøtte til partnerskaberne.

En af fordelene ved at udarbejde forandringsteorier er, at de har gjort det muligt at håndtere den store kompleksitet, som karakteriserer partnerskaberne og deres forskellige aktiviteter og deltagergrupper. Det har været nyttigt i arbejdet med evalueringen, hvor forandringsteorierne giver grundlag for at prioritere de områder, der er vigtigst, for at gennemføre en relevant og anvendelig evaluering, såvel den interne som den eksterne del. På samme måde har teorierne dannet en konstruktiv ramme for vurdering og valg af de informationer/data, der er relevante, og redskaberne til at indsamle dem med.

Arbejdet med at udarbejde forandringsteorierne er dog stort og tidskrævende, hvilket parterne var bevidste om og afsatte en del ressourcer til i starten. For flere af partnerskabernes vedkommende har den eksterne processtøtte været afgørende, og både VIVE og RUC og de tre partnerskaber har brugt meget tid herpå i den indledende fase.

Der kom gode forandringsteorier ud af arbejdet, men det har også vist sig, at det også er meget vigtigt, at der afsættes tid til løbende at vende tilbage til forandringsteoriene og bruge dem dynamisk til refleksion og læring. På dette punkt kom dette projekt ikke helt i mål, selvom teorierne fungerede understøttende for de afholdte workshops og for design af evaluering og redskaber til dataindsamling. Det er en væsentlig læring, at forandringsteorier kontinuerligt bør genbesøges over tid og eventuelt justeres i takt med, at aktører høster erfaringer og læring, og at det kræver prioritering.

9.3.2 Redskaber – indsamling og analyse af informationer/data

På baggrund af arbejdet med forandringsteoriene gik VIVE og RUC i dialog med partnerskaberne om at udpege de informationer/data, der var relevante at indsamle, og finde frem til, hvordan det kunne gøres, dels ved hjælp af redskaber og ved hjælp af organisering af arbejdet. Dette arbejde blev beskrevet i metodenotatet "*Evaluering af projekter i puljen til Partnerskaber med fokus på udsatte gruppers inklusion og deltagelse 2016-18*". Metoderne indeholdte både generelle overvejelser for alle tre partnerskaber og specifikke redskaber, tilpasset hvert enkelt partnerskab.

Den generelle erfaring er, at det var nyttigt, at VIVE og RUC i første omgang præsenterede generiske redskaber for alle tre partnerskaber og dernæst gennemførte en dialog om lokal tilpasning af redskaber til hvert partnerskab.

Valget af redskaber skal tages under hensyn til deres anvendelighed i praksis, hvilket blandt andet kræver, at redskabet og dets anvendelse tilpasses de faktorer, som er nævnt i det foregående afsnit.

Listen over de anvendte typer af redskaber i dette projekt er følgende:

- a. *Skemaer* i Word eller Excel til registrering af aktiviteter fx møder.
- b. *Deltagerbaner* er en figur, der understøtter, at man følger udvalgte borgeres forløb og indhenter informationer herom på udpegede tidspunkter om udvalgte emner og spørgsmål.
- c. *Logbøger* – er bøger, der kan være struktureret i forskellig grad for at indsamle informationer om fx observationer og indtryk fra aktiviteter i partnerskaberne.
- d. *Interviewguider* – er guider til interview, der kan være struktureret i forskellig grad fx i forhold til, at borgerne, der følges i forhold til deres deltagelsesbaner, bliver interviewet om de forskelle de oplever, der sker med dem igennem deres deltagelsesbane.
- e. *Netværkstræ* – er en ramme, der kan bruges til at afdække relevante netværk og deres udvikling over tid.

9.3.3 Kontekstuelle forhold

Erfaringerne med partnerskabernes selvevaluering viser, at det er vigtigt at overveje, hvordan man håndterer en række centrale kontekstuelle forhold, der omhandler følgende elementer og deres indbyrdes relationer: 1) kontrakter og projektbeskrivelser i relationerne mellem de medvirkende parter, 2) rolleafklaring mellem de involverede aktører, 3) evalueringskultur og 4) evalueringskapacitet.

Vi har anbefalet at arbejde med forandringsteorier og gøre det dynamisk med henblik på læring, hvilket til en vis grad er lykkedes. Det er erfaringen, at det er meget vigtigt at gennemføre en meget tydelig afklaring af, hvor dynamisk det er legitimt at arbejde med forandringsteorien i forhold til de deltagergrupper, aktiviteter, mål mv., der er opstillet i partnerskabernes oprindelige projekt- og bevillingskrivelser, der danner grundlag for relationen mellem partnerskaberne og Socialstyrelsen.

Partnerskabernes arbejde med selvevaluering er gennemført i en kontekst, hvor partnerskaberne, Socialstyrelsen og VIVE og RUC har haft en række forskellige roller. Erfaringerne med disse roller er, at de med fordel kunne have været defineret tydeligere. Socialstyrelsen har haft rollerne som

både bevillingsgiver og administrator af bevillingen, samtidig med at styrelsen har givet processtøtte til partnerskaberne. VIVE og RUC har haft en rolle med at understøtte partnerskaberne i deres arbejde med selvevaluering og rollen som ekstern evaluator. Partnerskaberne har været udførende af projekterne og er desuden indgået i de relationer med Socialstyrelsen og VIVE og RUC i forhold til deres forskellige roller. Erfaringen fra projektet er, at disse forskellige roller med fordel kunne være afklaret tydeligere fra starten af projektperioden.

Partnerskaberne indeholder både en kommunal del og en civilsamfundsdel. I det civilsamfundsorganisationen har været bevillingsmodtagere har kommunernes rolle i arbejdet med selvevaluering været mindre forpligtende. Civilsamfundsorganisationerne er uvante med evaluering og er i gang med at udvikle erfaringer med evalueringer og skabe en kultur i forhold til, hvordan arbejdet med indsamling af informationer/data, analyse etc. kan gennemføres med respekt for deres værdier, ikke mindst i relation til deres deltagergrupper og frivillige. Her er det erfaringen, at der er brug for tydelig formidling og etablering af muligheder, for at såvel ansatte som frivillige i partnerskaberne kan få konkrete erfaringer med både at bruge redskaber til at indsamle informationer/data, herunder at erfare, at de anvendes ansvarligt og bidrager til læring og udvikling, der kommer deltagergrupperne til gode.

Det er erfaringen, at det er vigtigt, at valg af evalueringsdesign, redskaber og analyser tilpasses den konkrete evalueringskapacitet og interesse hos den samlede civilsamfundsorganisation og kommune, og ikke alene enkelte nøglepersoner.

9.3.4 Opsamling

Erfaringerne med udvikling af dokumentations- og selvevaluering i de tre partnerskaber rummer især følgende læringspunkter:

- Dokumentations- og selvevalueringsredskaber kan rumme generiske elementer, men skal især tilpasses den konkrete kontekst.
- Det er ikke meningsfuldt at udvikle redskaber til dokumentation og selvevaluering uden aktiv medvirken fra de aktører, der skal anvende det i praksis.
- Det har været vanskeligt for de tre partnerskaber at modtage processtøtte til selvevaluering af VIVE og RUC, der samtidig var ekstern evaluator. Det gjorde det vanskeligt at afkode, hvornår hvilken data og dialog skulle bruges til hvad, og for hvis skyld partnerskaberne indsamlede data.
- Det er vanskeligt at etablere fuldt ejerskab for en dokumentation og selvevalueringspraksis som etableres top-down via en bevilling fra statspuljen, og som ikke er startet på initiativ fra de tre partnerskaber selv, som i øvrigt arbejder bottom-up med at understøtte initiativer hos borgere og aktører i aktiviteterne.
- Det kræver særlige kompetencer og lønnet arbejdskraft at arbejde med dokumentation og selvevaluering. Særlig arbejdet med at analysere data og anvende det som læring i praksis kræver kompetencer.
- Er kompetencerne ikke allerede til stede, kræver det massiv procesunderstøttelse, som er ressourcekrævende og dialogbaseret.
- Det kræver prioritering af tid og aktiv arbejdsindsats.
- Det er nødvendigt med fuldt ejerskab og aktiv medvirken fra alle samarbejdspartnere for at kunne høste det fulde læringsudbytte.
- Det har været vanskeligt for de tre partnerskaber at finde deres ben i samarbejde med Socialstyrelsen og VIVE/RUC, som begge har indtaget dobbeltroller: Socialstyrelsen har både været bevillingsgiver med krav og forventninger og processtøtte, og VIVE og RUC har både været ekstern evaluator og processtøtte.

Litteratur

- Agger, A., & Tortzen, A. (2018). Hvilken værdi skaber vi med samskabelse og hvordan kan den måles og dokumenteres? [Roskilde]: Professionshøjskolen Absalon.
- Andersen, L. L., & Espersen, H. H. (2017a). Bibliotekers arbejde med samskabelse og samproduktion. In C. Laskie (Ed.), *Biblioteksdidaktik* (pp. 127-156). København: Hans Reitzels Forlag.
- Andersen, L. L., & Espersen, H. H. (2017b). Samskabelse, samproduktion og partnerskaber - teoretiske perspektiver. In *Partnerskaber og samarbejder mellem det offentlige og civilsamfundet* (pp. 107-137). Odense: Socialstyrelsen.
- Andersen, L. L., Espersen, H. H., Kobro, L. U., Kristensen, K., Iversen, H., & Skar, C. (Eds.). (2018). *Demokratisk innovation. teorier og modeller for samskabende social innovation*. Oslo: Høgskolan i Sørøst og Kommunernes Sammenslutning (KS).
- Benjaminsen, L., Andrade, S. B., & Enemark, M. H. (2017). *Fællesskabsmålingen. En undersøgelse af livsvilkår og social eksklusion i Danmark (SFI 17:19)*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Boje, T. (2017). *Civilsamfund, medborgerskab og deltagelse*. København: Hans Reitzel.
- Espersen, H. H., & Andersen, L. L. (2017). Styring og samarbejde i det boligsociale arbejde: Om civilsamfund, partnerskaber, samskabelse og samproduktion. In B. Mazanti, & L. Aner (Eds.), *Boligsocialt arbejde i udsatte boligområder*. København: Hans Reitzel.
- Espersen, H. H., Andersen, L. L., Olsen, L., & Tortzen, A. (2018). *Understøttelse og udvikling af det frivillige sociale arbejde. en analyse af udviklingstendenser og behov for kontinuitet og forandring i nationale virkemidler*. København / Roskilde: VIVE & RUC.
- Hulgård, L. (2002). Civilsamfund eller social kapital? En institutionel kritik af Habermas og Putnam inspirerede civilsamfundsteorier. *Dansk Sociologi*, 13(4), 59-75.
- Ibsen, B., & Espersen, H. H. (2016). *Kommunernes samarbejde med civile aktører: Forskelle og ligheder i forventninger, praksis, samarbejdspartnere og oplevet udbytte*. København: Syddansk Universitet & KORA. Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning.
- Loga, J. (2018). Civilsamfundets roller i velferdsstatens omstilling. *Norsk Sociologisk Tidsskrift*, 2(01), 58-73.
- Needham, C., & Carr, S. (2009). Co-production: An emerging evidence base for adult social care transformation. *SCIE Research Briefing 31*, (March).
- Putnam, R. (2000). *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. 2. ed. New York: Simon & Schuster.
- Tortzen, A. (2016). *Samskabelse i kommunale rammer: Hvordan kan ledelse understøtte samskabelse? Ph.D.-afhandling*. Roskilde: Roskilde Universitet.
- Tuurnas, S. (2016). *The Professional side of Co-Production. Ph.D-afhandling (Acta Universitatis Tamperensis 2163)*. Tampere: Tampere University.
- Woolcock, M. (1998). Social capital and economic development toward a theoretical synthesis and policy framework. *Theory and Society*, 27(2), 151-208.

Bilag 1 Deltagere i faglig følgegruppe

Evalueringens følgegruppe har givet input til evalueringens design, metoder og foreløbige resultater ved tre møder.

Følgegruppen har bestået af følgende deltagere:

- Casper Bo Danø, sekretariatsleder, FriSE Landsforeningen for Frivilligcentre og Selvhjælp Danmark
- Laura Auken Larsen, centerchef og Mette Hjære, koordinator, Center for Frivilligt Socialt Arbejde
- Mette Tranevig, konsulent, KL
- Terkel Andersen, chefkonsulent Frivilligrådet
- Birgitte Mazanti, centerleder, Center for Boligsocial Udvikling, CFBU
- Sussi Maack, chefkonsulent, Socialt Udviklingscenter, SUS
- Mai-Britt H. Jeppesen, Bydelsmødre, repræsentant for Fonden for Socialt Ansvar

Evaluators:

- Leif Olsen, seniorforsker, VIVE
- Helle Hygum Espersen, chefanalytiker, VIVE
- Anne Petersen, senioranalytiker, VIVE
- Linda Lundgaard Andersen, professor RUC

Socialstyrelsen

- Jacob Tjalve, faglig leder, Socialstyrelsen
- Lise Poulsen, konsulent, Socialstyrelsen

**VIDEN I
VELFÆRD**

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD